

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

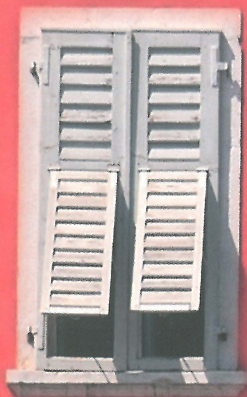
Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MUSTAFA ULUSOY

*Nietzsche ve
Babaannem*

Kapı Yayınları 435
Edebiyat-Deneme 159

Nietzsche ve Babaannem
Mustafa Ulusoy

1. Basım: Eylül 2014

ISBN: 978-605-5107-78-9
Sertifika No: 10905

Editör: Rifat Özçöllü
Kapak Tasarımı: Eda Ayhangil
Sayfa Tasarımı: M. Atahan Sıralar

© 1998, Mustafa Ulusoy
© 2014; bu kitabın yayın hakları Kapı Yayınları'na aittir.

Kapı Yayınları

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com
www.kapiyayinlari.com

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Matbaa Sertifika No: 12088
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa / İstanbul
Tel: (212) 674 97 23 Fax: (212) 674 97 29

Genel Dağıtım

Alfa Basım Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd. Şti.

Ticarethane Sokak No: 15 Cağaloğlu / İstanbul
Tel: (212) 511 53 03 Faks: (212) 519 33 00

Kapı Yayınları, Alfa Yayın Grubu'nun tescilli markasıdır.

MUSTAFA ULUSOY

*Nietzsche ve
Babaannem*

İÇİNDEKİLER

Birinci Bölüm / İnsan Suretleri.....	9
Yüzleşme Noktası	11
Odanın Rengi	21
Bir İnsan Üçlemesi	31
Sınırsız Kâinatta Otistik Hayatlar.....	41
Nietzsche ve Babaannem	49
“Secde Et ve Yaklaş”	60
Beş Zaman, Beş Dönüşüm	67
Tutun ki Düşmesin Ruhumuz	82
Ah Eyüp, Ne Yaptın Sen?	87
Garip Bir Adam	90
 İkinci Bölüm / Harita-yı İnsaniyede Gezintiler	 93
Yaşanası Hayatlar	95
Yorum	99
Hüküm	102
Sınırsız Şartlara Bağlı Mutluluk	105
Sadece Bir Saat	108
Başarısızlık ya da Yeterince İyi Biri Olamamak.....	111
Örtü ve Özgüven.....	115
Örtülü Benlik.....	120
İtiraf.....	124
Şiddet ve Narsisizm.....	127
Babalar ve Çocukları.....	131
Hayat mı, Aile mi?	136
Öldürülemeyen Ölümü	147
Çocuklara Anlatmak	147
“Babacığım, Bir Daha Hayvan Kesmeyelim!”	151

Üçüncü Bölüm / Şu Anlar	155
Ânı Yakalamak.....	156
Yitik Zamanları Bulmak	164
Aşk-ı Beka Resimleri	167
Aşka Güvenmiyorum	174
Umulmadık Bir Hayattan Umulmadık Manzaralar.....	182
Bahar Sevilme Zamanıdır.....	185
Sonsuz Meyveli Ağaçlar	192
İlgi.....	196

Zerrin'e... (1970-1998)

Birinci Bölüm

İnsan Suretleri

*“İnsanı Allah yaratmadıysa, o niye yalnız
Allah’a teslim olunca mutlu oluyor?
İnsanı Allah yarattıysa, niye insan
O’na isyan ediyor?”*

Blaise Pascal

YÜZLEŞME NOKTASI

O söz, o gün beynime kazınmıştı. Bir daha unutmayacaktım. Nasıl, bir plağın üzerine yollar açılarak ses oraya nakşedilirse, o gün benim de hafızama bir yol açılmış ve o söz oraya kaydedilmişti. Bu olayı tüm hayatım boyunca hiç unutmayacak ve çeşitli vesilelerle hatırlayacaktım. Kendime bir yol gösterici bulmuştum. Ne zaman hayatımın yolunda gitmediğini fark etsem, hemen o kısa, basit, sihirli cümle imdadıma yetişiyor ve yaşadığım sorunların özüne inmem vesile olarak ne yapmam gerektiği konusunda bana ilham veriyordu. Hayatım, o sözü “duymadan önce” ve “duyduktan sonra” diye ikiye ayırdı da diyebilirdim.

Sorunları olan bir insan olduğumu biliyordum. Aslında biliyordum da denemez. Hayatım boyunca birçok sorun yaşamıştım –her yaşa, her mevsime, her güne özgü sorunlar yaşamaya da devam ediyordum. Zaman ve mekân değişse de, zamanla bedenim ve kimi özelliklerim de değişse; sorunlarım, sorularım, yaşadığım çatışmalar, bunalımlar, sıkıntılar, kaygılar, endişeler hiç değişmiyordu. Üç yaşındaki benle otuz yaşındaki ben aynı değildik. Ama üç yaşındaki ben, otuz yaşındaki benden ayrı da değildi. Hiç değişmeyen, hep korunan bir ben vardı.

Çatışmalar hiç yok olmuyor, kaybolmuyor, gitmiyor, bitmiyordu; belki çatışmalara konu olan şeyler zamana ve mekâna bağımlı kalıyordu.

Çatışmalar, hayatımın ayrılmaz bir parçası olmuştu. Önce kendimle çatışıyordum, sonra başkalarıyla. Elem, acı, keder yaşıyordum. Üzülüyordum. Gün geliyor, derin bir tasa çörekleniyordu yüreğime. Dünya tüm ağırlığıyla üzerime çöküyordu. Yalnızlık çekiyordum. Anlaşılmadığımı hissediyordum. Kendimi kimseye anlatamıyordum. İnsanlar beni anlamıyor; anlamak da istemiyordu. Düş kırıklıkları yaşıyordum. Beklentilerim yerine gelmiyordu. Umutla umutsuzluk yer değiştirip duruyordu. Anlaşamadığım kişiler oluyordu. Öfkeleniyordum. Tahammül gücüm sıfırlanıyor ve işte o sıfır noktasında her şey beni tedirgin ediyordu. Sabrım tükenince kendimi koruyacak tek silahım kalıyordu: Öfke. Acizlik duyuyorsan tek şey yapabilirdin; karşıdaki insana saldır gitsin.

Peki tüm bunların altında yatan temel sorun neydi? Bu sorunun cevabını bilmiyordum.

Hayatım boyunca hep yüzleşmeler yaşamıştım. Yüzleşmek benim için tedirginlik demekti. Yüzleşmenin temel özelliği, insanın bütün dikkatini kendi iç dünyasına, daha önce farkına varamadığı bir yöne çevirmesidir. İnsan, daha önce bu derinlikte fark etmediği bazı şeyleri görür. Yeri geldiğinde acı da hissederek bu yeni durumdan etkilenip kendini anlar, değişmesi gerektiğini bilir ve kendini değişimin eşiğinde bulur. Bu farkındalığın, insanı değişimin eşiğine getirmesi ürktücüdür. Hayatı yaşama biçimimizin değişikliğe uğrayacak oluşu; yeni düşünceler ve yeni tarzlar bizde öncelikle tedirginlik uyandırır. Çünkü değişiklik, hayatımızın devamlılığını ve bütünlük duygusunu bozar. İnsanın hayatının altüst olma noktasına gelmesi tedirgin edicidir. Sanki hayat kontrolden çıkacak gibidir.

Ben de hep bu tedirginliği yaşamaktan korkmuştum.

Çatışmalar içinde geçen hayatımda, hiç bu kadar acı bir gerçekle karşı karşıya geldiğimi, kendimle hiç böylesine yüzleşebildiğimi ve sarsıldığımı hatırlamıyorum.

Doktor arkadaşım, hastası hakkında anlatacaklarını bitirdiğinde içeriye şizofren bir hastanın gireceğini anlamıştım. Kapı açılmış, hasta, hemşire refakatinde yavaş yavaş odaya girmiş ve kendisine ayrılan sandalyeye oturmuştu. Bakışlarımı üzerine diktim. Hiçbir hareketini, mimiğini ve davranışını kaçırmamalıyım. Son derece sakın görünüyordu. Yüz ifadeleri neredeyse kaybolmuş, dümdüz bir hâl almıştı. Mesleğe ilk başladığım zamanlarda bu görüntüden çok korktuğumu ve bunun nedenini çok merak ettiğimi hatırladım. Sonra sonra ülfet kazanmıştım. Bunun bir adının olduğunu da öğrenmiştim. “Düz duygulanım” deniyordu bu hâle.

Vizitlerde ilk soruyu her zaman şef sorar. Şef, tam sorusunu soracaktı ki o kıpırtısız duran hasta, bakışlarını odada bulunanlar üzerinde teker teker gezdirmeye başladı. Odadaki diğer kişilerin bakışları da onu takip ediyordu. O kime bakıyorsa hepimiz ona bakıyor, gözlerini kimin üzerine dikerse biz de gözlerimizi ona diyor, hayret ve şaşkınlık içinde hastanın peşi sıra sürüklenip gidiyorduk. Mıknatıs gibi hepimizi kendine çekiyordu. Suskunluğuyla odaya hâkim olup çıkmıştı.

Suskunluğun hiç bu kadar etkili olduğunu görmemiştim. O soğuk ve donuk bakışların; o mimiksiz, yaşadığı her duyguyu kendine saklamak ister görünen, ne hissettiğini belli etmeyen gizemli ve belirsiz yüzün kendi üzerime çevrildiğini fark ettiğimde iyice ürperdim. Üç beş saniye kadar bakıştık. Sanki en uzun bana bakmıştı. Nihayet bakışlarından kurtuldum ve rahatladım. Şimdi sıra yine bendeydi.

Yüzündeki hiçbir hareketi, bir kıpırtı bile olsa, kaçırmaya niyetim yoktu. Bütün yüzleri okuduktan sonra, içimi, acaba duvardaki resimlere de bakacak mı diye bir merak sardı. Merakım giderek artıyordu ki bir an önüne baktı. Dudaklarını hafifçe kıpırdattı. Pek konuşmak istemiyor gibiydi. Yine de gözlerim dudaklarındaydı ve iki dudağı arasından bir ses duyulmasa bile dudak hareketlerinden anlam çıkarmak istiyordum. Kısık bir sesle “Hepinize geçmiş olsun,” dedi ve ardından gülümsedi.

Sanki odanın içine bomba düşmüştü. Bu sözü söylemeye alışık olan bizlerdik. Biz, hastalarımıza geçmiş olsun der, şifa diler, hastanın şifa bulması için elimizdeki imkânları kullanır, şifa vesilesi olmak isterdik. Hasta hakkında hüküm verme hakkını kendimizde görürdük. Oysa şimdi bir anda roller değişmişti. Ansızın hakkımızda bir hüküm verilmişti. Hem de o, tek başına, hepimiz hakkında aynı hükmü vermişti.

Kelimeler teker teker hepimizin yüzüne soğuk bir rüzgâr gibi çarpıyordu. Rüzgâr çok soğuktu, bıçak gibi yüzümüzde geziniyordu. Hepimiz şaşkındık. Bu beklenmedik tepki karşısında yine suskunduk. Ne demek istemişti?

Şef, üzerindeki şaşkınlığı attıktan sonra sorularını sormaya başladı. Hasta, sorulara kısa, birkaç kelimeden oluşan cevaplar vermeye çalışıyor, sır gibi saklamak istediği düşüncelerini ele vermiyor, hep önüne bakıyor, dağılmak istemiyor, kontrolü elinde tutmaya çalışıyordu. Ancak konuştukça açılmaya, kontrolünü kaybetmeye başladı ve daha çok konuşur oldu. Artık onu anlayabiliyorduk. “Bende öyle bir güç var ki” dedi, “elimi bir oynatsam kıyameti koparabilirim. Parmağımı oynatsam dünyayı sallarım.” Bunu kendinden son derece emin bir şekilde söylemiş, bizi inandırmaya çalışmış, dikkatle yüzlerimize bakıp tepkilerimizi ölçmek istemişti. Oda-

daki doktorların yüzünde hastadan saklamaya çalıştıkları, belli etmek istemedikleri bir inanmazlık, hafif bir istihza, sende böyle bir gücün olmadığını biliyoruz der gibi bir bakış belirdi. Saçma, anlamsız, imkânsız bir şeydi bu. Hepimiz kesinkes biliyorduk. Şizofrenik düşünceydi işte. Hakikatten kopuk, mantık ilkelerinin işlemediği, insana, böyle şey olmaz dedirten bir ifade.

İçimi sıkıntı basmış, oda dar gelmeye başlamıştı. Dışarı çıkmak, rahatlamak, nefes almak, kederin olmadığı bir mekâna yollanmak, orada yaşamak, düşüncelerimden sıyrılmak, kaçmak, bu sözleri unutmak istiyordum. Ama hiçbir yere çıkamadım. Görülecek üç dört hasta daha vardı.

Büyük bir yüzleşme yaşıyordum. Bu yüzden ilk tepkim hemen kabullenmek yönünde olmamıştı. Önce, rasyonalizasyon yoluyla kendimi savunmaya başladım, bin dereden su getiriyor, hastanın “geçmiş olsun” deyişini yorumlamaya çalışıyor, bunu kendime yediremiyor, içime işleyen kelimeleri hafifletmek için uğraşıyordum. O bir akıl hastasıydı, saçmalaması normaldi. Bu da öylesine söylediği bir sözdü işte.

Sonra sinirlenmeye başladım. Herkes kendi işine bakmıyordu.

Bunu ilgisizlik takip etti. Söylerse söylesindi. Onun ne söylediği beni ilgilendirmezdi.

Sonra bunalım. Kader-i ilahi, bir akıl hastasının diliyle beni terbiye etmek istiyor olabilirdi. Demek ki durumum çok vahimdi. Kaybettiğim şeyler az değildi de bu şekilde uyarılıyordum. Artık kabul etmeliydim. “Bende bir hastalık var”dı. Bu söz, yüreğime iyice oturmuştu.

“Bende bir hastalık mı var acaba?” şüphesinin kalbime ve aklıma ilk kez düştüğü o günden sonraki zamanlarımı, bu hastalığın ne olduğunu araştırmakla geçirecektim. Kime

sormalı, kime danışmalı, kimden fikir almalı, hangi uzmana gitmeliydim? Bir hastalık hastasının sürekli bedenini dinlemesi, en ufak bir belirtiyi bile fark etmesi, onu önemsemesi gibi ben de artık, her adımda bende olduğunu varsaydığım hastalığın belirtilerini taramakla geçiriyordum zamanımı.

Hastalığımın ilk belirtisini bir hafta sonra fark ettim. Alelacele yemek yemiş, yemekte arkadaşlarla şamata yapmıştık. “Ne kadar iğrenç bir yemek!” sözüyle kendime gelmiştim. Ruhum daralmış, yemeğe yönelik bu ağır ithamdan iğrenmiştim. Bu söz, bir hastalığın belirtisiydi. Nimet tahkir ediliyordu. Kendime dönmüştüm. Benim nefsim de kusuraordu. Lokmalar mideme inerken hiçbir şey düşünmemiş, bunları birer nimet olarak görmemiş, yemeği Yaratıcı adına yememiştim. Sanki hakkım olan bir şeyi yiyordum. Yemeklerle aramda bir kopukluk vardı. Kâinatla aramdaki kopukluğun işaretçisiydi bu. Sahiplendiğim bir bedeni sahiplendiğim yiyeceklerle dolduruyordum; o kadar. Yaptığım işin anlamı bu kadarcıktı. Bir an, böyle yemek yemenin ne kadar anlamsız olduğunu düşündüm. Her an dağılmaya, yok olmaya mahkûm bir bedeni, zoraki ayakta tutma çabalarıydı bunlar. Sonu yoktu. Sonu ölümdü.

“Parmağımı oynatırsam kâinat yerinden oynar, kıyamet kopar.” Bu düşünce bir hezeyandı. Duyan, kim olursa olsun sözün saçmalığını fark edecekti –belki söyleyenin kendisi hariç.

Hepimiz her an binlerce nimete muhatap oluyorduk. Ama onları Rabbimizden bilmiyor, kendimize mal ediyor, Rabbimizin mülkünü gasp ediyorduk. Dalından koparılıp gelmiş bir meyveyi Kâinatın Yaratıcısının eseri, mülkü, sanatı, ikramı, nimeti, mahluku olarak görmemenin; meyveyi “ağacın doğal bir sonucu” kabul etmenin, hastanın söylediğinden daha az saçma bir tarafı yoktu ki. Bilerek, görerek ve kasten,

yaratılmış bir meyveyi anlamsızlık karanlığına koymak olsa olsa bir hezeyandı. Batıl bir düşünceydi. Yanlıştı, yalandı. Vehimdi. Çarpıtmaydı.

Hastalığın adı konmuştu artık. Bu, kalbî bir rahatsızlıktı. Yaratıcı adına yaşanmadığında ortaya çıkıyordu. Kendini kendinin maliki sandığında belirti veriyordu. Kâinattaki varlıklar için, kendi kendine oluyor, tabiat yapıyor ya da tesadüfen ortaya çıkıyor dendiğinde hastalık başlamış demekti. Yaşam artık çekilmez bir hâl alıyordu. Duygular tatmin olmuyor, ruh inciniyor, akıl endişeler içinde kıvranıyor, yemekler “iğrenç” geliyor, hayat ağır bir yüke dönüşüyor, her şey anlamsızlaşıyordu.

Sonraki günlerim, hastalığın diğer belirtilerinin tespitiyle geçti. Özgür değildim. Nefsimin bağımlılıkları bütün ruhumu ele geçirmişti. Nefsimin olmazsa olmaz diye önüme sürdüğü onca şeyi elde etme uğruna girdiğim uğraşların, çabaların, boğuşmaların esareti altındaydım.

Ne içki bağımlılığım vardı ne de sigara. Bundan az da olsa gurur bile duyuyordum. Ama zevke ve lezzete müptela bir nefsim vardı. Bir anlık lezzeti baki lezzetlere tercih ediyor, lezzetsiz kalmaya tahammül edemiyordum. Dünyevi zevk ve lezzetlerin peşinde koşuyordum.

İntihar düşüncelerim yoktu. Tam tersine, hayatı çok seviyordum ve ondan ayrılmak istemiyordum. Ama Yaratıcı adına yaşamadığım her an aslında bir intihar, bir öldürme, yok etme, kendi irademle tercih ettiğim bir yok oluş değil miydi? Hayatıma birden ve tümünden son vermiyordum fakat yaşadığım kimi anları yokluk darağacında sallandırıyordum.

Yalan söylemediğimi düşünüyordum. En azından günlük ilişkilerde buna dikkat etmeye çalışıyordum. Ama kendi seçtiğim yalanlar üzerine kurulu bir hayat yaşıyordum. Hep birlikte kendimiz için yalanlar kuruyorduk.

Zihnim maneviyata yabancılaşmış, aklım felsefede boğulmuş, fikrim gündelik siyasetlerle yorulmuş, kalbim dünya hayatı içinde sersem olmuştu.

Kırılacak camları baki elmaslara tercih ediyordum. Dünyayı ahirete tercih ediyordum. Divane bir tüccar olmalıydım. Hesabını kitabını bilmeyen, elindeki sermayeyi har vurup harman savuran bir tüccar gibi davranıyordum. Bana bir âna karşılık sonsuz bir hayat verileceği vaat edilmişken, ben bu ânı yokluğa, hiçliğe atıyordum. Garip ve saçma davranışlardı bunlar. Garip bir hastalığın, divaneliğin belirtileriydi.

Otistik bir dünya kurmuştum kendime. Kendi dünyamda olup bitenlere; duygularımın, vicdanımın, kalbimin istek ve arzularına sırt çevirmiştim. Onların sesini duymamak için her türlü numarayı deneyip hislerini iptal etmiş bir insandım.

Vehimler, vesveseler aklıma hücum ediyordu. Zihnim vesveseler altında boğuluyordu.

Psikopat değildim ama zalimce yaşıyordum. Adalet ölçülerine sığmayacak şekilde. Hiç mahkemeye düşmemiştim. Karakola hiç gitmemiştim. Adam öldürmemiş, gasp ve soygunculuk yapmamıştım. Ama zulmün en büyüğünü işleyebiliyordum. Mahlukatın hukukuna tecavüz ediyor, kâinatı vazifesiz addediyor, onların yüklendiği vazifeleri görmezden geliyor, işlerini kendi kendilerine yapabildiklerini vehmediyor ve yaratılanları kıymetten düşürebiliyordum. Bu, varlıklara edilmiş bir zulüm değil miydi? Mesela öğle yemeğini hangi düşüncelerle yemiştin? Kime şükretmiştin?

Dünya yüzünü çeviriyordu. Gitmekte olduğunu her an duyuruyordu. Ahiret yüzünü gösteriyor, varlığını haber veriyordu.

Dünyadan kurtulmak ancak yine dünyadayken mümkündü. Sonsuzluk ancak dünyadayken kazanılabilirdi. Ölümünden

sonra hiçbir pişmanlık fayda vermeyecekti. Hiçbir girişim işe yaramayacaktı.

Dünya hayatı, gölgenin hareketlerine benziyordu. Bir bakarsın uzar, derken kısalır; zamanla iyice yayılır, derken yok oluverirdi. Gölgesi üzerime düşen ölüme hazırlanmalıydım.

Ölümün gölgesi her an üzerimdeydi.

Nereye koşuyordum? Neye aldanıyordum? Ömrümden faydalanmalıydım. Toparlanıp çare bulmak için hâlâ zamanım vardı.

Sonunda işler bitecekti. Benim bir türlü bitiremediğim işleri ölüm bıçak gibi kesip atacaktı. Umutlarımın üzerine bir mezar taşı kapanacaktı. Ömür tükenecekti.

Hileler dünyasıydı bu. Düzenbazlıklar, ayak oyunları, kiskançlıklar ölümle bitecekti. Ümitlerin tükeneceği, yüreklerin korkudan eriyeceği bir zaman vardı. Dünya tüm ümitlerimi, hayallerimi, beklentilerimi, arzularımı ve hayatımı değirmen gibi öğütüyordu. Ve ben, bu dünyayı her zaman böyle göremiyordum işte. Önümdeki ölümü yok sayarak dünya hayatının olanca kısılgına rağmen sonsuz ümitler ve hayaller peşinde koşuyordum. Bu bir illüzyondur. Dünya batıp giden bir aydınlıktı. Geçiveren bir gölge, yıkılıveren bir direk. Meşakkatli bir yol. Görünüşü hoştu. Bu yüzden insanı helak ediyordu.

En dehşetli meselem, ebedî bir şekavetten kurtulmak olmalıydı. Ama ben göz göre göre, bile bile ahiretimi kaybediyordum. “Bende bir bozukluk olmalı”ydı. Bu normal bir davranış değildi. Akıl kârı hiç değildi. Eğer sonsuz hayatı kaybedersem bu çok büyük bir akıl noksanlığı olacaktı. Yazık olacaktı bana. Duygularıma, aklıma, ruhuma, vicdanıma. Bu, sonsuz bir zarar demektir. Fani olanı elimde tutayım derken baki olanı kaçıırıyordum. Bundan daha büyük bir hastalık

olabilir miydi? Buna “geçmiş olsun” denmeyecekti de neye denecekti?

Bir daha dönmemek üzere giden şeyler olmasaydı bazı şeylere kavuşmak insanı sevindirirdi. Erişemediği şeyler olmasaydı bunlar onu üzmezdi. Sevincim, ahirette elde edeceklerime; üzüntüm, ahirette kaçıracaklarıma yönelmeliydi. Dünyada elde ettiklerime sevinip neşelensem ne olurdu ya da elden kaçırdıklarım için acı çekip kendi kendime kızsam? Hepsi geçiciydi. Bütün kaygım, ölümden sonraki hayat için olmalıydı.

Bunca kalbî, akli, ruhi hastalığıma rağmen kimse beni akıl hastanesine yatırmıyor, üzerime kilit vurulmuyor, kimse bana deli gömleği giydirmiyor, akıl hastası nazarıyla bakmıyordu. Bunların hiçbiri olmayacaktı. Hatta tam tersine, bu zamanın çarşısında makbul olan düşünce buydu. Ama ben yine de esaret altında yaşıyordum. Kendi içimde bir kutuda sıkışıp kalmıştım, nefis adlı bir deli gömleğinin esareti altındaydım. Nefsim, dizginleri eline almış beni oynatmaya çalışıyordu.

İnsanın ömür dakikaları insana avdet edecekti. Ya gafletle muzlim olarak gelecek veya ile avdet edecekti. O’nsuz geçen günlerim, saatlerim, dakikalarım hastalıklı anlardı. Ey ademe gitmiş, yok olmuş, helak olmuş zamanlarım, amellerim, duygularım! Hepinize geçmiş olsun.

ODANIN RENGİ

I

Hayat büyük bir hızla çekiliyordu. Solmuş bir yaprak nasıl büzüşürse canlılığını kaybeden şehir de öyle büzüşüyor, çekiliyor, canlılığını yitiriyor, içine kapanıyordu. Sabahtan akşama dek çalıştıkları iş yerinin çeşitli odalarında kapalı kalmış insanlar şimdi de evlerinin odalarına varmak için sabırsızlanıyor, acele ediyor, itişiyor, engellendiklerinde kızıyor. Odalar arası yolculuk başlamıştı. Ya da kutular arası yolculuk.

Minibüse atladı. Biraz önce evde yemeğini yemiş, radyo programına yetişmek için hızla sokağa atmıştı kendini. Yemek yerken eşi, güneşin batmakta olduğunu, birazcık da olsa zaman ayırıp seyretmesinin iyi olacağını söylemiş, o da bir süre yemeğini bırakmış, pencereden bakıp tekrar masaya dönmüştü. Karısı biraz konuşmak isteyince, "Akşamki programa hazır değilim, tüm dikkatimi verip düşünmeliyim," demişti. Susmuştu kadın. Kocasını tanıyordu çünkü; dikkatinin dağıtılmasına sinirlenir, hatta öfkelenirdi.

Birden aklına Karen geldi adamın. Karen bir psikologdu. Onunla Kopenhag'da bir toplantıda tanışmıştı. Ona kendini anlatmıştı. "Kendimi üç kutuda yaşar gibi hissediyorum. Birinci kutu yaşadığım ev, ikinci kutu çalıştığım iş yerinin odası. Üçüncü kutu da yolda bindiğim araba," deyince, Karen bir-

den duraksamış, sesi hüzünlü bir hâl almış, mahzunlaşmış ve “Benim de üç kutum var,” demişti. “Birinci kutu kendim. İkinci kutu yaşadığım ülke, üçüncü kutu ise içinde yaşadığımız dünya.” Karen üç karanlık kutuda yaşıyordu. Aşamadığı, aydınlatamadığı, dışına çıkamadığı, anlamlandıramadığı üç kutuda. Karen’in sözleri, hele kendisini, kendi varlığını bir kutu olarak gördüğünü söylemesi; kendi içinde sıkışıp kalması, oradan dışarı çıkamaması, boğulup gitmesi, tüm yaşam olanaklarının elinden alındığını hissetmesi adamı nasıl da incitmişti. O zamana dek hiç böyle bir şey duyduğunu hatırlamıyordu. İnsanın kendi varlığını bir kutu gibi algılaması. Bu hâlâ anlayamadığı, hayretle karşıladığı bir şeydi.

Programa nasıl başlayacağını biliyordu artık. Düşünce düşünceyi açmış, hiç beklemediği bir noktaya gelmişti. Hayret etti. Daha yarım saat evvel kafasının içi bomboştu, şimdiyse düşünceler çağılayan gibi akıyordu. Bu sefer de onları yakalamakta zorlanıyordu.

Minibüste yanındaki insanları rahatsız etmeden, göz ucuyla incelemeye koyuldu. Nasıl gün kendi içine doğru büzüşüyorsa insanlar da kendi içlerine kapanmışlardı. Her beden bir kutu gibiydi; insanlar bu kutunun içine sıkışmış kalmışlardı.

İnsanların yüzlerine bakmayı, onları incelemeyi, meydana gelen değişiklikleri çözmeyi alışkanlık hâline getirmişti. Minibüsteki yüzlere bakıp farklı farklı ruh hâlleri okudu. Kimi yüzler gergin, kimileri endişeli, kimileri umutsuz, kimileri karamsardı. Hemen yanındaki yolcu, ruh gibi, hareketsiz ve kıpırtısız oturuyor ancak arabanın sallantılarıyla hareket ediyordu.

Tümüyle kendi içine gömülmüştü; derinlerde, kendi içine doğru inen bir kuyuda yaşar gibiydi. Sanki bu dünyaya ait değildi. İçinden “Keşke tanıdık birisi olsaydı da onunla konu-

şabilseydim,” diye geçirdi adam. Sonra da başkalarının dünyasına bu kadar meraklı olduğu için kendisine biraz kızdı.

Ani bir frenle bakışları ister istemez dışarı kayınca bir ağacın altından, dökülmüş sonbahar yapraklarını çiğneyerek giden birini gördü. Yüzüne dikkat etmeye çalıştı ama yakalayamadı. Yaprakların farkına vararak mı yürüyordu?

Kadıköy’e vardığında programda anlatacakları zihninde iyice belirmişti. Beklediği ilham gelmişti. Zihnindeki son imgeyi de ayrıntılarıyla düşündükten sonra o da kendi dünyasına daldı.

Şimdi başka bir minibüse binmesi gerekiyordu. Minibüs kuyruğunda hemen önünde duran kişi gazete okuyordu. Deniz tarafında bulutlar kızıla boyanmıştı. Gökyüzü denizde âdeta yeryüzüyle birleşiyordu.

II

Oturduğu dairenin kapısını isteksizce açtı, içeri girdi. Umutsuz adımlarla salona geçti. Yorgun argın koltuğa yığıldı. Pelte gibiydi. Kolunu kaldıracak gücü yoktu. Ruhunun yorgunluğu kaslarının yorgunluğuyla birleşiyor, hareket imkânı tanımıyor, bedenini koltuğa bağlıyor, onu dünyadan ayırıyor, bağını kesiyor ve yalnız bırakıyordu.

Yine ofladı. “Bu kaçınıcı kez?” dedi ve bilmem kaçınıcı kere ofladığı için de bir kere daha ofladı. Tam göğsünün üstünde başlayıp boğazına doğru yayılan bunaltı aman vermiyor, göğsünü sıkıştırıyor, ruhunu daraltıyor, hareketini kısıtlıyor, yaşadığı dünyadan çekip alıyordu onu. Elini boğazına götürdü. Sıkıntısını bir eline geçirse, onu bir yakalasa, tutup bir kenara atacak, belki de boğacaktı. Fakat o değil, sıkıntısı onu

boğuyordu. Bunaldığında tek yaptığı şey dolaşmaktı. Bunu evdeyken rahatlıkla yapabiliyordu fakat iş yerinde insanların bakışlarından rahatsız oluyordu. İnsanların hakkında düşüneceklerinden endişeleniyor, içinde bulunduğu durumu kimse bilmesin istiyor, masasında zoraki oturuyor, ara sıra tuvalete gider gibi yapıp bunaltısını hafifletmeye çalışıyordu.

Aklına sigara geldi. Sevindi. Hemen yaktı bir tane. Havaya doğru üfledi. Duman halelerini takip etti. Yavaş yavaş yükselen duman birden görünmezleşti, yok oldu. "Keşke ben de böyle birden yok olabilsem," diye hayıflandı.

Sıkıntısı biraz geçmişti. Tekrar oturdu koltuğa. Ama sabaha kadar böyle oturamazdı ki. Ceketini, gömleğini çıkarmadığını fark etti. Belki çıkarırsam biraz rahatlarım diye düşündü.

Üzerindekileri çıkarıp savururcasına başka bir koltuğa fırlattı. Oturmadı, tekrar dolaşmaya başladı. "Şu elbiselerimi rahatlıkla çıkarıp attığım gibi hayatımı da öyle soyunup bir kenara fırlatabilsem," dedi. Yapamıyordu. Yaşadığı hayattan soyunamıyor, içinden çıkamıyor, önündeki binlerce yoldan hangisini seçeceğini bilemiyordu. İçinden "Hayatımı değiştirmem gerek," dedi. Bunu yüzlerce kez tekrarladığını hatırladı. Ancak bu değişimi hep kendi dışında görüyor, çözüm için hayat şartlarının değişmesini şart koşuyordu. "Çok daha zengin olsaydım mutsuz olmaz mıydım?" diye sordu. Annesi de sık sık, "Evlensen düzeleceksin oğlum," derdi. Çözüm için zihninde sıraladığı her şey çözümsüzlük yumağını iyice karmaşık hâle getiriyordu. Çözüm diye gördüğü her şeyin biraz sonra çözümsüzlüğe katkıda bulunan bir unsura dönüştüğünü düşünüyordu.

Şimdi bu odada ne yapacaktı? Hayatta ne yaptığını bilemeyen, odada ne yapacağını bilebilir miydi? Bilemedi. Sağa sola bakındı. Bir şeyle meşgul olmak istiyordu. Eline en yakındaki aleti aldı. Düğmesine bastı. Odada bir ses ve görüntü belirdi.

Bir zamanlar “Kumanda aletine ne gerek var?” diye sormuştu kendisine. “Gidip televizyonu kendi eliyle açabilir insan.” Şimdi öyle düşünmüyordu. Bu alet tam da onun için yapılmıştı. Kolu kanadı kırık, hâlsiz, fersiz, bitkindi. Kumanda aleti imdadına yetişmiş, yerinden kalkmadan işini görmüştü.

Programı beğenmedi. Düğmeye dokundu. Başka bir kanala geçti. Sonra bir başkasına. Bu iş hoşuna gitmişti. Zihnini dağıtıyor, kendinden uzaklaşıyordu.

Ekran mutsuz, ağlayan bir insan görüntüsü geldi. Niye ağlıyordu? Dikkat kesildi. Belki de bir ortak noktaları vardı. Ekrandaki görüntü kayboldu. “Bu benim,” dedi. “Bu mutsuz yüz bana ne kadar benziyor.” Yine kendisine dönmeye tahammül edemedi. Düğmeye bastı, başka kanala geçti. Geçtiği kanalda haberler vardı. Televizyonu severek, zevk alarak seyrettiği için izlemiyordu. Sırf zihnini dağıtmaktı amacı. Haberleri seyretmek ve kendisinden uzak olaylarla uğraşmak, onlar hakkında fikir yürütmek bunun en iyi yoluordu.

Zihnimi dağıtayım derken, sürekli hayatıyla karşılaşırıyordu. “Şimdi ne yapmalı?” Belki de hayatta en sık sorduğı soruyu bir kez daha sordu. Binlerce farklı şey yapabilirdi. Gezebilir, yürüyebilir, sinemaya gidebilir, alışveriş merkezlerinden birine takılabilirdi. Bir arkadaşına mı uğrasaydı? Belki biraz konuşur, açılırdı. Diğer ihtimalleri sıraladı: Tatile gitme, yüzmeye, sokaklarda dolaşma, yeni açılan bir lokantada yeni yemekler tatma, kitap okuma, pazar günü Belgrad Ormanı’nda yürüyüşe çıkma, gazete veya dergi karıştırma, ilanlara bakma, arabaya atlayıp amaçsızca o an aklına ilk gelen yere gitme...

Canı tekrar sıkıldı. Hepsi gözünde büyüdü. Nereye giderse gitsin yüreğini beraberinde götürmeyecek miydi? Tüm sıkıntıları, dertleri, bunaltıları yüreğinde değil miydi? En kolayını tercih etti. Sehpaya uzandı. İkinci bir kumanda aleti duruyordu; onu aldı, düğmesine bastı. Televizyonun tam

karşısındaki radyo açıldı. İçerisi sesle dolmuş, sanki oda biraz canlanmıştı.

İki aletin sesi birbirine karışınca, televizyonun sesini hafifçe kısıtı.

Kanallarda kısa aralıklarla haberler veriliyordu. "Hep aynı haberler!" dedi. Bir reklam filmine takıldı. Radyoda çalan şarkı dikkatini çekti. Kulak kabarttı. Çok geçmeden sunucu:

"Biliyor musunuz, İstanbul'da şu an çok önemli bir olay meydana geliyor," dedi.

Adam birden heyecanlandı. Farklı bir şey yaşayacağını umuyordu. "Önemli bir olay!" dedi. Her şeyi unutabilirdi belki. Sunucu "Bu haberi birazdan vereceğim," dedi ve sustu.

Gerildiğini hissetti. Odaya göz gezdirdi. Lamba sallanıyordu. Duvarlar sağlamdı. Rahatladı. Bir süre bekledi. Kızdı. Niye insanı merakta bırakıyorlardı ki! Önemli bir şey olmuşsa hemen söylemeleri gerekirdi. Telefonu çaldı. Radyonun sesini kısıtı. Bir arkadaşı arıyordu. Bir süre havadan sudan bahsettiler. Zoraki ve isteksiz konuşuyordu. Arkadaşı nihayet öğrenmek istediği şeyi sordu:

"Son günlerde seni biraz keyifsiz görüyorum. Üzerinde bir durgunluk var. Canın bir şeye mi sıkılıyor?"

Yakayı ele vermişti demek. Hâlbuki o problemsiz görünmek istiyor, yaşadıklarını saklıyordu.

"Yok öyle bir şey. Merak etme, iyiyim," dedi.

Telefonu kapadı. Yalan söylemişti. Yalan söylediğine de canı sıkıldı. Birden radyo aklına geldi. Tüm televizyon kanallarının haberlerinde bile verilmeyen önemli haber neydi ki?

Radyonun sesini açtı. Merak içindeydi. "Allah kahretsin, tam da zamanını bulurlar telefon etmenin. İhtiyacın olduğu zaman aramazlar, aranmayacak zamanda, zır telefon!"

Şimdi de new age bir şarkı vardı radyoda. "Dur bakalım, belki haberi tekrar verirler," dedi.

Böyle durumlarda zamanın akışını daha çok hisseder insan. Âdeta zamanı duyumsar. Anların akışı yavaşlamıştı sanki.

“Hepimiz bir kutunun içinde yaşıyoruz şu an. Kimimiz bir odanın içindeyiz, kimimiz bir arabanın. Ya da kendi varlığımız kendimiz için bir kutu. Sizden yapmanızı istediğim iki şey var:

Önce, gözlerinizi kısa bir süre için kapayın. Her yer karanlık oldu değil mi? Dışarısı aydınlık ama bizim algıladığımız, içinde yaşadığımız kendi dünyamız karardı. Gözlerinizi şimdi tekrar açmanızı istiyorum. Ne oldu? Kendinizi ışığın kollarına bıraktınız. Karanlıktan aydınlığa kolayca, basitçe, yumuşakça, zahmetsizce, göz açıp kapayıncaya kadar kısa bir süre içinde geçtiniz. Bu bir örnektir. Acı içinde yaşamaktan, elemenden, kederden, sıkıntıdan kurtulmak neden bu kadar kolay olmasın?”

Sunucu sustu. Fonda müzik devam ediyordu. Odadaki adam gözlerini belki on kez kapayıp açtı. Her kapayıpta yaptığı, ışığın gözlerine girmesine engel olmaktı aslında. Göz kapakları perde gibi çalışıyordu. Ve bu iş son derece kolay oluyordu. Perde. Ve her yer karanlık... Aydınlık bir odada karanlığı yaşamak. Işığın var olduğu yerde, ışığı söndürmeden (güneşi kimse söndüremez), ışığa rağmen karanlıkta kalmak. Hem de kolayca. Dikkatini en çok bu işin birden ve kolayca olması çekmişti. Aydınlığa geçiş de öyleydi. Yalnızca göz kapaklarını perde etmemesi yetiyordu. Yeryüzünün tüm ışıklarını içine çekmek istedi.

Göz kapaklarıyla uğraşıp dururken İstanbul’da meydana gelen önemli olayı unuttuğunu fark etti. İcini yine merak sardı. Radyoda hâlâ fon müziği vardı. Tik gibi, gözlerini açıp kapamaya devam ediyordu. Bunu bir oyuna dönüştürdüğünü fark etti. Hoşlanmıştı bu oyundan. Göz kapaklarını üst üste en az on kez açıp kapadı. Bir ümit bulmuştu bu işte.

Sunucunun sesi duyulmuştı yine. Radyonun sesini iyice açtı.

“Her bir insan bir odada şu an. Odanızın duvarlarına bakar mısınız?”

Suskunluk.

Odasının duvarlarına baktı. Açık sarıydı.

“Şimdi odanızda hangi eşyaların olduğunu kendi kendinize sayar mısınız?”

Odasında bir televizyon, bir masa, bir müzik seti, bir kanepe, birkaç koltuk ve bir kütüphane vardı. Halıyı unutmuştu. Listeye onu da ekledi.

“Odanızın bir saat önceki hâliyle şimdiki hâli arasında nasıl bir fark var?”

Bu adam insanı deli ediyordu. Hâlâ önemli olaydan eser yoktu ortada. Yine de isteklerine boyun eğmiş gibi sunucunun söylediği her şeyi yapıyordu. Odanın bir saat önceki hâlinin şimdiki hâlinden tek farkı o zaman odada kendisinin olmayışydı. Televizyon ve radyo vardı ama açık değildi. Sonra, üstünden çıkardığı elbiseler koltuğun üzerinde değildi. Başka bir fark bulamadı.

“Odanızdaki eşyaların yerlerine baktınız. Ufak tefek değişiklikler dışında bir şey bulamadınız. Şu an İstanbul’da çok önemli bir şey oldu. Güneş ufukta battı. Koskoca güneşin tüm ışınları teker teker toplandı, top hâline getirildi. Ama bu haberi hiçbir haber ajansı geçmedi. Hiçbir TV kanalının haber programı konu etmedi. Çünkü bu bir haber olarak kabul edilmedi. Çünkü basit görüldü. Her gün tekrarlanan bir olaydır güneşin batışı. Tekrarlanması sanki zorunluymuş gibi, sanki kendiliğinden olan ve olması zorunlu bir olaymış gibi, bunda hiçbir harikalık yokmuş gibi görülür. Güneşin batışının başka bir harika yönü daha var Sevgili Dinleyiciler. Odanızda da güneş battı aynı zamanda. Karanlıkta kalan, yalnızca ufuk

olmadı. Odanız da yavaş yavaş karanlığa gömüldü. Eşyalarınız aynı olduğu hâlde yavaş yavaş odanızın rengi değiştirildi. Gün ışıkları yarın sabah yine ayaklarınıza kadar getirilecek. Yarın güneş, yalnızca ufukta doğmayacak, odanıza da doğacak. Odanızın rengi yine birdenbire değişecek. Değişim yalnızca ışıkla olacak. Güneşi elinde tutan Zat, odanızın rengini tümünden değiştirecek. Karanlıktan aydınlığa çevirecek.

Hepimizin hayatı bir oda gibi. Işıksız bir oda, kendimiz için bir kutu olur. Önceki programlardan birinde bir dinleyicinin söylediği gibi 'tıkayıp kaldığımız, tanımadığımız bir beden kutusu' olur yaşamımız. Hep bu kutunun dışına çıkmak isteriz. Ama hayatımızın dışına çıkamayız. Bu bizim elimizde değildir çünkü. Nasıl hayatı irademizle seçmediysek, kendi kendimize elde etmediysek, bu hayat bize yalnızca verildiyse, onu terk edip gitmek de elimizde değildir. Bu sefer yeni bir dünya kurmak için kendi dışımızda yeni şartlar aramaya koyuluruz. Ama buna da gücümüz yetmez. Gerçekte hayatımızın bir yol göstericiye ihtiyacı vardır. Bunun ilk şartı da önümüzdeki perdeleri aralamaktır. Biraz önce denediniz ve gördünüz. Göz kapaklarınızı kapadığınızda dünya karanlığa gömüldü. Açtığınızda her yer aydınlandı. Gece ile gündüz arasındaki fark çok ince. Dünya, gece de gündüz de aynı yer aslında. Fark sadece ışıktadır. Her yerin ve odalarımızın rengini kim değiştirdiyse, kendi dünyalarımızın rengini de O değiştirebilir."

Yine suskunluk oldu. Odadaki adam göz kapaklarını kapadı. Bir süre öylece durdu. Kendini, sonsuz uzak olduğu güneşi kendisine verene yakın hissetti. Gözünü açtı. Sabahı bekleyecekti. Güneş ışınları odasına kadar geliyorsa kendisi için de yeni bir yol olabilirdi. Odasının rengini değiştiren, onun dünyasının rengini de değiştirebilirdi.

BİR İNSAN ÜÇLEMESİ

Birinci İnsan

Hayatı seviyordum. Ona öylesine bağlıydım ve öylesine zevk alarak yaşıyordum ki her gün yeniden başlamak benim için büyük bir doyum kaynağıydı. Bu hayatı hiç terk etmek istemiyor, sonsuza dek yaşamayı arzuluyordum. Hazla dolu bir hayatı kim terk etmek isterdi ki?

Çalıştığım odaya insanlar gelip gidiyordu. Hepsi de dert, sıkıntı, keder, acı dolu insanlar. Odaya giren çıkan kişiler birbirlerinin sorunlarından habersizdi. Çektikleri sıkıntıları sadece kendilerinin yaşadığını sanıyor, bu yüzden kendilerini suçluyorlardı. Hâlbuki o sabah içeri ayrı ayrı giren iki kişinin derdi birbirine çok benziyordu.

İçeri şizofren bir hasta girmişti. Onu üç hafta önce gördüğümü hatırlamıştım. Bu kez kontrole gelmişti. Düşünceleri daha düzenli, konuşmaları daha anlaşılırdı. Artık gülümseyebiliyordu da. Hâlbuki üç hafta önce yüzü bir heykelinki kadar duygusuzdu.

Tedavinin başarılı olup olmadığını önce babasına sormuştum. "Uyguladığınız tedavi iyi geldi Doktor Bey," dedi. "Oğlum hiç bu kadar iyi olmamıştı. Şimdi aramıza girebiliyor, bizimle konuşuyor. Bizim onu zehirlediğimiz düşüncesi de kayboldu."

Hastayı iyileştirdiğime memnun olmuş, kendimi şöyle bir yokladığımda gizliden gizliye bir gurur duyduğumu sezmiştim. Tedaviye başlamadan hastaya iyi bir teşhis koymalıydı. Koyduğum teşhisin doğru olduğu ortadaydı. Babasına göre oğlu ilk kez bu kadar iyiydi. Demek ki doğru ilaçları doğru dozda vermiştim. Zihnimden “ilk kez”in altını çizmiş, bundan bir övünme payı çıkarmıştım: “İlk kez benim uyguladığım tedavi ona iyi gelmiş.”

Göz ucuyla yanımda çalışan asistan doktora bakmış; tepkisini ölçmeye, hastanın babasının takdirine katılıp katılmadığını anlamaya çalışmıştım. Neden şizofreni teşhisi koyduğumu, hastayı başka doktorlar gibi nasıl atlamadığımı, ilk muayenede dikkatimi hemen hangi belirtilerin çektiğini, hastalığın tedavisini ve hangi ilacın daha uygun olduğunu uzun uzadıya anlatmıştım. Asistan doktor, benim ne yapmak istediğimden habersizdi. O da kendisine değer verilmesinden, bir uzmanın eğitimine katkıda bulunmasından memnundu. Asistanın memnuniyetini, benim bilğim ve tecrübem karşısında duyduğu hayranlığını iyice gözetliyor ve bundan anlık hazlar alıyordum. Hastanın gözünde, hastanın babasının gözünde ve odada bulunan diğer kişi olan asistanın gözünde iyi bir yerdeydim artık. Beni mutlu eden yalnızca hastanın iyileşmesi değil, bu başarının bilinmesi ve takdir edilmesiydi. Takdir edilmek dünyanın en hoş duygusu olmalıydı. Bana büyük bir zevk veriyordu. Bir hastayı tedavi edebilmek ve iyileştirmek bana başarı duygusunu tattırmıştı. Bir işi başarmak, ben yaptım diyebilmek ve sonuç almak en büyük sermayemizdi. Bunu hissedemediğimizde tükendik demekti. Bu hissi yaşamamak bitişimiz, yitişimiz, sonumuzdu. O gün, var olduğumu iyiden iyiye hissetmiştim. Benim için hayatın anlamı başarmaktı ve günüm anlamlı geçmişti.

İkinci İnsan

O gün de her gün gibi sıkıntılı ve anlamsızdı. Hayat ne kadar da bayağı ve durağandı. Adım atmak, yürümek, nefes almak, yemek yemek... Hepsi benim için zahmetten ibaretti. Hele konuşmak. Dünyanın en ağır işi bu olsa gerekti. İnsanlardan kaçmak, herkesten yakamı sıyırmak ve kendi başıma kalmak istiyordum. Bu anlamsız hayattan nefret ediyordum. Hayattan nefret ettikçe de ruhum acı ve keder içinde kalıyordu.

Dünyanın en büyük acı kaynağı anlamsızlık olsa gerek. Yaptığım her iş anlamsız, saçma ve boşunaydı. Boşuna kürek çekiyordum. Sonuçsuz yaşamak beni bu hayatın dışında bir yere zorluyordu ama hayatın dışına çıkmak elimde değildi. Yemek yememek elimde değildi, konuşmamak elimde değildi, uyumamak elimde değildi. Kendimi köle gibi hissediyordum. Yapmak zorunda olduğum fakat anlamsız bulduğum ve zevk alamadığım her şeyin kölesiydim; dışına çıkamadığım her şeyin kölesi.

İşe zorla gelmişim. Masanın başında, elimde dolma kalem, önümde zarflar. Teker teker zarfların üstündeki isimler okunuyor, ardından insanlar sırayla odaya giriyordu. Bir dokununca bin ah işitiyordum; insanların çektikleri acılar kıyısından köşesinden benim ruhuma da bulaşıyordu. Bir tanesi "Hayat benim için öyle anlamsız ki yaşamaktan hiç zevk almıyorum," demişti bugün. Tam "Benim için de öyle, hayat saçma ve anlamsız," diyecekken sözlerimi yutmuştum. O hasta, ben doktordum. Ona kendi gerçek düşüncelerimi söyleyemez, kendi yaşadıklarını anlatamazdım. Yaşadıklarını anlatma hakkına o sahipti, ben değildim. Sorunlarının çözümü için buraya gelmiş olan ben değildim, oydu. Objek-

tif olmalıydım. Onun sırtındaki yük zaten çok ağırdı. Bir de kendi yükümü sırtına bırakamazdım. Yıkılır giderdi o zaman. Hastamla aramızdaki arkadaşlık ya da dostluk ilişkisi değildi. Rolümü oynamaya devam etmiştim.

Odaya giren başka bir hastanın zarfına baktığımda onu üç hafta önce de gördüğümü ve tedavisine başladığımı anlamıştım. Zarfı okurken bir an dalıverdim ve o imge zihnimde akın edip durdu. Zamanın yitip gitmekte olduğu imgesi, hayalet gibi önümde duruyor, beni ürkütüyordu. Ama bu bir hayalet değil, gerçektir. Belki de hayatın en saf, en yalın ve de en sade gerçeği. Her şey yok oluyor, tükeniyor, eriyordu. Bir noktada var olmaya başlayan her ne varsa zamanı gelince varlığının önü kesiliyor, sanki daha fazla yaşaması istenmiyor gibi her şeyin hayatı söndürülüyordu. Tıpkı bahar gibi...

O günlerde yapraklar dökülmeye başlamıştı. Yere değil, yokluğa düşüyorlardı sanki. Ağır ağır. Hepsi toprağa karışıp çürüyecekti, solgun bir yaprak olarak bile kalamayacaklardı. O sıralar hayatımın baharını yaşıyordum. Ama tıpkı o günüm gibi hayatım da elimden çıkmaktaydı, aynı şey benim de başıma gelecekti. Kendimi iki mezar taşı arasında hissediyordum. Ve ben hep birinci mezar taşından ikincisine doğru koşuyordum. Elimde olmadan, hızla. Tükenişe doğru, emin adımlarla.

Hastanın yüzü dikkatimi çekmişti. Üç hafta önce bir heykel kadar soğuk olan bakışlarında artık bir ışık vardı. Donuk yüzü açılmış, sıcaklaşmıştı; ilaçların tesirini gösterdiği belliydi. Babası heyecanlı heyecanlı oğlunun nasıl iyileştiğini anlatıyordu: "Oğlumu ilk kez bu kadar iyi görüyorum. Artık kendisini zehirlediğimizi de düşünmüyor." Baba, tuhaf tuhaf yüzüme bakıyor, sanki kayıtsızlığımı hissediyor, coşkusuna tepki vermemi bekliyordu. İkimizin de diğerinin kendi dün-

yaşında yaşadıklarına ulaşması gerçekten çok zordu. İki insandık ama iki ayrı dünyaydık. Ona önemli gelen benim için kıymetsizdi.

Zihnimde yine o iki mezar taşı imgesi. Birinden diğerine koşan ben. İmge genişlemiş ve her şeyi içine almıştı. Baba anlatıyordu: "Geçen akşam, oğlum evde bizimle yemek yemeyi kabul etti. Bir haftadır annesine de bana da küfretmiyor." Her şeyin başında iki mezar taşı. Her şey birinden diğerine koşuyor.

Bir hastanın iyileşmesi ve bunu benim yapmam, hastayı tedavi etmem, ailenin bundan memnuniyet duyması, beni takdir etmeleri, hastanın sıkıntılarının azalması... İnanın benim için hiçbir şey ifade etmiyordu. Hepsi bir hiçti. Yaptığım her şey, hayat kayığında boşuna kürek çekmekti. Hep aynı yere doğru giden bir kayığın içindeydim. Bir mezar taşından diğerine doğru kürek çekip duruyordum. Bunların hepsi ölümle sonlanacaktı. Attığım her adım, ölümle sonlanmadan benim zihnimde sonlanıyordu. Nasıl olsa bir gün, tıpkı bu gün gibi, o da tükenecekti.

Hastanın babası, tedaviyi benim başardığımı söylediğinde içimden tuhaf tuhaf gülmüştüm. Bu doğrudu. Teşhisi koymuş, uygun ilaca ben başlamıştım. Bunları yapmasaydım hasta şimdi karşımda böyle oturmayacaktı. İyileşmeyeceği gibi daha da kötüye gidecekti.

Fakat başarmak bana istediğim hazzı tattırmıyordu. Ölüm ve tükeniş başarıyı silip süpürüyor, kıymetsizleştiriyordu. Benim o cüzi fiilim hiçbir şey ifade etmiyor, koskoca kâinatın içinde anlamsız bir nokta gibi kalıyordu. Hasta iyileşmişti de ne olmuştu yani? Tüm başarılarımız anlık, dakikalık, günlük, mevsimlik, yıllık tükenişlerin, yok oluşların altında gizlenmeyecek miydi yine?

Yaptığım her işi, attığım her adımı, yaşadığım her duygu-yu, her hâli doğumla ölüm arasına yerleştirdiğimde sonuç-suz işler yaptığımı, sonuçsuz duygular yaşadığımı anlıyor ve her yaşadığım hâli anlamsız buluyordum.

Odada bulunan asistan doktor bu hastaya başkaları teş-his koyamazken benim bunu nasıl başardığımı sormuştu. Yüzünde pek belli etmediği bir hayranlık ve takdir duygu-su vardı. Ama bu da derdime deva olamamıştı. Beni başarılı bulmayabilirdi de. Evet, böyle bir ihtimal de vardı. İşte o za-man, bana bir de acı verecekti.

Bugün elde ettiğim başarı ve ardından gelen tüm diğer başarılar, bahçedeki yapraklar gibi boşluğa düşüveriyordu.

Üçüncü İnsan

Karanlık bir dehlizden çıkan bir insan imgesi, o gün film şeridi gibi sabahtan akşama kadar zihnimde akıp durmuştu. İlk kez, birinin sıkıntısının azalması bana önemli görünmüştü.

Bu aslında basitçe bir sıkıntı azalması değildi. Kendisini boğan bir durumdan kurtulup sonsuzluğa uzanan bir yola koyulmak, yok oluşun, tükenişin olmadığı bir yere doğru yol-culuğa çıkmaktı. Bu yolculukla birlikte ruhu da genişlemiş, her şeyin üzerine çıkmıştı. Bir dağın tepesinden şehri sey-retmek gibi.

Masanın başında, elimde dosyalarla oturuyordum. Her birinin üzerinde bir isim yazılıydı. Dosyalar, karanlık bir dehlizde yaşayan insanların isim listesi gibi önümde duru-yordu. Zihnimde başka insan imgeleri de belirdi. Sıkıntılarını yok olan, ağrıları geçen, ameliyat olan, şifa bulan, hastane-den taburcu olan, kırılan ayakları düzelen, yaraları iyileşen,

tedavi olan binlerce kişi... Tam o dakikada kim bilir kaç kişi-
nin derdine çare bulunmuştu. Kim bilir kaç kişinin sıkıntısı
azalmış, kaç kişi aklını meşgul eden sorulara cevap bulmuş-
tu? Kaç yaradılmışın istek ve arzuları yerine gelmişti? Kaç
mazlumun dualarına cevap verilmişti? İnsanlar bu tatlı ni-
metler karşısında şükretmiş, kendilerine iyileşme nimetini
veren Yaraticılarına hamedip minnettarlık hissetmişlerdi.

Yeryüzü zihnimde bir eczane gibi belirmişti. Âlem denilen
büyük eczaneden bütün dertlilere ilaç ve dermanlarla şifa
dağıtılıyordu. Rahim bir Zat'ın şefkatli güzelliği, zeminin
yüzünü şifalarla boyuyordu.

Sıra üçüncü hastadaydı. Onunla üç hafta önce görüşmüş-
tüm. Hastalığı şizofreniydi. Üç hafta önce geldiğinde hangi
duyguyu yaşadığı belli olmayan bir yüzü vardı. şimdi tat-
lı tatlı gülümsüyordu. Tebessüm etmek ne kadar güzel! Ne
kadar da insana özğü bir durum, diye geçirdim içimden. Ya
da insancası daha değerli, daha etkileyiciydi. Tebessümü,
hastanın ruhunu ele veriyordu. Yaşadığı çatışmalar azalmış
olmalıydı. Bütün kâinatı tebessüme getiren Rahîm-i Mut-
lak, onun yüzüne de bir tebessüm kondurmuştu. Yüzünde-
ki gülümsemenin Yaraticı'dan olduğunu düşündüğümde te-
bessümü gözümde daha bir önem kazanmıştı; bu dünyada
unutulmadan, onun da imdadına koşulduğunu anlamıştım.
Onun dertleri de nazara alınıyordu, o da gülümsetiliyordu.
Hastanın iyileşmeye başladığını, iyileşen, şifa bulan, maddi
ve manevi dertleri giderilen bütün mahlukatla birlikte düşü-
nünce, şâfi olan Hakîm bir Zat'ın varlığını ve külli şefkatini
hissetmiştim.

Babası heyecanlı heyecanlı anlatıyordu; hem de tebes-
sümle! İçi içine sığmıyor, sevincinden boğuk boğuk konuşu-
yor, aceleden bazı kelimeleri yutuyor, hemen sonuca gelmek

istiyordu. Üç hafta öncesinde, en az oğlu kadar umutsuz ve mutsuzdu. Şimdi, "Oğlum ilk kez bu kadar iyi. Buna bile razıyız Doktor Bey," diyordu. "Oğlumun tümünden iyileşmeyeceğini biliyorum. Bunu siz de söylediniz, diğer doktorlar da. Zaten bizim istediğimiz de bu değil. Bize vurmasın, annesini dövmesin, evdeki eşyaları kırmamasın. Bu bize yeter. Siz bir akıl hastasına sahip olmanın ne demek olduğunu bilemezsiniz. Sizin sayenizde, ilaçların sayesinde oğlum iyi oldu."

Konuşmanın son kısmı beni huzursuz etmişti. İyileşmenin, bana ve ilaçlara atfedilmesi, kalbimin kaldıramayacağı kadar büyük bir yalandı. Akılsız, şuursuz, maddi bir ilacın Yaratıcı'nın ilmi, iradesi ve kudreti olmaksızın birini iyileştirmesi saçma değil miydi?

İlaçla birlikte, benden de söz etmişti baba. Sahiden, ben ne yapmıştım? Yaratıcı'mın bana verdiği kabiliyetleri yerli yerinde kullanmaya çalışmaktan öte yaptığım bir şey yoktu. Hakiki Sahibimin ihsan ettiklerini O'nun istediği gibi kullanmaya çalışmakla elde edilen neticeleri kendimden bilmek, O'nun mülkünü gasp etmek gibi bir şeydi. Bu yüzden hastanın babasının son sözleri nefsimin hoşuna gitse de kalbim ve ruhum bunu kaldıramamıştı. Emanet aldığınız bir malı, başka insanların sizin bilip sizi takdir etmeleri karşısında o malın aslında sizin olmadığını kesinkes bilip rahatsız olmanıza benzeyen bir ruh hâli içindeydim.

Allah'tan, bu uzun sürmedi. Çünkü hastanın babasının konuşmasıyla bölünen, karanlık bir dehlizden çıkan insan imgesi, yine zihnimde oynamaya başlamıştı. Bir gün önce bir arkadaşım bana son zamanlarda yaşadıklarını aktarmış ve "Yaratıcı'mın beni ne kadar çok sevdiğini, bana ne kadar çok değer verdiğini anladım ve işte o zamandan beri karanlık bir dehlizden çıkmış gibiyim. Artık bir hiç değilim. Kâinatın

yüzünde anlamlı bir yazıyım,” demişti. Kulaklarımda hâlâ bu sesin coşkusu vardı. Tatlı bir nağme gibi kulaklarımdan zarını okşuyordu. Arkadaşımdan, zihnini aylardır meşgul eden soruların çözümlenmesiyle birlikte önündeki her şeyi karanlığa boğan bir kör noktanın ortadan kayboluşunun sevinç pırıltılarıyla dolan gönlünde artık bir coşku seli akıyordu.

İnkârcılığın o müthiş manevi elemi hissederken aklının suskunluğunun zihnindeki sorulara verdiği acıyla kıvranıp, yaşamakla ölmek arası bir tercihin eşiğinde bulmuştu kendini. Her şey, kendisinden ümidini kesince başlamıştı. İşte o zaman, başka bir yerden yardım alması gerektiği sonucuna varmış; sorularına cevabı, onu kim yarattıysa O vermeli diye hükmetmişti.

İsteyene imanı veren Kerîm ve Muhsin Zat ona da imanı vermiş, iman ile hidayet sunmuş, bu gelip geçici, bu aciz insan, bütün kâinatın Halıkı ve Sultanı olan Mabuduna muhatap bir kul olmuştu.

Zihnime diğer imgeler de üşüşünce coşkuym iyice artmıştı. Baba şaşkıındı. Oğlunun iyileşmesine bu kadar sevinmem onu biraz şaşırtmış ve meraklandırmıştı. Babanın, hissettiğim sevincin boyutunu anlaması imkânsızdı. Birbirimizin neler düşündüğünü, neler yaşadığını, neler hissettiğini anlamamız ne kadar zordu. Ben hiçbir şey anlatmasam, yaşadıklarım konusunda bir ipucu vermesem, baba asla bendeki sevincin ve coşkunun gerçek sebebini anlayamayacaktı. Onun meraklı yüzüne bakarken sıkıntıları, dertleri, sorunları, acıları giderilen milyonlarca varlığı hayal ediyordum. Kâinatı idare edemeyen, tek bir varlığın sıkıntısını dahi gideremezdi. Kâinatı elinde tutamayan, tek bir acıyı dindiremezdi. Kâinatı kudret elinde tutan Zat, beni de kudret elinde tutuyordu.

Düşündüklerimin ne kadarını babaya açmalıydım? Ettiği iltifat karşısında pek memnun olmadığımı sezince suskun-

laşmıştı. Bu suskunluktan yararlanarak, “Şifayı veren Allah; bizler yalnızca birer vesileyiz,” deyiverdim. Baba birden tebessüm etti, sevindi, duygulandı ve şaşkınlıkla “Böyle düşündüğünüz için Allah sizden razı olsun,” dedi.

Hastanın reçetesini tekrar yazdım ama bu sefer ilaca içimden bir ad takarak: “Tebessüm ilacı.” Bu ismi sevmiş, içimde bir sır gibi tutmaya karar vermiştim. Baba oğul odadan çıktılar. Sonra pencere kenarına yaklaşp dışarıya bakarken onları seyre koyuldum. Aralarında bir şeyler konuşuyor ve tebessüm ediyorlardı. Otobüs durağına ulaşmışlardı. İnsana tebessüm ettiren, Kâinatın Rabbi’ydi.

SINIRSIZ KÂİNATTA OTİSTİK HAYATLAR

Güneş bugün de doğdu. Ama biz farkına varmadık. Belki güneşten sonra uyandık, güneşten bile geri kaldık. Gökyüzünün alabildiğine sınırsızlığına aldırmadan başımız eğik yaşadık. Yanı başımızda açan çiçeğe hayret bile etmedik. Yaz ayları bize sadece tatili hatırlattı. Kuru topraktan milyonlarca çeşit bitki yaratıldı. Bizse bu yaratılış karşısında hiçbir şey hissetmedik. Gözlerimiz, duygularımız, aklımız kapalı; uykudaydık.

Bugün de bizi insan olarak ilgilendirmeyen konulara daldık. Hükûmetler kurduk. Hükûmetler yıktık. Teoriler ürettik. O sırada duygularımız anbean değişiyordu. Yararsız konuları konuşmaktan sıkılmıştı ruhumuz. Neden sıkıldığımızı bile anlayamadık. Sıkıntımızı dağıtmak için daha çok gaflete daldık. O sırada güneş batıyordu. Bizse ne kendimizin ne de kâinatın farkındaydık.

Ben aslında size bir film anlatacaktım. Filmin adı *Yağmur Adam* (Rain Man). Yağmur Adam (Raymond) bir otisttir. Otizm, genellikle 3-4 yaşlarında başlayan, insanın içine gömüldüğü ve orada yaşadığı, insanlarla yeterli iletişim kuramadığı, toplumdan koptuğu bir hastalıktır.

Raymond'un küçük kardeşi, toplumu temsil eden bir zaman adamıdır. Genç, yakışıklı, para kazanma hırsıyla dolu,

araba ithalatıyla uğraşan biri. İşte film, ikisi arasında geçen olayları anlatır bize. Ancak...

Yağmur Adam ve kardeşi Charlie iki kardeştiler. Ama aynı zamanda iki yabancı.

İnsan ve kâinat iki kardeşdir. İnsan kâinatın küçültölmüşü, kâinat da insanın büyütölmüşü. Aynı rahimde büyüyen iki kardeş gibi insan ve kâinat da aynı Yaratıcı tarafından yaratılmanın benzerliğini taşır üzerlerinde. Birinin diğerine yabancı gelir hiçbir yanı yoktur. Aynı elden çıkmış iki eser; birbirine aşına iki varlıktırlar. Ancak insan, Yaratıcı'sını unutunca kendisini de unuttur. Sonra da kâinatın kardeşliğini... İnsan ihtiraslarıyla, nefsinin tutkularıyla, günöbirlik kaygı ve endişelerle baş başa kaldığında artık kâinat ona yabancıdır. Dost değil, düşmandır.

İnsan ve kâinat yaratılıştan kardeşken, insan Yaratıcısını unutunca iki yabancıya dönüşür.

Film gökyüzünde, vince asılı kırmızı bir Ferrari görüntüsüyle başlar. Charlie'nin ithal ettiğı arabalardan biri gemiden indirilmektedir. Gökyüzünün parlaklığının, sınırsızlığının ve ihtişamının yerini arabanın parlayan rengi almıştır. Araba usulca yere indirilir. Charlie sevinç içindedir. Elleriyle arabayı okşar. Bu arabayı sattığında edeceği kârı düşünmektedir. Kazanacağı paraların düşüncesiyle sarhoş olur. Çok çalışıyordur, çok da kazanmalıdır. Buna hakkı olduğuna inanır.

Nişanlısıyla arabasına biner; kafasında bin türlü düşünceyle. Konuşmaya bile vakti yoktur. Zihni hesap makinesi gibi işler. Sayıları çarpar, böler, toplar, çıkarır. Nişanlısı ile bir çift laf etmez. Yolun kenarı alabildiğine güzelliklerle doludur. Yukarıda altın sarısı güneş, yolun kenarında ağaçlar...

Bunların hiçbirini onu ilgilendirmeyiz. Sonunda nişanlısının sabrı taşar. "Charlie," der. "Ben nasıl senin nişanlınım? Senin yanında otuyorum. Ama bunun farkında bile değilsin. Senin tarafından fark edilmek istiyorum ben Charlie!" Charlie "Efendim?" der. Sonra kafasının içinde başka bir hesap için başka bir tuşa basar.

İş yerine gelirler. İş görüşmeleri, telefonlar birbirini takip eder. İthal arabaların bazıları gümrüğe takılmıştır. Bunlar için duyduğu kaygılar, endişeler Charlie'yi sarıp sarmalar. Sonra yeniden telefon çalar. Ama bu kez konu farklıdır. İnsanın tüm hesaplarını altüst eden bir olayı haber alır Charlie. Babası ölmüştür.

Nişanlısıyla cenazeye giden Charlie merak içindedir. Ölümü, ölümden sonraki hayatı, kabri mi merak etmektedir acaba? Tam da sorgulamanın zamanıdır. Evet, Charlie merak içindedir. Çünkü babasının tek mirasçısıdır. Acaba kendisine ne kadar para kalmıştır? Babasının ölümü, ona bunu ifade etmektedir.

İnsanın kendisini unutmaması en büyük hastalıktır. Kendi gerçekliğini göz ardı etmek en büyük beladır. Böyle biri, çevresinde ölümü görse, ölümü düşünse bile bunu kendisine değil, başkasına yakıştırır. Ayrılışları, başka bir diyara göçüşleri asla kendi üzerine almaz; kendini hep güçlü görmek ister. Çünkü yalnızca kendisi vardır güvenebileceği. Ölüm onu ilgilendirmiyordur sanki. Sanki her şey, herkes ölecek ama o hep kalacaktır. Gaflet işte. İnsanın kendisini unuttuğu, kendi gerçekliğinin üzerini örttüğü kaim perde.

Cenaze töreninden sonra vasiyetname okunur. Charlie şaşkınlık ve kızgınlık içindedir. Nasıl olmuştur da babası

onca serveti ona bırakmamıştır. Charlie'ye sadece 1949 model Buick marka bir araba kalmıştır. Peki, babasından kalan üç milyon doların sahibi kim olacaktır? Artık kafası bunun için işlemeye başlar. Merakı had safhadadır. Bunun için ısırtıp duyar Charlie, bunun için yaşar. Ölmüş babasına duyduğu hıncı ve öfkeyi boşaltamamanın çaresizliği içindedir. Ama mirasçının kim olduğunu mutlaka öğrenecektir.

İnsan, kâinat bütünlüğü içinde bir varlıktır. Bir kez gaflet basınca, insan bir kez kendini kâinattan soyutlayınca; düşüncelerini, duygularını dış dünyadan, kâinattan ayrı telakki eder. Sanki boş bir dünyada yaşıyor gibi davranır. Bu hâle gelen insan, bir çeşit hapishanede gibidir. Kendisini şahsi arzu ve tutkularla sınırlandırır. Oysa insanın merak ve haz dairesi, canlı ve cansız varlıklarıyla bütün kâinatı saracak şekilde derin ve geniştir.

Kısa bir araştırmadan sonra Charlie gerçeği öğrenir. Üç milyon dolar, bir akıl hastanesinin vakfına bırakılmıştır. Hemen hastaneye koşan Charlie, doktorla tartışır.

İşte kendine has kişiliği, hareketleri, davranışlarıyla Raymond burada filme dâhil olur. Raymond, babasının Buick marka arabasını hemen tanır, direksiyona geçer. Charlie onu direksiyon başında görünce şaşırır. Tanışır. Soyadları tutuyordur. Doktora hastanın kim olduğunu sorar. Doktor "Ağabeyin Raymond," diye cevap verir. Charlie, büyük bir şaşkınlık içindedir. Doktordan, ağabeyinin hastalığı hakkında bilgi ister.

Raymond bir otisttir. Kendisini ve dış dünyayı algılamakta zorluk çekiyordur. İnsanlarla bildik ilişkiler kuramaz. İçine dönük, soyutlanmış bir dünyada; kendisinin ve dış dünyanın farkına varmadan yaşamaktadır. Kalıplaşmış alış-

kanlıkları vardır. Otomatiğe bağlanmış gibi davranır: Belli saatlerde yemek yeme, yatmak, uyumak...

Dış dünyanın gerçekliğinden bir şey beklemeden kendi düşsel dünyasına sığınmıştır. Sözcükleri bir araya getirip konuşamaz. Bazı kelimeleri tekrar edip durur. Daha çok cansız objelerle ilişki içindedir. Yüzü donuktur. Ne hissettiği yüzünden okunamaz. Sanki bütün duygularını yitirmiştir.

İnsan, Yaratıcısını unutup nefsin arzularıyla baş başa kaldığında kâinat bir matemhane gibi görünür. Her şey birbirine düşman ve yabancı gibidir. Varlıklar, bu hâliyle insana dehşet veren cenazelere dönüşür. Kâinata Yaratıcısız bakan kişinin nazarında her varlık, yokluk ve ayrılık darbeleri altında ıstırap çekmektedir. Her şey, ölü gibi cansız ve ruhsuzdur. Her şey, perişanlık içindedir.

Gafletle bakan insan, hayatı ve kâinatı böyle algılar. Kendisine dehşet verdikleri için onları birer düşman gibi görür. Her şeyden korkar ve titrer.

Kendisiyle kâinatı bağlayan bir şey yoktur. Bundandır ki, diğer varlıklarla arasında hiçbir ortak nokta bulamaz. Onca varlık arasında yapayalnızdır. Bir anlam, güzellik bulamadığı için onları fark etmez ya da görmezden gelir.

Dalalette yaşayanın geçmişi ve geleceği karanlıktır. Anlamını yitirmiş bir geçmiş ve anlamı olmayan bir gelecek vardır ortada. Sadece bu an vardır. O da anlamsızdır ve akıp gitmektedir.

Ölüm ve kabir her şeyi yutmakta, yok etmektedir.

Hayata böyle bakan, hiçbir şeyi sevemez. Korku içindedir. Duyguları katılaşır. Bundandır ki yüzü donuklaşır, sevimsizleşir.

Filmin bundan sonrası şöyle gelişir: Charlie, babasından kalan parayı kurtarmak için otistik ağabeyi Raymond'u hastaneden kaçıır. Amacı vakfa kalan parayı blöfle ele geçirmektir. İki kardeş, önce bir parka giderler. Bir havuzun kenarına ilişirler. Raymond çevresine ilgisizce oturur. Bakışları sabit ve donuktur. Charlie, ağabeyinin dünyasını merak eder. Ona ölümü sorar. Raymond, kendisine ne sorulduğunu bile anlamaz. Bu sözcükle ilgilenmez bile. Ne olduğunu bilmez, belki anlatamaz. Sağlıklı Charlie'nin de bu konuda bir cevabı yoktur. O da suskundur. Ölüm sonrası ve kabir, belki de dünyasında bir yok oluşu temsil eder.

Filmin sonraki bölümü, Cincinnati ile Los Angeles arasındaki kara yolunda geçer. Bu arada Charlie, Raymond'un otistik hastalara özgü bir özelliğini öğrenir. Raymond, her türlü matematiksel işlemi hesap makinesi hızıyla rahatlıkla yapabilmektedir. Yere düşmüş bir kibrit kutusundan kaç tane kibrit çöpü döküldüğünü ya da oyun kâğıtlarını sayabilmektedir. O âna dek Raymond'u akıl hastası bir asalak, bir baş belası olarak gören Charlie, ağabeyinin bu yeteneğini öğrenince sevinçten çılgına döner. Arabayı doğru Los Angeles'taki kumarhanelere sürer. Orada kumar oynayacaklar, Raymond da kartları sayacaktır.

Kişiler arası ilişkiler menfaat üzerine oturmuştur. Menfaata imize olan şeyler dostumuzdur, bize yarar getirmeyenlerse birer baş belası. İlişkileri menfaat belirler. Çıkarlar, ilişkileri başlatır da bitirir de. Menfaat sağlayan her şey "rab" kabul edilir. Bunların hepsi iyidir, güzeldir, mükemmeldir. Artık menfaat getiren her şeye tenezzül edilir. İzzet, ayaklar altında ezilir.

Raymond, kumarhanede üzerine düşeni yapar. Raymond'un yetenekleri sayesinde, Charlie yüklü miktarda para kazanır

ve iflas etmekten kurtulur. Bu arada artık Raymond'a yakınlık hissetmeye başlamıştır. Onun, ağabeyi olduğunun farkına varır. Espri yapmaya bile başlar. Bir otistiği güldürmek gibi epeyce zor bir işi dahi başarır. Çocukluk zamanlarını konuşurlar. Hatıralar canlanır. Pırıl pırıl, lekesiz çocukluk anıları gözünün önüne gelir Charlie'nin. Kendisini anlamasının başlangıcıdır bu. İnsani duyguları hafiften kıpırdar.

An olur, insan birden kendine gelir. Uykudan uyanır gibi. İçine sıkıştığı dünyanın küçüklüğünden sıyrılır. Kâinatın sınırsızlığına ulaşır. Kâinatta da kalmaz. Ebedî hayata gözünü diker. Çevresinde bir şeylerin olup bittiğini, bunların başıboş olmadığını, her şeyin bir maksatla var edildiğini idrak eder. İçine gömüldüğü otizmden kurtulur. Kâinatın bir özeti olduğunu fark eder. Duyguları, zihni, kabiliyetleri tomurcuk gibi açılıp dal budak salar.

Kâinat sergisinde hayret verici kudretin mucizelerini görmek, düşünmek, okumak, anlamak için Ezel ve Ebed Sultanı tarafından dünyaya gönderilmiş bir mütalaacı olduğunu anlar. Kâinatın "yabancı"lığından, "anlamsız"lığından sıyrılır. Bütün varlıkları kendine dost ve arkadaş bilir. Çünkü kendisi de, diğer varlıklar da yaratılmıştır. Hem de sonsuz kudret, rahmet, hikmet sahibi bir Yaratıcı tarafından. İşte, bizi diğer varlıklarla kader birliği hâlinde tutan sır budur. Aynı Yaratıcı tarafından, aynı maksatla yaratılmanın getirdiği ortaklıkla her varlık bize dost olur. Her varlık bizim için, Yaratıcımızı anlatan, O'nu tesbih eden, O'nu anan bir dil olur. Çünkü her varlık kendi lisanıyla Yaratıcısını anmaktadır. O hâlde insan da boş durmamalıdır. O da bu zikre katılır.

Charlie bir an fıtratına döner. Uykudan uyanır gibi, kendisini kurban ettiği bireysel güç ve para mücadelesinden sıyrılır. Artık, paraya kendisinden daha fazla önem vermemektedir. Menfaatler için boğuşmakla geçen dünyasına bir kapı aralanır. Rahat bir nefes alır. Uzun zamandan beri ihmal ettiği birini hatırlar. Kendisiyle yeniden tanışır. İnsan olduğu aklına gelir. Menfaat sağlayan her şeyi kendine rab tanıdığı dünyasının kısıtlanmışlığından, boğuculuğundan bir pencere açılır. Raymond'u geri almak isteyen doktorun uzattığı çeki kabul etmez. Artık ağabeyini parası için sevmediğini söyler. "Onu kardeşim olduğu için seviyorum," der. Vicdanı, yumuşacık nefesler almaktadır.

Her ne kadar, Charlie ağabeyini hastaneye geri götürmek istemese de, mahkeme Raymond'un hastanede kalmasına karar verir. Charlie'nin Yağmur Adamı ve doktoru uğurlamasıyla film sona erer.

Film sona erdiğinde bir soruyla karşı karşıyaydım: Yağmur Adam mı hasta, yoksa biz mi? Cevabım "İkisi de," idi. Ancak Yağmur Adam, kendi tercihiyle otist olmamıştı. Kendisini o hasta etmemişti. Üç yaşında başlayan hastalığından da memnundu belki, kim bilir?

Ya zamanımızın tipik otistik insanı? İşte o, kendi hastalığını kendisi tercih ediyor. Kendi dünyasını kendisi daraltıyor. Günübirlik kaygı, endişe ve ihtiraslarla sıkışıp kalıyor. Ezel ve Ebed Sultanının kâinat sergisinde bir mütalaacı olduğunu unutmuş hâlde yaşayarak otistik bir hayatı bizzat seçiyor.

NIETZSCHE VE BABAANNEM

Nietzsche felsefeciydi. Üniversiteden ayrılmış bir profesördü. Babaannemse yalnızca bu gezegende yaşayan biri. İlla ki bir etiket vermek gerekirse, ev hanımıydı. Okuma yazma bilmezdi. Hayatında hiç okul yüzü görmemişti. Nietzsche, üniversitede ders verirdi. Bir yığın kitap yazmıştı. Çok tanınmış biriydi; bütün Avrupa ondan hayranlıkla bahsederdi. Babaannemse yalnızca kendi köyünde tanındı. Kocasını ölünce, babamın evine taşındı. Yıllarca bahçeye açılan odasında yaşadı. Mahallede kendisini tanıyan kişiler dışında bir şöhreti yoktu.

Nietzsche ve babaannem aynı gezegenin misafiri oldular. İkisi de birer anne ve babadan dünyaya geldiler. Kendi dışlarındaki dünya hemen hemen aynıydı. İkisinin üzerine de aynı güneş doğdu. Gün geldi, aynı ayı seyrettiler. İkisinin de yaşadığı âlemde yıldızlar yukarıdaydı; geceleyn görünür, gündüz kaybolurlardı. Mevsimler geldi geçti üzerlerinden. Sayılı günler yaşadılar. Sayılı baharlar, kışlar, yazlar. Başlangıçları ve sonları aynıydı.

Her ikisi de aynı donanımlara sahipti. Ne Nietzsche'nin fazlası vardı ne babaannemin eksigi. İkisine de bir beden, akıl, ruh ve duygular; dış dünyayı algılayacak ve iç dünyalarına taşıyacak beş duyu verilmişti. Ve her ikisi de bunları kendileri bir yerlerden almamışlardı.

Nietzsche ve babaannem gezegene yokluktan getirildiler. Yaşamlarının “öncesi” yoktu. Yaşadıkları yılların iki fazlasında nerede oldukları sorulsaydı, ikisi de “Bilmiyorum,” diye cevap verecekti. Bu gezegene misafir olmayı kendileri tercih etmediler. Kendi tercihleri olmayan bir hayatı buldular kucaklarında.

İşte bu yüzden, ikisi de şaşkıındı. Bilmedikleri, tanımadıkları, anlamadıkları, bizzat tercih etmedikleri bir hayatı yaşamaya koyuldular. İşte bu yüzden, hayat bir soru oldu. Doyurucu bir cevap bulamadıklarındaysa sorun hâline geldi. Çok fazla zamanları yoktu. Her ikisinin de hayatı her an tükeniyordu. Tutunacak bir anlam bulmalıydılar. Yoksa bu hayat her ikisi için de ağırlaşıyordu.

Bir karar vermeleri gerekiyordu. Tercih etmedikleri bir dünyada, yaşamlarını sonsuza dek etkileyecek bir “tercih”-te bulunmalıydılar. İlk korkutucu geldi bu. Tercih yapmak zorunda olmak, onları diğer varlıklardan ayırıyordu. Bunu fark ettiklerinde tedirgin oldular. Ayrıca yalnızca bir seçeneği tercih etmek zorundaydılar. Bu da hiç kolay değildi. Birini tercih ettiklerinde, diğer seçenek saf dışı kalacaktı. İşte o an, o karar verme aşamasında Nietzsche ile babaannemin yolları ayrıldı. Çünkü farklı yollara saptılar. Birinin tercihi diğerinin tercihinin dışlıyordu. Aynı gezegenin iki yolcusu iki ayrı yöne doğru gitti. Bir daha asla buluşmadılar. Asla bir ortak nokta bulamadılar. Birisi “zor” diğeri “kolay” olanı tercih etmişti. Birbirlerinden sonsuz uzaktılar. Sonsuz bir ayrılığa düşmüşlerdi.

“Kolay” yolu seçen Nietzsche oldu. Yokluktan geldiğini biliyordu. Yaşamayı kendisinin tercih etmediğini, bir zamanlar var olmadığını, hayatını bir yerlerden almadığını biliyordu. Kendisine verilen yaşamın çok değerli olduğunu hissediyor-

du. Hele hele, sahip olduğu donanımlar hayranlık uyandıracak cinstendi. Koca kâinatın içinde bedenen bir hiç hükümdeyken, var olan her şeyi sorgulayan aklı, sonsuz olanı sevebilen duyguları, her daim ona seslenen vicdanı ruhunda taşıdığı hazinelerdi. Kulaklarına hayrandı; işitmek ona müthiş bir haz veriyordu. Gözlerine hayrandı; binlerce rengi algıliyordu. Diline hayrandı; çünkü o sayısız tat taşıyordu dünyasına.

Sahip olduklarını –hayatını, bedenini, kalbini, ruhunu, aklını– nereden almıştı? Bunların bir zamanlar kendisi için var olmadıklarını aklına getirdi. Bu düşünceden tedirgin oldu. Sahip olduğu ve bundan büyük haz aldığı, gururlandığı her şeyin bir anda elinden kayıp gittiği duygusuna kapıldı. Kendisine yalnızca hiçlik kalıyordu. Öte yandan, kendisinde olan her şeyin; hissettiği, yaşadığı her şeyin sahibinin kendisi olduğunu düşünmek ona müthiş bir tat veriyor, ruhunu okşuyor, başarı duygusu uyandırıyor. Kendisini, bu düşünceye sınımsız sarılmak gerektiğine inandırmak zorundaydı. Öyle ki, artık sahiplik düşüncesinin bağımlısı olmuştu. Çünkü sahip olduklarının kendisine “verildiğini” düşünmek, verenin kim olduğu sorusunu gündeme getirecekti. Bunun cevabı ağır geliyordu. Kendisine mal ettiği başarılı olma duygusunu tümüyle elinden alıp götürüyordu. Öyle ya, duygular kendinin değilse, onları bir veren olmalıydı. Onu duygularıyla birlikte var eden biri olmalıydı.

“Tek olarak yarattığım o kimseyi Bana bırak. Ona bol bol servet verdim. Gözü önünde duran oğullar verdim. Daha pek çok nimetleri önüne serdim. Sonra o daha da arttırmamı istiyor (Vereni inkâr edip kendisine mal ettiği hâlde o nimetlerin bu dünyada mutlu-

luk da vermesini istiyor.) Asla! Çünkü o ayetlerimize karşı direnip dururdu.” (Müddessir, 74/11-16)

Yaratıcı'ya inanmak Nietzsche'ye hep zor geldi. İnandığı an, sahip olduğunu sandığı her şey elinden alınacaktı. Bizzat bu gezegende bağımsız bir varlığa sahip olmadığına inana-caktı. Bu hayatın, bizzat kendisine ait olmadığına. Bu ona çok ürkütücü geliyordu. Yani, şimdi bu başarılar kendisinin değil miydi? Hep başkası hesabına mı çalışıyordu? Bu narsizmini; benliğini, bağımsız bir varlığa sahip olma duygu-sunu incitiyordu. O, bizzat var olduğuna inanmak istiyordu. Kendi hayatının yaratıcısı olduğunu hissetmek istiyordu. Gerçi, aklı böyle olmayacağını biliyordu. Ama narsistik ta-rafı diretiyordu. Elindeki her şeyi Yaratıcı'ya teslim etmek! Elinizde ne var ne yok; hepsini... Her şeyinizi elinizden çı-karmak demekti bu!

“Düşündü, taşındı, ölçtü biçti. Kahrolası, nasıl da öl-çtü biçti. Yine kahrolası, nasıl da ölçüp biçti! Sonra baktı. Sonra kaşını çattı, suratını astı. Sonra sırt çevi-rip kibirlendi.” (Müddessir, 74/18-23)

İnsanın kendi başına bir hiç olduğunu, aciz olduğunu, fa-kir olduğunu, kusurlu olduğunu kabul etmesi dünyanın en zor işidir. Hayatın, belki de en çok zorumuza giden, bizi en çok zorlayan seçimidir bu. İnsanın kendisinden vazgeçmesi-dir. Kendisine ait sandığı şeylerden vazgeçmesidir.

Nietzsche bunu yapmadı. Kolay yolu seçti. Her şeyi sahip-lendi. Elindekileri, Yaratıcı'nın verdiğini hiç kabul etmedi. Hep kendi başına var olmaya çalıştı. Hayatın anlamını kendi aklınca çözmeye uğraştı. Sorularına kendisi cevap bulmaya

girişti. Çünkü böylesi daha kolaydı. Sorularımızın cevabını kendimizin bilmesi hep hoşumuza gider zaten. Narsisizmimiz bundan hoşnut olur. Haz duyarız. Nietzsche, Yaratıcı'ya ve ahirete inananları hep küçümsedi. Küçümsedikçe zevklendi. Hoşuna gidiyordu bu. "Üstün insanı öğretiyorum sizlere. İnsan, aşılması gereken bir şeydir. Tamamıyla yeryüzüne bağlı. İnanmayın, sizlere dünya ötesi umutlardan bahsedenlere. Zehir saçanlardır onlar, bilerek veya bilmeyerek," diyordu.

Hep "Kendim" dedi Nietzsche. "İnsan; aşılması gereken" dedi ama kendisini hiç aşmadı. Kendisinden hiç vazgeçmedi. Bu yüzden Yaratıcı'yla ilişki kurmadı. Kuramadı. Aslında kurmak da istemedi. Gerçekte vicdanı Yaratıcı'sıyla ilişki kurmak istiyor, bir Yaratıcı'ya inanmaya ihtiyaç duyuyordu. Ama işte o zaman, her şeyini O'nun vermekte olduğuna inanması gerekiyor ve Nietzsche bunu fark ettiği an vazgeçiyordu.

"İnanan insanlar kolay yolu seçerler," demişti. Babaannem o tür insanlardandı. Dışarıdan bakıldığında inanmak gerçekten kolay görünüyordu. İnanmak, insanın hayatına huzur, kalbine güven getiriyordu. Sonsuz gücü olan bir Yaratıcı'ya dayanıyordunuz. Fakat Nietzsche'nin unuttuğu bir nokta vardı: Babaannem, zor olanı seçmişti. Hayatın en zor kabulünü üstlenmişti: "Kendi başıma bir hiçim." Böyle derdi babaannem: "Bizler kendi adımıza, kendi başımıza yokuz, hiçbir. Yokluktan getirildik." Hayatının başladığı o noktayı daima canlı tutar ve öyle yaşardı. Hayatı seçen biz değilsek, yaşadığımız için bize verilen şeylerin sahibi de biz olamazdık. Babaannem kendinden vazgeçmişti. Hiçliğin "kendi başına hiçlik" kısmında yaşıyordu. İşte bu çok zor seçimden sonra, Yaratıcı'yla ilişkiye geçiyordu. Nasıl yaşaması gerektiği konusunda kendi başına bir fikri yoktu. Bu onun meselesi değildi. Nasıl yaşaması gerektiğini Yaratıcı'sı belirleyecekti.

O emin hâli, benim için hep bir merak konusu oldu. Zayıflığının, çaresizliğinin farkında oluşu, kendini muhtaç ve zayıf algılayışı ne kadar derindi. Ama endişe ve telaşlardan da o kadar uzaktı. Kaygılar ona çok ıraaktı. Bir gün bunu, "İnsanın Yaratıcı karşısındaki acziyetinin verdiği emin olma hâli" diye açıklamıştı. "Her an, bütün kâinata sözü ve kudreti geçen Rabb'in azametini hissediyorum," demişti.

Kızgın güneşin altında saatlerce çalışırdı. Elleriyle ayrı k otlarını toplardı. Ellerinin rengi, toprak rengine dönüşmüştü. Susadığında gölgede duran testiye yönelir ama suyu hemen içmezdi. Önce duygularını tartardı. Susuzluğu iyice duym-samak isterdi. Ağzının içi kupkuru olur, dudakları çatlardı. Testiyi eline aldığında durup suyla arasındaki bağıllığı ve ilişkiyi düşünürdü. Yaşamla su iç içeydi. Birazdan ağzına su zerrecikleri dokunacak ve o bundan sonsuz bir haz alacaktı. Bu hazzı biraz daha geciktirir, su zerreciklerinin dudakları-na değmesiyle ağzına dolan hazza ve lezzete şaşardı. Suya muhtaç olarak yaratılmaktan hoşnutluk duyardı. Acizliğin içinden bir güvenlik duygusu bulup çıkarırdı.

Muhtaçlık onu ürkütmezdi. Aksine, muhtaç olmak onun için güvenli bir liman gibiydi; bir sığınaktı. Kendisine bu duyguları veren Yaratıcı'sına teşekkür ederdi. Su zerrecikle-rinin ağzına akmaya başlamasını, iki sevgilinin kucaklaşma-sı kadar derin ve sıcak bulurdu. Sanki onların buluşmasının hazzını hissedirdi. Ve suyu veren Rabb'ine teşekkür ederdi. Yaratıcı'sına minnettarlık duyardı. Bu, Nietzsche'nin hiç ya-şamadığı, yaşamayı da hiç istemediği bir duyguydu. Yaratı-cı'ya minnettarlık duymak zordu. Kişinin kendisine minnet duymasıysa çok kolaydı. Babaannem zor olanı severdi. Tes-tiyi bırakıp çalışmaya dönerdi. Toprağı eliyle eşeleyip çukur açardı. Sonra içine özenle tohumu yerleştirir ve üç ay sonra-

sını düşlerdi. Tohumun filizlenişini hayalinde canlandırırđı. Tam o sırada, gökyüzünde bir bulut kümesi güneşle arasına girmişse, gölge babaannemin üzerine düşerdi. Böylece biraz daha serinlerdi. Üzerine düşen, gölge değil, Rabb'inin koruyuculuğuydu.

Babaannem okuma yazma bilmezdi. Hiç okula gitmemişti. "Bizim zamanımızda okul yoktu," derdi hep. Okula gitmemenin eksikliğini pek de hissetmemişti. Ama çok iyi bir okuyucuydu. Toprağı, suyu, gökyüzünü, bitkileri çok iyi okur; onlardan derin anlamlar çıkarır, varoluşuyla bunlar arasında kuvvetli bağlar kurardı. Çoğu zaman Yaratıcı'sıyla meşguldü. Yemek yaparken, tarlada çalışırken, hamur yoğururken, yayıkta süttten yağ çıkarırken düşünceleri döner dolaşır, Yaratıcı'nın büyüklüğüyle noktalanırdı. Gündelik işlerini yaparken bile, asıl meşgul olduğu, Yaratıcı'yı bilmek ve tanımaktı. Nietzsche'nin, davranışlarından çıkardığı sonuç ise kendi büyüklüğü olurdu.

Babaannemin içi güven doluydu. Geçmişten gelen hüznler yaşamazdı. Yaşanan her şeyin bir anlamı olduğunu anlatırdı bize. "Gelecek, daha gelmedi," derdi. Gelmemiş gelecekten gam ve hüzn duymazdı. "Yaşanacak her şeyin bir hikmeti vardır," derdi. "Hem zaten ölmeyecek miyiz? Asıl ben ölümünden sonrası için hazırlanıyorum."

Nietzsche için kâinat anlamsız bir kitaptı. İşte bu yüzden hayatı boyunca hep yalan söyledi. Yaşadığı her an zulüm işledi. Kâinattaki olayların kendi kendine gerçekleştiğini, hiçbir anlamı olmadığını söyledi hep. Anlamsız gördüğü her varlığı aşağıladığını fark etmedi. Onun nazarında her şey çirkin ve korkunçtu. Güzellik adına ne varsa, yokluğun karanlığına attı.

İlişkide olduğu her şeyi yok etti, öldürdü. Çünkü Nietzsche kolay yolu seçmişti.

“Oysa o ne iman etti, ne namaz kıldı. Üstelik yalanladı, yüz çevirdi. Sonra da çalım satarak döndü, yakınlarının yanına gitti.” (Kıyâme, 75/31-33)

İman etmek, gerçek bir sınavdan geçmektir. İman eden, nefis ve şeytanla sürekli mücadele etmek zorundadır. İman, narsistik duyguların temsilcisi olan nefsin yapmamızı istediği şeyleri yapmamayı gerektirir. Ona karşı koymayı, dizginlenmesine razı olmayı, sabretmeyi, direnmeyi, her an şuurlu ve tetikte olmayı gerekli kılar. İman, sürekli bir mücadele içinde olmak demektir. Nefisle savaşmak, ona boyun eğmek ise en zordur. İman, iradeyi nefse karşı kullanmaktır. Her an her istediğini yapmamayı, nefsi terbiye etmeyi, nefsi ve insanın kendine mal ettiği becerileri Yaratıcı'ya teslim etmeyi gerektirir. Bu, çetin bir karardır. Uygulanması yürek ve cesaret ister. Babaannem yürekli ve cesurdu. Nefsini terbiye etmek için çok mücadeleden geçti. Nietzsche ise korkak ve yüreksizdi. Nefsinin isteklerine karşı gelemeydi. Teslim bayrağını baştan çekti. Arzularına gem vurmamak istemedi. Vursa da bunu kendi adına yaptı, bundan narsistçe bir zevk duydu. Bunu kendi de biliyordu.

“Evet, özürlerini ortaya koysa bile, insan kendi kendinin şahididir (ne yaptığının farkındadır).” (Kıyâme, 75/14-15)

Nietzsche, kendisine verilen ömür sermayesini kullanıp sınavı zamanı sona erince öldü. Yıllarca migren ağrısı çekmişti. Sonunda, yakalandığı beyin frengisinden öldü.

Ölümünden bir müddet önce, o ünlü sözünü söylemişti: “Tanrı öldü.” Söylenmesi kolay bir sözdü bu. Zor olan, “Bir

Yaratıcı var" demekti. Çünkü "Tanrı öldü," demek, "Tanrı benim"; "Bir yaratıcı var" ise "Ben kendi adıma bir hiçim" anlamını içeriyordu. Bunu kabullenmek pek de kolay değildi. Nietzsche, kolay olanı, hem de çok kolay söyledi. Nefsi bundan büyük bir haz alıyordu. Gerçekte iradesini nefsinin karşısına koyamayacak kadar yüreksizdi. Yaratıcı'ya karşı gelmenin narsistik ama bir o kadar da acı veren hazzını bir an yaşamıştı. O an içindeki insaniliği öldürmüştü. Kendi Yaratıcı'sını, kendisine yaşama fırsatı veren Zat'ı yok sayarken Nietzsche, aslında kendisini öldürmüştü. "Tanrı öldü," diyen Nietzsche'ye hayatı veren Yaratıcı, şimdi de ölümü veriyordu. Nietzsche bunu tam öldüğü an anladı. Her şey, aynada görünür gibi aydınlandı. "Hayır, bir Yaratıcı var," diyecekti ki, sınama zamanı bitti. Öldü. Nietzsche kendi lisanına "Hayatı veren, ölümü de verendir," gerçeğini söyletmedi. Ama cansız cesedi, onun yerine, mutlak bir Yaratıcı'nın var olduğunu haber veriyordu.

"Yüzler var ki, o gün asıktır. Bel kemiğini kıracak bir azaba uğrayacağını bilir. Can boğaza gelip dayandığında. Etrafındakiler, 'Şifa verecek kimse yok mu?' dediğinde. Can veren kimse anlar ki ayrılık vaktidir. Bacakları birbirine dolaşır. Rabbi'nedir işte o gün, sevkıyat." (Kıyâme, 75/24-30)

"Nihayet onlardan birine ölüm gelip çattığında, 'Ey Rabbim!' der, 'Beni dünyaya döndür. Ta ki geride bıraktığım dünyada güzel bir amel işleyeyim.' Heyhat, onun bu söylediği, boş bir sözden ibarettir. Arkalarında ise, diriltilecekleri güne kadar geri dönmelerine mani bir engel vardır." (Mü'minûn, 23/99-100)

Babaannem yıllarca mide ağrısı çekti. Durumundan hiç şikâyet etmezdi. Hep Rabbi'nden şifa dilerdi. Ömrünün son yılında yemek borusu kanserine yakalandı. Bu gezegendeki yaşam süresini ve sınavını tamamladı. Son nefesine kadar, Yaratıcı'nın varlığını ve uluhiyetini ilan etmeye çalışmıştı. Nefsi, bunu yapmasını hiç istememişti. Yıllar boyu babaannemle uğraşıp durmuştu. Ona hep vehimler vermeye çalışmıştı. Kendi başına var olduğuna; Yaratıcı adına değil, kendi adına yaşaması gerektiğine; zaten her şeyin kendi başına var olduğuna; yaşamak için Yaratıcı'ya gerek olmadığına; hele şu modern teknoloji çağında Yaratıcı'ya hiç gerek olmadığına; insanın kendi yolunu kendisinin çizmesi gerektiğine inan-dırmak istemişti babaannemi. Ancak babaannem kolay pes eden biri değildi. Yürekliydi. Cesurdu. Nefsinin vehimlerine karşı koymaya çalıştı. Yaşantısıyla tekrar edip durduğu gerçeği, son anda da ilan etti: "Hayatı veren, ölümü de verendir." Hayatı boyunca, kâinatta hiçbir varlığın ilah olmayacağına inanmıştı. Ölüm ânında bunu bir kere daha tekrar etti. "İlah olan ancak O'dur: Lâ ilâhe illallah," dedi ve sustu. Görevini tamamlamıştı. Kendisi gibi, hiçbir şeyin ilah olamayacağını, ancak Zat-ı Zülcelal'in ilah olduğunu anlamak; kendi zatında hiçliğini kabul etmek ve kendinde görünen bütün şeyleri gerçek sahibine vermek, babaannemin yaşama amacı olmuştu.

Nietzsche de babaannem de kabirlerine yalnız girdiler; her şeyi arkalarında bırakarak. Nietzsche, "Ben varken ölüm yok, ölüm varken ben yokum," derdi. Babaannemse, "Ben varken her daim ölüm var, ölüm varken ben her daim var olacağım."

Nietzsche yanılmıştı. Zannettiği gibi, ölüm geldiğinde kendisi yok olmamıştı. Yok olmamıştı ama ruhu yokluk acısını çekmeye devam ediyordu. Ruhlar âleminde onu karşıla-

yacak hiçbir ânı yoktu. Kendi adına yaşadığı her hâl ve her an yok olmuştu. Dipsiz bir kuyuya düşmeye devam ediyordu; bir de buna pişmanlık duygusu eklenerek. İmkânı olsa yeniden başlamak isterdi. Ama o dipsiz kuyudan çıkış yoktu. Tercihini bilerek yapmıştı.

Babaannem ölünce, Rabbi adına yaşadığı her ânı ve her hâlini yanında buldu. Hiçbiri yok olmamıştı. Bu yüzden kolayca öldü. Hiçliğe ve yokluğa değil, Rabbi adına yaşadıklarını karşılamaya gitti. Yaşadığı ne varsa onlara razı olduğu ve sevdiği gibi, ölümü de sevmişti. Tercihinden pişman değildi. Bunu bilerek seçmişti.

“De ki. ‘Orada (yeryüzünde) yaşar, orada ölür ve oradan çıkarılırsınız.’” (A’raf, 7/25)

Nietzsche de, babaannem de yokken yeryüzüne gönderildiler. Burada yaşadılar. Burada öldüler. Ve buradan çıkarıldılar. Ruhları yaşamaya devam ediyor. Onlara düşen, sadece bir tercihte bulunmaktı. Bizim onlardan tek bir farkımız var: Hâlâ sınanmaya devam ediyoruz. Hâlâ tercihler yapıyoruz. Ve tercih ettiğimiz her şık, diğer şıkkın dışlanmasını da içiyor.

"SECDE ET VE YAKLAŞ"

I

Dünyanın içindesin. Yarı çemberin içindesin. İçinde dünyaya küskünlük var. Yarı çemberin dışındasın. Asılı mı kaldın hayatta? Ya da sıkışık mı?

Sevinçli vahşi yüreğinle günahla yanmış yüreğinin derinliklerinden gelen bunaltı mı geriyor seni? Yoksa yoruldun mu? Bugün yaşadıklarından yoruldun. Anladım. Sadece bugün yaşadıklarından değil. Sıkıntılı günlerden biriydi. Peki. Yok yok, tam anlamadım. Bir daha söyler misin? Ruhunu sürgüne mi yolladın? Benliğini yüceltmenin sürgünündesin öyle mi? Azap verici bir gerilimin içindesin.

Konuşmak istemiyorsun. Gerginsin. Bunalımdasın. Ağlıyorsun. Yalnızsın. Kederlisin. Mutsuzsun. Kimse seni anlamıyor. Sen kimseyi anlamıyorsun. Kıyıda köşede kalmış gibisin. Durgunsun. Öfkelisin. Ne yapacağını bilmiyorsun. Ne yapmayacağını biliyorsun. Güçsüzsün. İçinde kötü şeyler olacak korkusu var. Kaygılısın. Heyecan basıyor yüreğini. Te-dirginlik bedenini uyuşturuyor.

Yabani bir sarmaşığın hayat ipine tutunması gibi hem kendi benliğinin hem de kötücül benliklerin bencil arzularını ruhuna ve bedenine sarılmış hissediyorsun.

İçimi rahatlatansa şu: Her şeye rağmen hayatını yeniden ele geçirmek istiyorsun. Farklı, canlılık veren bir şeyin meydana gelmesini istiyorsun. Tıkanıp kalmışlığının biteceğine dair umudun sönmemesi ne güzel. Bu ölüm bile olsa.

Dayanmak istiyorsun. Dayanıyorsun. Zamanın akışı içinde yıpranmış ve gevşemiş varlığın, seni aynı zamanda rüzgârlarla bilenmiş bir kaya gibi güçlü kılıyor.

Bugün de mi aynı soruları sordun? Dur, sen söyleme. Biliyorum o ünlü soruları: Ben neye açım, diye soruyorsun. Özlemini çektiğim nedir? Ne arıyorum ben? Neyi çok istiyorum? Neyi çok arzuluyorum?

Tam düşündüğün gibi. Kalbini çokluk yordu. Onun dışındaki her şey kalbine tutunmaya, kendine bir yer edinmeye çalışıyor. Kalbin dünyanın mahzeni gibi. Odandaki fazla eşyalar seni her zaman boğar, biliyorsun. Bu yüzden sık sık temizlik yaparsın. Kalbindeki her şeyi de arkada bırakabilsen ne güzel olurdu. Ama aynı anda hem kalmanın hem gitmenin bir yolu yok ki. Bunca şeyi nasıl bırakabilirsin arkada? Kalbinin kapılarını açıp içindekileri dışarı uçurmayı nasıl başarabilirsin? Bunun için gecelerce uykusuz mu kalmalı, yemeden içmeden mi kesilmeli, bırakıp gitmeli mi?

Önce, tek başına olma görevini üstlenmek istemelisin. Hani konuşmuştuk ya. İnsan kendi kendine, kendi için uyanık olmalı bu zamanda. Senin için uyanık olan insanların devri geçti artık. Yaşamak için tek başınasın.

Yalnız başına ölmeden önce, yalnız başına var olmalısın. Kendi tekliğini hissetmeden O'nun tekliğine varamayacağını biliyorsun, değil mi? Hemfikir olmamıza sevindim.

Her şeyi arkada bırakmanın ve tek başınalığı hissetmenin bir yolu olmalı. Kalbin ancak çokluktan kurtulunca serinliyor. Kalbin o zaman karmaşadan kurtulup düzene giriyor.

Kalbini ne düzene sokacak?

"Secde et ve yaklaş." (Alak, 96/19)

Allah'ın bu sözü ruhuna nefes aldırıyor.

Secdeye varmalı diyorsun. Her secde, O'ndan başka her varlığı arkada bırakmak değil mi? Bütün çoklar geride. Önünde teklik var. Önce kendi tekliğin. Yalnız ölmenden önce, yalnızca secdeye kapanmalısın. Başkasıyla birlikte secdeye kapansan da her secde yine de biriciktir.

Melekler kalbine dokunacak secdede. Yenilenme, yeniden hayat bulma secdede gerçekleşecek. Kalbinin önündeki varlıklar arkaya çekilecek. Sen ve O. İkinizin arasında bir ilişki ânu olacak. Sen ve O. O ve sen. Ne büyüleyici bir an olmalı. Tüm dünyaya bedel bir an olmalı bu. Tüm evren, secdedeki tek bir anda yaşanan sen ve O ilişkisi edemiyor, değil mi?

Bedenin, ruhun, duyguların ve benliğin secdede olacak birazdan. Duygularını rahat bırakacaksın ama. Bırakacaksın, kalbin ne yaşayacaksa yaşayacak. Yakınlaşayım diye çabalamayacaksın. Kalbini yöneltmeye kalkmayacaksın. Secdede ne hissediyorum diye kendini yoklamayacaksın.

Bunu nasıl yapabilirim diye endişe mi duyuyorsun? Sen yapmayacaksın ki zaten. Kalbin yapacak. Sen kalbinle oyna yeter. Bütün iradeni, alnını secdeye koymak için toplayacaksın. Kalbinin yaklaşması için değil.

İnsan kalbini kurcalamamalı.

Günde seksen kere secde etmek demek, seksen kere O'na yaklaşmak demek. İnsan bu fırsatı nasıl kaçırabilir?

II

Olmuyor. Oturduğun yere çakılı kalıyorsun. Hoyrat bir el tutuyor seni. Ne kadar çok hoyrat el var, değil mi?

Kalbin ne kadar arzuluyor secdeyi. Ancak bu arzu sana kadar ulaşamıyor. Ulaşsa bile cılız ve güçsüz bir sestən öteye gidemiyor. “Kalbimle aramda ses geçirmez bir duvar” mı var dedin? Belki. Belki başka şeyler. Bilemiyorum. Cansız ve sönmüş bir bedenın içinde hayat bulmaya çalışıyorsun, öyle mi?

Durmalısın önce. Sakinleşmelisin. Ne kendi üzerine silahı doğrultup canını yakmalısın ne de bahanelere sığınmalısın. İnsan kendini anlayabilmeli değil mi? Tamam. Duracağına söz vermen sevindirdi beni.

Melekler kalbine dokunamıyor diye üzülüyorsun. Meleklerin kalakaldığını hissediyorsun. Ağlayabilseler ağlayacaklar. Senin için ağlayacaklar. En derin acıyı çekecekler senin için. Dünyanın en değerli armağanını –O’na yaklaşma hissi– kalbine bırakamadıkları için üzgünler. Sen de mi üzgünsün? Farkındayım. Meleklerin yerine sen ağlıyorsun.

Son bir gayret gösteremez misin? O’nun için bunu yapamaz mısın?

Secdeye varmak için içinde en ufak bir istek yok, öyle mi? Secdeye varmak için kalbinin bunu tam tamına istemesi gerektiğine mi inanıyorsun? Kalbin önce O’na yakınlık hissetmeli, sonra bu seni secdeye götürmeli diye mi düşünüyorsun?

Secdeye varmak için böyle bir isteğin olması gerekli mi diye düşündün mü hiç peki? Düşünmedim mi diyorsun? Tahmin etmiştim.

Zihnine birçok “ama” geliyor. Eskiden secdeye varırken içinde büyük bir zevk mi vardı? Anladım. Büyük bir hazla secdeye varıyordun o zaman. Büyük bir lezzet duyuyordun.

Kalbini O'na yakın hissediyordun. Şimdi secdeye varmak için ne bir istek var kalbinde ne bir haz. Tüm lezzetini yitirdi kalbin. Hatta sadece secdeye değil, hayata karşı da yitirdi. Yaşama lezzeti içindeki çölde kurudu gitti.

Öyle yorgunsun ki. Saatlerden beri açsın. Yorgunluğundan kendine yemek bile hazırlayamamışsın. Yalnızsın. Burnuna bir yanık kokusu geliyor. Ocakta unuttuğun çaydanlık geliyor aklına. Zihninde, yana yana kül olmuş çaydanlık imgesi. İçine bir endişe düşüyor. Ya ateş ocağın yanındaki perdeye sıçrarsa? Birden evin cayır cayır yandığını hayal ediyorsun. Yatağından fırlıyorsun. Bitkinliğini unutuyorsun. Bedenini ve ruhunu ele geçirmiş yorgunluğu, hâlsizliği, isteksizliği unutuyorsun. Tehlikeyi önleme isteği tüm bedene canlilik kazandırıyor. Mutfağa gidiyorsun. Ocağı söndürüyorsun. Çaydanlık simsiyah olmuş. İçin ferahlıyor. Ateş perdeye sıçramamış. Yangını önlemenin ferahlığı doluyor yüreğine. Anlayamadığın bir zindelik. Şaşıyorsun.

Uyanıyorsun.

Gördüğünün bir düş olduğunu anlıyorsun. Saatine bakıyorsun. Gece yarısı olmuş. Seni uyandıranın bir melek olduğunu anlıyorsun. Ne güzel. Bir melek tarafından uyandırılmak. Kulağa ne hoş geliyor! Sanki melek kalbine şöyle sesleniyor: "Hadi kalk. Kendi aleyhine yaktığın ateşi namaz için kalkarak söndür."¹ Bu rüyayı böyle yorumluyorsun. Bence de. Yorumuna katılıyorum.

İçinde hâlâ bir istek yok. Arzu yok. Bedenin yorgun. Ama kalbinde yangın var.

1 "Şüphesiz Allah Teâlâ'nın her namaz vaktinde, şöyle seslenen bir meleği vardır: 'Ey âdemoğulları! Kendi aleyhinize yaktığınız ateşi (namaz için) kalkarak söndürün!'" *Büyük Hadis Külliyyatı*, Cemu'l-Fevaid, Rudani, Cilt 1, 933 no.lu hadis.

Biliyor musun, içinde hiçbir istek, arzu, haz, lezzet yoksa; işte tam o anda, özellikle şimdi secdeye varacaksın. Özellikle şimdi. Bu fırsatı kaçırmayacaksın. İşte şimdi, secdenin zirvesinde olacaksın.

Şaşırdın mı? Biliyordum şaşıracığını. Seni secdeden alı koyacak hoyrat el, bunu ne kadar çok kullandı, değil mi? "Haz alamıyorsam, içimde bir istek yoksa, secdeye varmak duygularımda bir değişiklik yapmıyorsa orada ne işim var?" diyorsun, değil mi? Yaratıcı'nın isteksizce yapılan bir secde-den razı olmayacağını da mı düşündün? Ne kadar çok hoyrat ses var içimizde.

Belki de yaşadığın kötü şeylerden dolayı kendini secdeye varmaya layık görmüyorsun. Tahminim doğru mu? Hangi insan secdeye layık olduğu için varır ki? Secdeye O'na layık olabilmek için varmaz mıyız? Bir kere de böyle düşünür müsün?

O'nun "Secde et ve yaklaş!" deyişini bir kere daha düşünelim mi? Bak, şimdi fark ettim ben de birden. Rab, önce yaklaş, demiyor değil mi? Kalbinde secdeye varmak için ne bir yakınlık, ne bir istek, ne bir lezzet bekliyor senden. Tersine önce secde bekliyor. Sonra yakınlaşma geliyor dikkat ettiysen.

İçinde hiçbir istek yokken bile, hiçbir haz almıyorken bile secdedeysen, O'nu ne kadar memnun ediyorsun, biliyor musun? Haz almak için değil. Lezzet duymak için değil. Rahatlamak için değil. Tüm isteksizliğine rağmen sadece ve sadece O'nun için secdeye varabilirsin artık.

Zevk alıyor muyum diye, şu an O'na yakın mıyım diye sorma kendine. Alnının orada olması yetecek sana. İnan bak. Kalbini kurcalama; rahat bırak yeter. Orada istek, lezzet, arzu olup olmadığını yoklamadan. Bırak, kalbin kendi kararını kendi versin.

İnsan kalbini kurcalamamalı, değil mi?

Kalbinin ateşini secde yatıştırarak. Yatışmış bir kalple secdeye varmak değil artık amacın. Çok iyi bir haber bu. Bunu duymak gerçekten güzel.

Hangi itfaiyeci ateşi söndürürken zevk alır ki? Ateş kadar ateşi söndürmek de yakıcıdır. Namaz, içindeki ateşi söndürme eylemiyse, bu illa ki zevk alınacak bir eylem değildir. Rabb'in kimi zaman zevk verir, kimi zaman vermez. Bu kararı O'na bırakıyorsun artık, değil mi?

İçindeki tüm isteksizliğe rağmen. Hiç zevk almasan da. Çok zor gelse de. İnsan kalkmalı ve içindeki ateşi söndürmeli. Ateşi söndürme eylemi, ateşe maruz kalmak kadar meşakkatli ve zordur. Her zorluğun içindeyse bir kolaylık vardır.

Şimdi O'nu sevindirdin işte. Şimdi melekler seni alkışladı. O'na haber götürmek için semaya yükseliyorlar şimdi.² Hatta evren bile sevindi belki. Kim bilir? Hayır, kim bilir değil. Melekler sevindiyse evren neden sevinmesin!.. Aya mı bakıyorsun? Tebessüm ediyor mu, dedin? Sana mı? Bence de.

Alnın secdede. Rabb'in bundan razı.

İnsan başka ne isteyebilir ki? Bir de sen O'ndan razı ol-
duktan sonra.

2 "Gece melekleriyle gündüz melekleri nöbetleşe sizinle beraber bulunurlar. Bunlar sabah ve ikindi namazında buluşurlar. Sonra sizi geceleyin gözleyen melekler yukarıya yükselir. Sizi onlardan daha iyi bilen (Allah) sorar: 'Kullarımı nasıl bıraktınız?' Cevap verirler: 'Onları namaz kılarken bıraktık, vardığımızda yine namaz kılıyorlardı.'" *Büyük Hadis Külliyyatı*, Cemu'l-Fevaid, Rudani, cilt 1, 938 no.lu hadis.

BEŞ ZAMAN, BEŞ DÖNÜŞÜM

Birinci Zaman, Birinci Dönüşüm

Dolunayın parlaklığını kaybettiği bir zaman. Her şey, son ve en derin sessizliğe bürünüyor, her şey âdeta yalnızca kendisini dinliyordu. Şehirde tek tük ışıklar yanmaya başladı.

Varlıklar soluğunu tutmuş birazdan başlayacak canlanmayı merakla bekliyordu. Yarış öncesinde atletlerin, havayı ciğerlerine çekip tutmaları ve heyecanla start verilmesini beklemeleri gibi bir şeydi bu.

Uyanır gibi oldu. Vücudundaki kasları iyice gerdi. Kalkmak istedi. Gözleri aman vermiyor, onu uykuya çekiyordu.

Üzerinde tonlarca yük vardı da kalkamıyor gibiydi. Tekrar uykuya daldı. Ama bu seferki huzursuz bir uykuydu. İçinde bir sıkıntı duydu. Uykuya devam edemedi, gözlerini açtı. Yatakta iki büküm oldu. Sağına soluna bakındı. Oda karanlıktı. Eliyle önce duvarı, sonra da elektrik düğmesini buldu. Düğmeye bastı, oda birden aydınlandı.

Niye şu yataktan şöyle hop diye kalkamazdı. Pehlivan güreşi yapsa böyle zorlanmazdı herhâlde. Yatağa niye böyle bağlanıyordu? "Yok hayır, yanlış düşündüm," dedi. "Bana yataktan kalkmak zor gelmiyor, bu vakitte kalkmak zor geliyor."

Yataktan kalkamayışı, güçlü bir insan olduğu kanaatine inen en büyük darbe gibi gelirdi ona. Zorlanışını, zayıflığının

delili saydı. Bu zamanın, bu vaktin özelliği neydi ki, nefsi o vakitte uyanmayı zorlaştırıyordu?

Hani insanın hayatında bazı zamanlar vardır; kişi bunları köşe taşı kabul etmiş ve bir daha hiç unutamamıştır. İlkokula başladığınız günü unutabilir misiniz hiç? İlk kez âşık olduğunuz zamanı ve sevgilinizi? Ya sevdiğinizin size sunduğu ilk hediye aldığınız ânı? İlk gülü size ne zaman uzatmışlardı?

İlk defa ne zaman terk edilmişsiniz? İlk kez ne zaman terk etmişsiniz?

İşte böylesine önemli bir andır bu an. Birazdan önemli bir değişim yaşanacaktır. Bu değişim, ilahi tasarrufun aynası olacaktır. Muhsin-i Kerîm, önemli ihsanlarını sunacaktır size. Güneş doğmamıştır henüz. İnsan, güneşle birlikte sunulacak nimetleri karşılamak üzere ayakta ve uyanmış olmalıdır. Günün ilk vaktidir bu zaman; insana sunulan günlük hayatın başlangıcıdır.

Uykudan, hayatı karşılamak için uyanmıştı.

Yıllardır nefsiyle yaşadığı mücadelenin özeti buydu. Nefsi onu, günü karşılamaktan, gün içinde kendisine verilecek nimetleri karşılamaktan men etmek için yatağa bağlıyor, “uyutmak” istiyordu. Kalbi ve ruhu buna karşı çıkıyor, onu kalkıp günü karşılamaya teşvik ediyordu.

Odadan çıktı, banyoya yöneldi. Abdest aldı. Odasına döndü. Perdeyi araladı. Gökyüzünün alnına şebnem tanesi gibi damlamış ayı gördü. Bugün dolunay hâlindeydi ay. Rabb’i-nin sanatının güzelliği karşısında “Elhamdülillah” dedi, şükretti. Sanatkârın celali karşısında “Sübhanallah” deyip sanatını takdis etti. Sanatının mükemmelliği karşısında “Allahüekber” diyerek O’nu tazim etti.

Bazı zamanlar vardır ki; birbirinin hükmüne geçer, birbirine bakar, birbirinin misali olur, birbirini hatırlatır. Bu zamanın birinde yaşarsınız. O sizi alır, başka bir âna taşır. Bu zamanlar nitelik olarak birbirine benzer.

Balkona çıktı. Dışarısını, görebildiği kadar seyre koyuldu. Biraz üşüdü. Etrafta sabahın serinliği vardı. Geçmişe daldı gitti.

İçinden 'Şu an, bugün bana verilen hayatın ilk zamanlarını yaşıyorsam, var edilen her şeyin bir ilki varsa, bütün hayatımın da bir ilk zamanı olmalı,' dedi. Otuz üç yıllık hayatının ilk zamanını aradı. Otuz üç yıl önce bu dünyada yoktu. Hayat serüveni, yok olan bir şeyin var edilmesiyle başlıyordu. Şimdiye kadar bunu hiç düşünmediğini fark etti.

İçini bir ürperti sardı. Vücudu birden gerilmiş, tüyleri diken diken olmuştu. Geçmişte bir gün, bu dünyada olmadığı düşüncesinden korkmuş, bu ona elem vermişti. Yok olmak, onu her zaman ürkütürdü. Yokluğu hep gelecek zamana ilişkin bir şey olarak düşünürdü. Bu dünyada var olan her şey yok olup gidecekti. Ama şu an var olanlar da, geçmişte yoktular. Elini yüzünde gezdirdi. Varlığını hissetmek istiyordu. Kendisini teselli etti. Korkmamalıydı; çünkü o var edilmiş bir varlıktı. Biri onu yokluktan var etmişti. Var edildiğine sevindi. Kendisini yok etmeye şükran duydu.

İlk korkusu geçmişti. Hâlâ, bu dünyada var olduğu ilk hâli ve zamanı arayıp bulmak istiyordu. Hafızasını yokladı, kendisini zorladı. Hayır, olmuyordu. Dört beş yaş civarından kalma birkaç hatıradan geriye gidemiyordu. İlk anlarını hatırlaması imkânsızdı. Hatırlaması için öğrenmesi gerekiyordu. Oysa düşünmeye, öğrenmeye, akıl etmeye henüz başlamadığı bir zamanda var edilmişti.

Nasıl, elma birden elma olarak yaratılmıyorsa insanın yaratılması da öyledir. Elmanın varlığından önce bir çiçek yaratılır. Ağaçlarda açan her çiçek, meyvelerin müjdecisidir. Sonra çiçekler meyveye dönüştürülür. "Dönüşüm" kelimesi hoşuna gitti. İçinden birkaç kez "dönüşüm" diye tekrarladı. Niye bu kadar hoşuna gitmişti, anlayamadı. Bunu daha sonra düşünecekti. Önce, hayatının ilk hâlini bulmalıydı. Şimdi

etraf nasıl karanlıksa, orası da öyle karanlık olmalıydı. Hayat, başlangıçta hep karanlık bir ortamda mı sunulur? Ana rahminin karanlığını göz önüne getirince orada nasıl yaşadığını anlayamadı. Her şeyi bizim için karanlık olan yokluktan yaratan, bu karanlık dünyadan da çekip almıştı onu.

Ellerine, ayaklarına baktı. Kocaman kocaman olmuştu elleri. Bir zamanlar ana rahminde yaşadığına inanası gelmiyordu. Ne kadar da büyümüştü! "Büyüme"yi yeterli bulmadı. Çok da değişmişti. Hayır, çok çok değişmişti. Bu da yetmedi. Tamamen değişmişti. Aklına yine dönüşüm geldi. "Bebeklikten şimdiki hâlime dönüştürüldüm," dedi. Zihninde Kafka'nın *Dönüşüm*'ü canlandı. Bu kitapta, bir insanın böceğe dönüşmesini ilk kez okuduğunda bunu imkânsız bulmuş, "Zaten bu bir roman canım!" diyerek işin içinden sıyrılmıştı. Hâlbuki kendisi, gerçek hayatta yokluktan varlığa dönüştürülmüş, bebek olmuş, sonra dönüştürüle dönüştürüle bu hâle getirilmişti. Dönüşüm bitmemişti; hâlâ devam ediyordu. Buna kendisinin hiçbir katkısı yoktu. Nasıl katkıda bulunsun ki!.. İnsan haberdar bile olmadığı, ancak yıllar sonra farkına vardığı bir olaya nasıl müdahale edebilirdi ki? Rabbi'nin kudreti karşısında, O'nu tazim etmekten kendini alamadı.

Hayat döngü hâlinde akar gider. Bir ilk zamanda yaratılan kâinatta, "ilkler" ve "sonlar" birbirinin peşi sıra gidip gelir, biri diğerinin yerine geçer. Baharın ilkiyle baharın sonu gibi. Her şey birbirini izler. Sonsuz Kudret Eli, kâinatı çalkalar durur. Kâinat her an değiştirilir, bir hâlden başka hâle dönüştürülür.

Odasına döndü. Kadîr-i Zülcelal'in, Rahîm-i Zülcemal'in dergâhına niyaz ile, yalvarma ile, namaz ile müracaat etmek istiyordu. Birazdan başlayacak yeni hayatında başına gelecek, beline yüklenecek işlere, görevlere tahammül etmek için hâlini Rabbi'ne arz etmeli, O'ndan medet istemeliydi. "Yeni hayat"taki "yeni" ibaresi dikkatini çekmişti. Bundan da hoşlandı. İçinden

birkaç kez tekrarladı. "Yeni hayat" her gün bize sunulan yeni, yepyeni hayattır; insan her gün tazelenmiş bir sahneye, uykuda yenilenmiş bir şekilde yeniden buyur edilir. Yeni hayat, Yaratıcı'nın her gün yeniden yeniye yaratıp insana sunduğu gündür.

Yeni hayatına namazla, Rabbi'ni anarak, O'na hamdederek, O'nu tesbih ederek, tazim ederek başlamak istiyordu. Namaza durdu.

Beklenen an gelmişti. Her varlığın o heyecanlı bekleyişi doruk noktasındaydı. Yavaş yavaş ortalık aydınlandı. Aydınlığın yayılışını yakalamak, adım adım takip etmek istedi. Beceremedi. Değişim öylesine yumuşaktı ki, onu kendi hayatında olduğu gibi ancak oluştuktan sonra fark edebildiği değişimlere benzetti. Yatağından kalktığı vakit odasının lambasını yakığında, oda birden aydınlanıvermişti. Bir anlık işti bu. Bir an elinizi düğmeye dokunduracaksınız, o kadar. Karanlıktan aydınlığa giden bu yavaş ve yumuşak geçiş daha zor olmalıydı. Bir odayı yavaş yavaş aydınlatmak için elinizle düğmeyi devamlı kontrol etmeniz gerekirdi. Sonsuz Kudret Elinin güneşi her an kudret elinde tutuşu gerçektir. Buna iyice inandı.

İkinci Zaman, İkinci Dönüşüm

Servise binmek için evden ayrıldı. Apartmandan caddeye inmek tam üç buçuk dakikasını alırdı. Kendisini yeniden doğmuş gibi hissediyordu. Zaten yeniden doğmuştu da. Daha bir saat evvel, ölümün kardeşi uykunun elinden kurtulmuş ve yine şuurlu olarak yaşamaya başlamıştı. Otobüs geldi. Sağdaki koltuklardan dördüncü sıradakini buldu. Koridor tarafında olana oturdu. Otobüsün hep sağına oturur, böylelikle işe giderken Boğaz Köprüsü'nden geçişte Boğaz'ın sağını, gelirken de solunu seyretme imkânı bulurdu. Kendisinden önce binenler uyukluyordu.

Hayat hızlanmıştı. Arabalar akın hâlinde Boğaz Köprüsü'ne doğru ilerliyor, trafik giderek tıkanıyor, otobüsün hızı da kesiliyordu. Yolculuğun en sevdiği kısmına gelmişti sıra. Arkadaşları ona, her gün bir saat yolculuğa nasıl dayandığını sorar, o ise bu gidiş gelişlerden hoşlandığını, çünkü en iyi manzaraları hep o sırada seyrettiğini söylerdi. İş arkadaşları, garip, anlaşılmaz bir şey duymuş gibi bakardı kendisine. Bu bakışlardan, anlaşılmadığını hissedirdi. Sabahları gündoğumunu evinden göremiyordu.

Sonbaharda, Altunizade'den Boğaz Köprüsü'ne çıkış yolu üzerinde Nakkaştepe'ye gelince, güneş Büyük Çamlıca'nın üzerinde olurdu. İşte o sahne karşısındaydı. Bu ânı çok iyi değerlendirmeliydi. Kırk beş dakika sonra hızla hayatın içine dalacak, belki bir sürü sıkıntı yaşayacaktı. "Hayatın içine dalmak" ifadesinin üstünde durdu. Hayatın içine dalacaktı; sıkıntının, didişmenin içine. Günlük meşgalelere... Sıkıntıdan patlayacağı konuşmaların, dünyevi insan ilişkilerinin içine. Bir yığın dedikodu dinleyecek, bir sürü insanı çekiştirecek, bunları da istemeye istemeye, ruhu sıkılarak yapacaktı. Dahası, kâinattan yoksun, dar bir hayatın içine dalacaktı. Canı sıkıldı. Sonra, "Daha gelmemiş musibetlerden elem çekme!" sözünü hatırladı. Hayatın içine dalmaya daha kırk beş dakika vardı. Bunları düşünürken otobüs Boğaz Köprüsü'ne vardı. Köprü'nün tam altında, büyükçe bir gemi ağır ağır yol alıyordu. Kim bilir hangi limandan kalkmış, hangi limana varmak için yola koyulmuştu. Kendi bedenini, ağır ağır yol alan bu gemiye benzetti. Hayatı, bu geminin makinesiydi. Kendisi de, gemide bir dümenciydi yalnızca. Ne zaman Boğaz'dan geçen gemileri görse bu gelirdi aklına. Bu yüzden, Boğaz Köprüsü'ndeyken alttan geçen gemileri seyretmekten çok hoşlanır, otobüste uyumaktan korkardı.

Kırk beş dakika bitti ve hayatın içine daldı.

Gençliğini yaşamaya başladığında da hayata böyle dalmıştı. Bütün heyecanıyla hayata sarılmış, ümitler beslemiş, hayaller kurmuştu. Hayatı hızla geçiyordu. Bugün de öyleydi. Tam ortasıdaydı hayatın. Günün tam ortasında, güneş nasıl tam tepede olur ve ortalık en sıcak ve en aydınlık hâli yaşarsa, o da hayatının tam ortasında, hayatının en hareketli, en kızgın dönemini yaşıyordu.

Koşuyordu. İşten işe koşuyordu. Boş durmaktan hoşlanmıyor, zihninden o gün yapacağı işleri planlıyor, sırasıyla farklı işlere daliyordu.

Gündüz, yavaş yavaş en olgun ânına geldi. Zaman öğleye durdu. Öğle, günün kemale erdiği zamandır. Günlük işlerin sonuçları bir bir ortaya çıkar. Hatta hafiften zevale doğru bir meyil bile başlar, yaz ortasına doğru yaprakların yeşilliğini kaybetmesi gibi.

Bu zaman dilimi, yaz mevsimine benzer. Hummalı faaliyetlere sahne olur yaz. Toprakla uğraşan insanların en çok çalıştığı mevsimdir. Ağaçların, çiçeklerin en çok çalıştığı mevsimdir. Çalışmalarının sonuçlarını da görürler. Hasat mevsimidir çünkü.

Ruhu günlük meşgalelerin baskısı altındaydı. Okul yıllarında sık sık hissettiği bir duyguyu hatırladı. Öğlene doğru karnı iyice acıkır, derslerden yorulur, dikkatini anlatılana veremez, öğle tatili olmasını dört gözle beklerdi. Hâlâ benzer duygular yaşadığını anladı.

Var olan her şey, şu anda ve sonra, orada ve burada hareket ederken, zaman zaman durur. Durmak bir ihtiyaçtır. Her şey zaman zaman durur, hem kendisini hem de çevresini yeniden gözden geçirir. Örneğin bir kuş yuva yapmak için, bir başkası da dinlenmek için durabilir. Koşan bir insan da istediği zaman durur. Güneş tam tepede duruyordu ve onun, tepesinde asılı güneşin ve başka pek çok varlığın Yaratıcı'sını

daha bir yoğunlukla hissetmek için, gündelik meşgalelerini durdurması gerekiyordu.

Durdu.

Ruhu ve kalbi geçici bir istirahat zamanı arıyordu. Yorulmuştu. Ruhunun, fani dünyanın bekasız ve ağır işlerinin verdiği gafletten sıyrılıp soluklanmaya ihtiyacı vardı.

Öğle vakti, ilahi nimetlerin tezahür ettiği anlardan biridir. Bize verilen nimetlerden alacağımızı almışsızdır artık. Ama bunların nimet olduğunu anlayabilmeli insan. Bunun için koşmayı bırakmalı ve şöyle bir durmalı.

Ruhu bir sersemlikten kurtulsa... Ruhunun sersemlikten kurtulması için durmuştu.

İnsan ruhu; tazyikten kurtulmak, gafletten sıyrılmak, manasız ve bekasız işleri bırakıp Kayyum u Baki'nin ve gerçekte nimetleri bize verenin dergâhına gidip el bağlamak, O'nun bütün nimetlerine şükür ve hamdetmek için öğle vakti koşusuna ara verir ve durur.

Namaza durdu.

Rabbi'nin celali ve azameti karşısında eğildi, acziyetini ortaya koydu. Kendini anlattı. Sonsuz fakirliğini, sonsuz çaresizliğini dile getirdi. Kendini anlatacak bir makam bulmanın huzurunu duyuyordu. Kendisini anlatamamak büyük bir eziyetti. Günlük hayatta sık sık bunun sıkıntısını yaşırdı.

Cenab-ı Hakk'ın zevale uğramayan kemaline, misilsiz cemaline karşı secde etti. Hayretini, sevgisini ve kendi kusurluluğunu ilan etmek için koşuşturmayı bıraktı ve öğle namazını kıldı.

Sonra tekrar koşuşturmaya başladı. Ancak bu sefer, öğleden önceki canlılığında değildi. Yorgundu. Çalışma isteği azalmış, durgunlaşmıştı. Koşuyor denemezdi artık. Hızlı adımlarla yürüyordu.

Üçüncü Zaman, Üçüncü Dönüşüm

Değişim ve dönüşüm durmadı. Günlük koşuşturma iyice yavaşlamıştı. Artık, hızlı hızlı da gidemiyor, yalnızca yürüyordu.

Hisleri, güz mevsiminin hazin duygularına dönüşmüştü. Ayrılık acısı yüreğini sızlattı. Bugününden ayrılma vakti yaklaşıyordu. Yaşadığı gün, ihtiyarlamaya yüz tutmuştu. Günü değişe değişe, bir hâlden başka bir hâle geçe geçe tükeniyordu. Güneş artık, öğle vaktindeki canlılığını yitirip soluk bir yaprağın sonbaharda tutunduğu dalın ucundan aşağılara düşüşü gibi, göğün yüksekliğinden yavaş yavaş ufka kayıyordu.

İkinci vakti, insana kendi hayatının ikinci zamanını hatırlatır. Bir günün geçirdiği bu değişim ne kadar gerçekse gençliğin de bir zaman sonra orta yaş dönemine, sonra da ihtiyarlığa kayışı o kadar gerçektir. Güneş, batmaya yüz tutmuştur.

İnsan anlar ki kendi hayatı da bir gün ihtiyarlamaya yüz tutacaktır.

Güz mevsiminin verdiği hüznle bugünün sonlanışının hüznü birleşti, buluştu. İçinden "Her şey geçici. İnsan burada kendisine önemli görevler verilmiş bir memur," dedi. "Bana düşen bunu ilan etmektir. Bugün Yaratıcı'mın bana ihsan ettiği, ikram ettiği ilahi nimetlere teşekkür etmeliyim."

Sonsuzluğu isteyen ve sonsuzluk için yaratılan, ayrılıktan acı çeken ruhu, bir iltica yeri arıyordu.

Durdu. Yürümeyi bıraktı. Dünyayla ilişkisini tümnden kesti. İşlerini bıraktı. İnsanlarla ilişkisini kesti, kimseyle konuşmadı.

İlgili olduğu her şeyi arkasına aldı. Kayyum bir Zat'ın dergâhına gidip dua ederek sonu gelmeyen, zevale uğrama-yan sonsuz rahmetin iltifatına iltica edip kendisine verilen hesapsız nimetler için şükür ve hamdederek bir teselli, ruhu için rahatlık bulmak istedi. Namaza durdu.

Dördüncü Zaman, Dördüncü Dönüşüm

İnsan hayatta yol alırken bir yandan da başladığı yere geri döner. Her yıl yeniden sonbaharı yaşamak gibi. Ancak her yıl bir yıl daha değişmiş olarak yaşar insan. Bundandır ki hiçbir sonbahar insana diğerinin aynı gelmez, insan "Ben bu sonbaharı daha önce yaşamıştım," demez. Her yıl başka biri olarak, başka bir sonbahar yaşar.

Sabahleyin indiği yerden tekrar servise bindi. Canı kimseyle konuşmak istemiyor, kendi dünyasına dalıp kâinatla ilişki kurmayı arzuluyordu. Dünyevi konuşmalara tahammülü yoktu.

İçinden, "Keşke yanıma kimse oturmasa!" diye geçirdi. Yanına kimse oturmadı. Yine otobüsün sağında, dördüncü sıradaki koltuklardan koridor tarafındakine oturdu. Servis arkadaşları bunu bilir ve oraya pek oturmak istemezlerdi. Yolculuk yeniden başladı. Otobüs E-5'e girdi, ağır ağır yol aldı.

Boğaz Köprüsü girişine gelmişlerdi. Burası hayli yüksek sayılır, güneşin Topkapı tarafından batışını seyretmek için uygun bir yerdir. Ufku solgun bir renk kaplamıştı. Güneş ışıkları etraftan tek tek toplanıyor, pembe renkli bir damlaya dönüştürülüyor, dikkatler yeryüzü dekoruyla gökyüzü dekorunun kesişim noktasına çekiliyordu. Bu âna kadar, insanların bakışları hep yeryüzündeydi. Şimdiye dek güneş ışıkları gökyüzüne bakmaya izin vermemişti. Bakışlar giderek yeryüzünden sıyrılıp gökyüzüne kayıyor, ufukta batmakta olan güneşe takılıp kalıyor, âdeta onun da kaybolmasını bekliyordu.

Güneş, kendisine çevrilmiş bakışların önünden sıyrılıp kaçıyordu. "Beraberinde ümitlerimi, arzularımı, sevgilerimi de taşıyor," dedi. Garip duygular içindeydi. Dünyasına daldı. Kimi zaman, şu an hangi duyguyu yaşıyorum diye merak

eder, saatlerce düşünür, bazen o duygunun adını koyar, kimi zaman buna bir isim bulamaz, yalnızca varlığını hissederdi. "Bu ayrılık elemi. Elimden kaçıp giden bir günün ruhumdaki darbeleri," dedi. Tekrar güneşe döndü. "Her gözün hasreti, özlemi, her kalbin ayrılık acısı, hüznü sanki bir yere toplanmış. Güneşin gurup ettiği ufuk, ayrılık acısının odağı olmuş."

Günün dördüncü büyük dönüşümü yaşıyordu. Sabah verilen güneş şimdi alınıyor, sabah verilen hayat şimdi söndürülüyor, her canlının hayatından bir gün eksiltiliyordu.

Dönüşüm tamamlandı. Güneş battı. Güneş kendi kabrine konuldu.

Son bir umutla, güçsüz ve titrek duygularının kollarını ileri uzattı. Hayallerine, isteklerine, sevdiklerine uzanmak istedi. Hepsi de, sevgilinin elinden kayan eller gibi, ufkun ötesine kaydı gitti. Kolları hayal kırıklığı içinde yana düştü. Rıhtımda sevdiklerini uğurlayan biri gibiydi. Kalakaldı. Ufka baktı.

Bir günü daha ölmüştü. Korktu. Bir gününün daha kıyameti kopmuş, günü kendisinden ayrılıp gitmişti. Beden iskeletinden bir taş düşmüş, bugünün kış mevsimi gelip çatmıştı. Her sonbaharı kış takip ediyorsa, verilen her günün bir akşamı vardı. Kendisini meyvesiz, yapraksız bir ağaç gibi hissediyordu.

Anlıyordu; bir gün bütün sevdiklerinden ayrılacaktı. Güneşin sönüp kendi kabrine girişi gibi, bir gün kendi yaşamı da sönüp kabre girecekti. Ve bir gün, dünyanın hayatı da aynen böyle sönecekti.

Otobüsten indi. Yolculuk bitmişti.

Her yolculuk geçicidir, her yolculuk biter. Gerekli eşyaları yanınıza alır, bavula koyar, geçici olarak bir koltuğa oturur ve yola koyulursunuz. Adınız artık yolcudur. Yolcunun aklın-

da fikrinde gideceği yer vardır. Yolculuğun biteceği ânın hayalini kurar, gittiği yeri merak eder, zihninde canlandırmaya çalışır, orada neler yapacağını düşünür, orayı düşler. Peki bu dünyadaki yaşam yolculuğu bittiğinde kendisini nerede bulacaktı? “Kabir” dedi. Bu hayatı bir yolcu gibi yaşayabiliyor muyum diye soracak oldu. Sorunun cevabı tüm hayatını ilgilendiriyordu. Kendinde cevabı verecek cesareti bulamadı.

Eve gitmeden yapacağı bir iki iş vardı. Onlara başlamadan uygun bir yer buldu. Cemil-i Baki’yi isteyen, O’ndan başkasına razı olmayan ruhu, bu büyük değişimleri yaratan, dünyayı hâlden hâle dönüştüren, güneşi elinde tutarak göğün yüzünde kolayca gezdiren Zat’ın kudreti karşısında bütün kâinatla birlikte acizliğini, fakirliğini ilan etmek istiyordu. Biraz önce sönen güneş, kendi üzerine düşen kulluğu ifa etmiş, baki olmadığını kanıtlamış, âdeta Yaratıcı’sının önünde secdeye kapanmıştı.

O da secdeye kapandı.

Beşinci Zaman, Beşinci Dönüşüm

Gündüzün son ışıkları da söndü. Dünya kendi etrafında döndürüldü; her yeri siyah bir örtü kapladı. Yeryüzü siyaha döndü. Son dönüşüm, ilki kadar heyecan vericiydi; aynı zamanda onun tam tersiydi. Sabahleyin karanlık sayfa aydınlığa çevrilmiş; şimdiyse beyaz sayfa siyaha döndürülmüştü. “Yine bir sayfa çevrildi. Şimdi, şuracıkta, burada,” dedi kendi kendine. Sayfanın çevrilmesi aslında tam bir dönüşümdü; siyahtan beyaza. Bu dönüşümü de adım adım takip edememiş, nasıl olduğunu anlayamamıştı. “Çok yumuşak,” dedi içinden.

“Sonsuz bir Kudret Eli tarafından gerçekleştirilen yumuşak bir dönüşüm.”

Dönüşüm tamamlanınca gece tüm karanlığıyla çöktü. O, tüm karanlığıyla gecenin içine; gece tüm karanlığıyla onun içine.

Dünya ölümlüdür, insan ölümlüdür. Ölen insanlar şu an bir kabrin içinde başka bir âlemde yaşamaktadır. Bizlere ölümlü veren Rabb’in varlığını hatırlatır bir zamandaydı artık.

İnsan geçmişten gelen elemeler, geleceğe dayalı endişeler duyar. Endişeleniyordu. Sabah, hayatındaki ilk hâli aramış, geçmişe dalıp gitmiş, bir gün bu dünyada yok olmaktan korkmuştu. Şimdiyse günün son vaktine ulaşmıştı. Bu vakit de artık yüzünü çevirmiş ve duyguları elemenden endişeye dönüşmüştü.

“Son” kelimesinden endişe duydu.

Nereye gidiyordu? Kabre kadar olanı görünürdü. Ya sonrası? “Kabirden sonrası nereye gider?” diye sordu.

Koyu karanlıktaki bir insan için, bir anlık nur, bir anlık aydınlık bile büyük bir şeydir. Karanlık bir odada kalan insan nereye gideceğini, ne yapacağını bilemez. Çevresinde neler olduğunu bilemez. Ya biraz ileride ayağına bir şey çarpar da yere yuvarlanırsa? Odada hangi eşyalar vardır? İnsan o zaman kendisini yapayalnız hisseder. Çünkü gerçekten yalnızdır. Onca eşyanın içinde yalnız. Çünkü var olan eşyalar görünmedikten sonra bir anlam ifade etmez.

Sanki her şey onu bırakmış, terk etmiş, unutmuş, gizlenmiş, sırtını dönmüş, karanlığa gömülmüştü. Kabir gibi; karanlık, ıssız, yalnız. Ürperdi.

Bir nur, bir çıkış yolu aradı. Birden semanın, üzerine eğildiğini hissetti. Uzaklardan titrek bir yıldız gördü. Gökyüzü yıldızlarla bezenmişti. Işıl ıslı yanan bir çiçek bahçesi gibiydi.

Sinemada film seyredabilmek için önce ışıklar kapanır. Sonra perde yavaş yavaş açılır ve görüntü perdeye düşer. Ardından ışıklar açılır, bu sefer sinemanın içi görünür.

Gündüz sadece sokakları, caddeleri, bağları, bahçeleri, insanları içine alan yeryüzü dekoru, güneş ışınlarının çekilmesiyle değişmiş, büyük bir dönüşüm yaşanmış ve yeni bir dekor yaratılmıştı. Bu, gökyüzü dekoruydu. Açılan siyah sayfanın üzerinde yıldız kelimelerini gördü. Ay, siyah sayfanın en anlamlı cümlesiydi. O çok sevdiği cümleyi içinden tekrarladı: "Gökte ay var."

Kabrin karanlığı tekrar aklına geldi. Karanlık kabirde aydınlık kelimelere ihtiyacı vardı.

Kâinatın asıl sahibi, kâinatta asıl tasarrufta bulunan Zat geceyi ve gündüzü, kışı ve yazı, dünyayı ve ahireti bir kitabın sayfaları gibi kolaylıkla çeviren, yazan ve bozan, değiştiren, bir hâlden başka bir hâle getiren ancak ve ancak mutlak kudret sahibi bir Zat olabilir.

Sonsuz aciz, fakir, muhtaç, geleceğinden endişeli, karamsarlığa düşen, geçmişte yaşadıklarından acı çeken duyguları; "Kaybolanlar, gurup edenler sevmeye layık değildir," deyip Rahim bir Zat'ın dergâhına namazla iltica etmek, şu geçici âlemde ve fani ömürde ve karanlık dünyada ve karanlık gelecekte, Baki bir Zat'a müracaat etmek istiyordu.

Bir parçacık baki bir sohbet, baki ömrü içinde dünyasına birkaç dakikacık nur serpecek, geleceğini ışıklandıracak, varlıkların ve sevdiklerinin ayrılmasıyla oluşan yaralarına merhem sürecektir Rahmân-ı Rahîm'in rahmetinin iltifatını ve hidayet nurunu görmek istiyordu. Dertlerini, kalbinin ağlayışlarını, O'nun rahmet dergâhına dökmek istiyordu.

Ölümün kardeşi olan uyku âlemine girmeden son kulluk görevini yapmak, günlük amel defterini iyi bir sonla kapa-

mak; namaza durmak istiyordu. Son dönüşüm karşısında, Rabbi'nin kudreti karşısında eğilmek. Günün tüm nimetleri için son bir teşekkür. Kabrinin aydınlık olması için bir iltica.

Yeni sema dekoru altında namaza durdu.

Kabir aklına geldi tekrar. Namazın anlamıyla nurlanan o an, kabrini de aydınlattı. "Kabir" dedi, sonsuz bir hayatın giriş kapısıdır."

Uykuya daldı.

Ölümün kardeşi uykudan uyanmak üzereydi. Her şey yeniden yaratılmıştı. Bir saat sonra, yeni bir güneş, yeni bir hayat için doğdurulacaktı.

Uyandı. Yeni hayatına başlamak üzereydi.

TUTUN Kİ DÜŞMESİN RUHUMUZ

Sizi rüyada dahi göremeyenlerdenim. Sizi bir kere dahi hayalinde canlandıramayanlardan. Ne takatim vardı buna ne de becerim. Biz rüyaların insanları değildik. Zor zamanların çocuklarıydık. Rüyaları bile elinden alınan.

Ama biliyor musunuz, bunu hiç dert etmedim. Etmek istemedim. Çünkü her yerde sizin izinizi gördüm. Sizin her varlığa düşen nurunuzun ışıltısıyla evrenin dili çözüldü. Dilsizlikten kurtulup O'nu anlatan sözcüklere dönüştü. O'nu anlatan bir şarkı gibi seslendi evren. Her varlık parçası suskunluğunu bozdu, en tatlı sözcüklerle O'nu anlattı. Evrenin dilinin sözcükleri sizinle kalbimize taşındı. Kalbimiz sizinle kederlerini teselli etti.

Siz bize kederin bile içindeki sevinci gösterdiniz. Kederlerimizi, sıkıntılarımızı, dertlerimizi bile sevdirdiniz. En güzel bir sabırla sabretmeyi, sıkıntılara göğüs germeyi tam tamına ancak bir tek siz başardınız. Siz bir sır çözücüydünüz. Sırlar sizin önünüzde çözüldü, sırlar önünüzde diz çöktü. Sözcükleriniz ne tatlı, ne kadar sahiciydi. Nereden öğrendiniz bunları?

Siz hep buradasınız. Yanı başımızda.

Bir rüyada bile yüzünüzü görmedim. Biliyor musunuz, bunu hiç dert etmedim. Çünkü sizi hep burada hissetim. Her iyiliğin, güzelliğin, hayrın içinde sizi buldum.

Her kasvetli yaşantıda aklımızı ışıttınız. Olaylara bakışınız, yüzünüzdeki bakış gibi imdadımıza yetiştii. Sözcükleriniz en kalın kasvetlere yetti.

Ay ve siz. Siz ve ay. Dağlar ve siz. Siz ve dağlar. Siz ve arkadaşlarınız. Arkadaşlarınız ve siz. Kuşlar ve siz. Siz ve kuşlar. Çöller ve siz. Siz ve çöller. Siz ve eşleriniz. Eşleriniz ve siz. Siz ve tüm insanlık hâlleri. Tüm insanlık hâlleri ve siz.

Ne kadar çok şey yaşadınız. Yaşamadığınız bir hüznü kaldı mı sahi? Nasıl dayandınız tüm bunlara? Babanızın siz doğmadan öldüğünü ne zaman öğrendiniz? Öğrendiğinizde neler hissettiniz? Annesiz büyümek nasıl bir mahrumiyetti? Akranlarınızla oynarken onların "Anne, baba" diye seslendiklerini duyduğunuzda gizli gizli ağlar mıydınız, boynunuz bükük hisseder miydiniz kendinizi? Amcalarınızın yanında büyümek nasıl bir kırıklıktı? Eşiniz öldüğünde nasıl dayandınız buna? Ne olur söyleyin. Yalvarırım söyleyin. Özleminizi nasıl giderdiniz? Sevgili amcanız öldüğünde kalbiniz duracak gibi oldu mu? Hayat başınıza yıkıldı mı? Çocuklarınız öldüğünde hangi sözcüklerin bağına yaslandınız? Ayrılık acısının sızısını ne ile dindirdiniz?

En anlamlı mucizelerinize dahi "Bu bir sihirdir," dediğinde içinizde bir fırtına koptu mu? Kırıldınız mı? Kırıldığıınızda kalbinizden geçen ilk cümle neydi? Size yüz çevrildiğinde, O sizden ne demenizi istedi ve siz ne dediniz? Taif'ten dönüşünüzde nasıl yakardınız Rabbinize?

Bu soruların yanıtları ruhumuzu üşümekten kurtardı. Ruhumuzu tuttu, düşmekten kurtardı. Sizin yanıtlarınızın dışında her cümle, gökteki yıldızlarla ısınmak kadar sahte ve yalancıydı. Yalan tek bir sözcük çıkmadı dudaklarınızdan. Sözcükleriniz heva ve hevesin semtine uğramadı hiç.

Ne kadar sahiciydiniz ve ne kadar güçlü.

Kederden kedere geçtiniz. Karanlıktan karanlığa geçirdi sizi Rabbi'niz. Ama siz, her karanlıkta bir nur buldunuz. Sizin tecrübeleriniz olmasaydı biz sahici bir yaşamı nasıl bulacaktık? Siz bize hayatı sundunuz. En gerçeğinden. Bize hayatlarımızı sundunuz. Aydınlık ve karanlığıyla. Siz karanlığı dağıtan nurdunuz.

Biz ancak sizinle tahammül edebiliyoruz hayata, inanın. Sizin sözcüklerinizle. Sizin kalbinize ne iyi geldiyse, bizim kalbimize de ancak o iyi gelebiliyor. Sözcükleriniz ne kadar güçlü! Kalbiniz. O sonsuz derinlikli kalbiniz. Ne kadar güzel sevdi O'nu. Tüm davranışlarınız O'nun içindi, O'nu sevindirmek için.

Ayı neden çok seviyoruz, biliyor musunuz? Siz sevmeseydiniz, biz ayı nasıl sevebilirdik? Gece vakti gözlerinizi dikip "Seni yaratanla beni yaratan aynı," deyişiniz aklımıza geliyor. Biz de sizin gibi seslenmeye çalışıyoruz aya. Ayı ne kadar güzel sevdiniz. Ay sizi ne kadar çok sevdi. Ayı her seyredişimizde gördüğümüz nur, sizin nurunuzun tecellisi oldu. Ve nurunuzla şimdi de buradasınız. Yoksa ayı seyretmenin bir anlamı olur muydu? Ya da aydaki anlamı biz başka nasıl bulurduk?

Sağ eliyle yemek yiyorsa bir insan ve bunu siz yaptığınız için yapıyorsa, bu eylemin içinde siz varsınız. Bir çiçeği incitmeyen bir insan, davranışındaki bu nezaheti sizden başka kimden öğrenmiştir ki? Ne kadar nezihsiniz. Ne kadar kibar, ne kadar ince.

Siz buradasınız. Yemeğe başlarken bismillah diyorsak, bunu sizden öğrenmişizdir. Namaza başlama biçimimiz, namazdan sonra ettiğimiz dualar sizin dualarınız değil mi? Yoksa, biz nereden bilirdik en anlamlı duaları?

Belki bir rüyada bile göremedik sizi. Ama hayatımızın her hâlinde silinmez izlerinizi gördük. Kılıcınızın üzerinde "Gel-

meyene gideceksin" yazıyordu. Biz size gelemedik. Siz bize geldiniz. Hoş geldiniz. Ne güzel geldiniz. Siz hep güzel geldirdiniz.

Evimize girerken sağ ayağımızı attık önce. Bunu sadece sizin için yaptık. Sizi hatırladık. Ağzımızdan güzel sözcüklerin çıkmasında sizi bulduk. İhtiyacı olan birinin ihtiyacını gidermemiz, sizin kalbinizdeki merhametin sonucu değil mi? Eğer hayat yolunda zerre kadar doğruluğun içindeyseniz bu doğrulukta siz varsınız. Biz doğru nedir ancak sizinle bildik.

Hayatımızdaki her iyiliğin sizin nurunuzdan çıktığının farkındayız ve bu, kalbimizi kalbinize bağlıyor.

Eğer bir insan bizden korku değil emniyet, düşmanlık değil kardeşlik ve dostluk görüyorsa bu, sizin burada olmanızdandır. Siz kâinatın en emniyet duyulacak insanısınız. Biz de sizin yolunuzda düşe kalka yol almaya çalışan yolcular.

Sizi özlüyoruz. Size duyduğumuz özlemi sizin gibi yaşamaya çalışmakla, sizin gibi teselli aramakla, sizin gibi sabretmeyi öğrenmekle gidermeye çalışıyoruz. Siz bize, size nasıl ulaşacağımızı bile öğrettiniz. "Ben size en güzel rehber değil miyim?" dediniz. Ne güzel dediniz! Bize hayatı öğrettiniz. Yaşamak ancak sizinle kolaylaştı. Siz "güzel ahlak" idiniz. Güzel ahlakı hâllerimize kattıkça o hâllerin içinde sizi buluyoruz.

İstersek sizi birçok şeyle hatırlarız. Hayata bakışınızla, çocuğunuzu sevmeye biçiminizle, ayı seyrederken ağzınızdan dökülen sözlerle, Rabb'inize tanıklık etme biçiminizle, giyiminizle, dişlerinizi günde birden çok kere temizlemenizle. Ne kadar çok buradasınız. Siz her varlığın ve her zamanın kalbindesiniz.

Her davranışınız O'na bir yakarıştı. Kâinat sessizce konuşuyordu. Kâinatın sessizce konuşan en anlamlı diliydiniz. Si-

zin gibi yaşamaya çalışmamız da bizi daima O'na götürüyor, bize O'nu hatırlatıyor. Siz ne güzel bir hatırlatıcısınız. Siz en güzel müjdeleyensiniz. Siz en anlamlı varlıksınız. Çünkü O'nu anlatan en güzel sözcük siz oldunuz. En güzel sözcükler de sizden çıktı. Sizin hayatta O'nu unuttuğunuz bir an bile olmadı. Bu sizin en büyük onurunuzdu. Ne kadar onurluydunuz. Biz de sizi hayatımıza katmakla onurlanıyoruz. Siz bizim için en büyük onur oldunuz.

Bize ne umut veriyor, biliyor musunuz? Biz de sizin dünyanızda çok önemli olduk. Üzerimize o kadar titrediniz ki. Dualarınızdaydık. Hüzünlerinizde, acılarınızda, şefkatinizde, merhametinizdeydik. Size sonsuz karşılık vermek isteriz ancak bunu yapacak takatte değiliz. Ama Rabbimizin size sonsuz karşılık vermesi için duadayız.

Sizi elimizden geldiğince hayatımıza katmaya çalışıyoruz. Daha çoğunu yapmak isterdik. Bu niyete sahibiz.

Biz ancak size tutunabiliyoruz, ancak size güven duyabiliyoruz. Sizin gibi yaşamak için elimizden geleni yapmaya çalışıyoruz.

Nasıl bu dünyada tuttuysanız ruhlarımızı, ölünce de teslim etmeyin azap meleklerine. İnsan olarak sizden başka hiçbir güvencemiz yok. Sizin kalbinizden başka güvenli bir kalp yok.

Biz zor zamanların çocuklarıyız. Bizden gözlerinizi ayırmayın lütfen. Yaşam tarzınızı yaşam tarzımız kılma gayretiyle size tutunmaya çabalıyoruz. Tüm hoyrat ellere rağmen. Biz size tutundukça sizin de bizi tutacağınızı biliyoruz.

Tutun ki düşmesin ruhumuz. Hiçliğin, yokluğun, karanlığın ellerine düşmesin ve yanmasın ruhumuz.

AH EYÜP, NE YAPTIN SEN?

Ah Eyüp, ne yaptın sen? Tüm şımarıklıklarımızı, mızımız-larımızı, ahlarımızı, vahlarımızı, oflamalarımızı, şikâyetleri-mizi elimizden aldın. Tüm bahanelerimizi tükettin, yok ettin, yaktın Eyüp. Benliğimizi düş kırıklığına uğrattın, ona haddi-ni bildirdin, sınırlarını öğrettin.

Benliğimizi kekemeye dönüştürüp savunmasız bıraktın. Kendimizi artık nasıl kandırabiliriz senden sonra? Benli-ğimize ve nefsimize öyle bir kördüğüm attın ki, artık hangi bahanelere sığınacak, hangi gerekçelerle şikâyetlere başla-yacağız bilemiyoruz.

Sen sabrın son sınırını işaretledin. "Bu kadarı olmaz ki canım"ı nefsimizin elinden söke söke aldın. İnsan olmanın erdemini sende görüp nasıl sabredileceğini senden öğren-dikten sonra benliğimizdeki tüm şükürsüzlük kalbimizi daha da dövüyor Eyüp.

Bize hayatımızın dersini verdin. Neden yaptın bunu? Bizi utandırdın, mahcup hissettirdin. Ne zaman aklımıza gelsen, yüzümüz kızarıyor baksana. "Böyle de yaşanabilirmiş," diyor vicdanımız. Vicdanımız her daim seni onaylıyor, doğruluyor, senin yolundan gidelim diye bizi itekleyip duruyor. Ama bi-zim takatimiz yok Eyüp. Ah Eyüp, sen ne yaptın? Benlikleri-miz buna hazır değildi. Kendimizden başka bir şey düşün-müyor, oyalanıp gidiyorduk işte.

Bedenin yara bere içindeydi. Ama benliğinden en ufak bir itiraz yükselmüyordu. Şaşırtıcı olan şuydu: Hiç istirahat-i nefis için dua etmedin. Dua etmiyor değildin ama duaların bile şükür ve hamt yüklüydü, O'nu anmak içindi. Kendin için hiçbir şey istemedin. Her şeyi O'ndan bildin, her şeyden dolayı O'na hamdettin. İyileşmek için dua etmiyordun, etmen gerektiğine inanmıyordun. Çünkü sana göre hayat, sadece O'nun için yaşanandı. Hayatın sana bakan yüzüne sen bakmıyordun bile. İşte sen bu yüzden kahramanlaştın Eyüp. Hastalık rahatını kaçırmış kaçırmamış, uykusuz gecelere sebep olmuş olmamış, ağzında tat bırakmış bırakmamış, bedensel hazları elinden almış almamış umurunda değildi. Çünkü hastalığının, kulluğun bir başka biçimi olduğunun farkındaydın. Evet, hastalık O'nunla kurduğun başkaca bir bağlılık hâliydi. Bu yüzden hastalığın yüzüne güldün. Hastalık da senin yüzüne güldü Eyüp.

Ne zaman hastalık kalbine ve diline ilişip O'nu anmana engel olmaya başladı; işte o zaman şifa diledin. Çünkü hastalık artık aranızdaki ilişkiyi engelliyordu. İyileşmeyi bile kendin için istemedin. Bu ne yücelik Eyüp! Bu nasıl bir adanmışlık! Ne kadar şaşırtıcı, ne kadar onurlu.

Sen bizim kahramanımızsın Eyüp. Sabır kahramanımızsın. Sen sabrın zirvesine çıktın. Bizimse yükseklik korkumuz var. Oraya çıkarsak başımız döner. Zirvelerin bol oksijenli havasını ciğerlerimiz kaldırmaz. Biz o kadar sağlam değiliz. Bizim zirvelerimiz küçük küçük tepelerden ibaret. Senin sabrının yüce zirveleri bizim için çok yüksek Eyüp.

Eyüp, ne iyi bir şey yaptın sen. Ne desek az. Senin gösterdiğin sabra, tahammüle, tevekkül ve teslimiyete erişmek ne zor Eyüp. Biliyor musun, düşe kalka ilerlesek de, bazen yan yollara sapsak da, bize yürünmesi gereken yolu sen göster-

din. İçimizde bu yolda gitme arzusu uyanıyor seninle. Senin gibi Ő kretmekten, varlığımızın her hâlini O'na adamaktan uzağız. Ama biliyor musun, en azından bize umut verdin. Bunu bir kişinin başarabilmiş olması bile, insanlığımız adına bizi de onurlandırıyor.

Herkesin kahraman olması imk nsızdır, değil mi Eyüp? Hem kahramanlar bunu kendileri için yapmazlar ki. Herkes için yaparlar. Senin sabır kahramanlığın da hepimiz içindi, değil mi? Bunu insanlığımız adına, hepimiz adına yaptığını bilmek utancımızı azaltıyor, üzerimizdeki yükü hafifletiyor.

Sen bizim sabır kahramanımızsın ve biz de senin kahramanlığını selamlıyoruz. Çünkü elimizden bu kadarı geliyor Eyüp.

GARİP BİR ADAM

Kendi içinde yaşırdı. Çoğu zaman, sessiz ve suskundu. Durgundu, dalgındı. Düşünürdü. Kendini düşünürdü. Duygularını düşünürdü. Uzun uzadıya daldardı. Suskundu ama konuşkandı; içinden konuşurdu. Dinlerdi. Kendini dinlerdi. İçinde coşan duyguları dinlerdi. Merak ederdi; duygularını merak ederdi. Nereden gelirdi bu hisler? Nereden çıkıp gelirdi de tüm varlığını sarıp sarmalardı? Hele biri vardı ki onu bütün duyguların sultanı sayardı. Bütün duyguları sonsuzluğu istiyordu. Ancak bu duygu sonsuz bir Zat'tan başkasını sevmiyordu.

O'ndan başkasını hiç mi hiç istemiyordu. O'ndan başkasına teveccüh edemiyordu. Dünyayı verseler bu isteği tatmin edemeyeceğini bilirdi. Onu çok dikkate alır, çok iyi dinlerdi. O'ndan başkasına razı olmayan bu duyguyu dinler ve tüm duyguları onun gibi olsun isterdi.

Zengin sayılırdı. Atları, yüzlerce devesi, koyunları vardı. Üç tane de çocuğu. O kadar malı mülkü olmasına rağmen sanki hiçbir yoktu. Sanki bunlar her an elinden çıkıyormuş da yine kendisine veriliyormuş gibi davranırdı. Tutkun değildi mala mülke. Bütün varlığı kendisini terk etse, arkasından dönüp bakmayacak kadar bağılıydı onlara.

Tüm hırslardan uzaklaşmış gibiydi. Öylesine sakindi ki, öylesine telaşsızdı ki onu görseniz "Bu adam yaşıyor mu?"

derdiniz. Her şey onu bırakıp giderken, o arkasına dönüp bakmıyordu. Dünyanın hiçbir yükünü yüklenmiyordu. Tüy kadar hafifti hayatı. Yaşamayı ağırlaştıran, bu fani dünyada sonsuz kalacak gibi yaşamaktı. Mademki hayat faniydi, o zaman fani gibi yaşanmalıydı. Baki gibi tasavvur edilen ve öyle yaşanan bir hayat, aldatıcı olduğu için çok ağırdı. Fani dünyaya baki yükler yüklememeliydi.

Bu yumuşak huylu adam, sonsuz bir sefer hâlinde tutardı hep kendini. Bu sonsuz seferde ona arkadaşlık etmeyen, arkadaşlığa ehil olmayan işlere kalpten bağlanmazdı. Önem vermezdi onlara. Yok oluşlarından, kayboluşlarından kederlenmezdi. Bir şey elinden kaçsa, "Verildi ve alındı," derdi. Mülk Rabbi'nindi. O, ne zaman isterse, verdiği gibi, alırdı.

Şöyle düşünürdü bu adam: "Bir gün öleceğim. Bir gün bu dünyadan ayrılacağım. Sonra kabir hayatı başlayacak. Sonra dünyanın kıyameti kopacak. Sonra haşrolacak ve uhrevi hayat başlayacak. Şu âlemin yok oluşundan sonra bana yoldaşlık etmeyen şeylere kalbim nasıl bağlanabilir? Her şey dünyanın harabiyetiyle benden ayrılacak. Ölümle her şey beni terk edip gidecek. Kabir kapısına kadar bile uğurlayamayacaklar beni. Benim rağmıma var olduğu anda, her şey beni terk etmiş olmuyor mu zaten? Ben sonsuz bir hayatta yolculuğa başlamış ve kabir kapısına gelmişken her şey dünyevi değişimlerin çarpışmaları altında ezilip bozulmuyor mu?"

Gece gündüzü kovaladı, gün günü kovaladı. Her şey gibi, bu adamın da hayatı sona erdi. Her şeyi arkasında bırakıp göçtü gitti. Kabre tek başına girdi. (Eğer onun hakkında bir olay anlatmam istenirse mutlaka aşağıdakini anlatırım.)

Bir gün evinin avlusunda sırtını ve baldırlarını kılıcının bağıyla sarmış öylece oturuyordu. Bir grup insanla konuşuyordu. O an elleri arkasından bağlanmış biriyle, öldürülmüş bir kişi getirildi.

Öldürülen kişinin durumu feci görünüyordu. Kanlar içinde kalmış, elbisesi parçalanmıştı. Yüzü sapsarı olmuştu. Bir ya da iki saat önce öldüğü anlaşılıyordu. Cesedi ve eli bağlı kişiyi getiren adam, "Kardeşinin oğlu," dedi "senin oğlunu öldürdü."

O an toplulukta bir gerginlik oldu. Tüm bakışlar merakla adamın üzerine çevrildi. Şimdi ne yapacaktı? Gözler adamın kılıcındaydı. Adamın eli zaten kılıcın kabzasındaydı. Herkes nefesini tutmuş, birazdan olacakları tahmin etmeye çalışıyordu. Adamın elinin kılıç üzerindeki duruşunda, el kaslarının gerginliğinde artış mı vardı?

Adam, konuşmasına devam etti. Ne kuşağını çözdü ne de sözleri çözüldü. Yüz, duyguların aynasıdır. Adamın yüzünde hiçbir değişiklik yoktu. Heyecan bile belirmemişti. Bir endişe kırıntısı bile okunmadı yüzünde.

Sözünü tamamladı. Sonra kardeşinin oğluna dönerek, "Ey kardeşimin oğlu" dedi, "yaptığın ne kötüdür! Rabbi'nin katında günaha girdin. Sıla-yı rahimini kestin ve amcanın oğlunu öldürdün, kendi okunla kendini vurdun!"

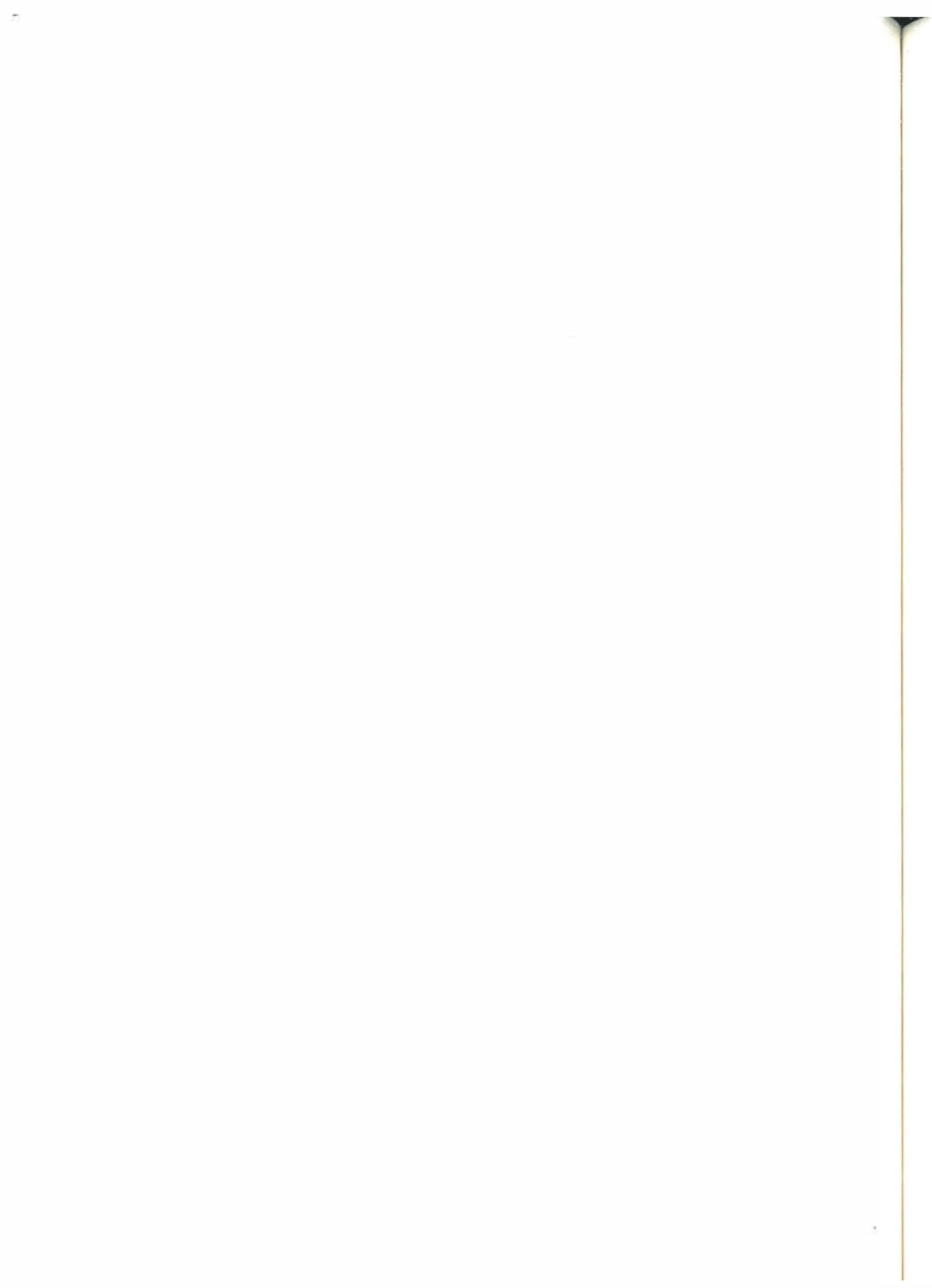
Sonra diğer oğluna döndü ve şöyle dedi: "Kalk oğlum, amcaoğlunun ipini çöz, kardeşini toprağa ver, annene de oğlunun diyeti olarak yüz deve götür; o garip kalmıştır."

İkinci Bölüm

Harita-yı İnsaniyede Gezintiler

*"Bilinmesi gerekir ki, en kolay şeymiş gibi görünen şey,
aslında en zor şeydir: Kendini bilmek."*

Edgar Morin

YAŞANASI HAYATLAR

94

İnsanlar arası konuşmaların çoğu “Nasılsın, iyi misin?” diye başlıyor. “Bugün kendini nasıl hissediyorsun?” sorusuna verilen cevaplar basit, kısa, hep bilinen türden. Bir iki kelimelik, hiç düşünmeden, otomatiğe bağlanmış gibi: “İyiym, ya sen?” “Bugün kendimi çok iyi hissediyorum.” “Öylesine mutluyum ki, anlatamam.” “Hayat ne kadar güzel! Görüyor musun şu açan çiçeği?”

İyi olduğunu söyleyenlerin cevaplarına karşı hep bir soğukluk hissedirim. Bu cevaplar sonrasında genelde iki soru daha sorarım hem kendi “iyiym”lerime, hem de başkalarının “iyiym”lerine. Birinci sorum, “Kendini ne kadar iyi hissediyorsun? Az mı, orta derece mi, çok mu?”dur. Bu soruya önce şaşkınlıkla tepki verilir. Sanki bir sihir bozulur. Oyun dağılır. “İyiym derim, işi idare ederim,” anlayışı çöker. Şaşkınlığı, isteksizce söylenen “İyiym işte!” takip eder. Çoğu zaman da cevap “Pek de iyi değilim aslında. İyi diyelim, iyi olalım!..” olur.

Anlarım ki, iyiym lafına aldanmamalı. “İyiym”, bir bakıma ardına saklandığımız bir duvardır. İçimizdeki hoşnutsuzlukları, düş kırıklıklarımı, hayattan memnuniyetsizliğimi “iyiym”le örtmeye çalışıp acıdan korunmaya uğraşırız. “İyiym”, bazen bir kaçıştır. Sorunlarımızın olduğundan, acılarımızın olduğundan, hayatta birtakım şeylerin yolunda gitmediği ve değiştirilmesi gerektiği gerçeğinden kaçış.

Ardından ikinci soru gelir: "Hayatta iyi olmaya ya da yaşamaya değer neler buluyorsun?" Sıkıntı verici bir sorudur bu. Önce suskunluk başlar. Susanlar, "Bu soruyu kendime pek sormadım," diyenlerdir. Ya da otomatige bağlanmış cevaplar sökün eder: "Ailem, çocuklarım, eşim, işim, aşım, yemeğim, yaşamak, vatanım, bahar, müzik, çiçekler, sevgi, özgürlük..."

Fakat bütün cevaplar böyle değildir. Bizi şaşırtan, hayal kırıklığı yaşatan cevaplar da vardır. Kendimizce kurduğumuz anlamlara, yaşamaya değer bulduğumuz şeylerin varlığına rağmen bunlara ters düşen cevaplar, gerekçelerimizi tuz buz eder. "Her şey ne kadar saçma!" "Yaşamak için hiçbir neden bulamıyorum, her şey bana azap veriyor!" "Yaşamaya değer ne var ki!.." Bu kabullenmeler acının, elemin, kederin kaynağıdır. Öyle ki, insanı yaşamakla yok olmak arasında bir tercihin eşğine bile getirir. Ya da acı ile yaşama katlanmaya yol açan cevapların ön sözü olur. Artık insan hayata sırtını dönmüştür.

Nasıl olur da bazıları tutup, bizim yaşamaya değer bulduğumuz, uğruna ömrümüzü tükettiğimiz, canla başla didinip durduğumuz ancak onlarla hayata tutunduğumuz şeyler için "Bunlar yaşanmaya değmez şeyler!" diyebilir? Nasıl bunları bir çırpıda bir kenara atar da yüzlerine bile bakmazlar? Sorun kimde ve nerede? Onlarda mı yoksa bizim yaşamaya değer bulduğumuz şeylerde mi?

Sorun ne sadece yaşamaya değer bir şey bulamamada ne de sadece bizim uğruna yaşamaya değer bulduklarımızda. Sorun, her ikisinde de.

Yaşamaya değer bulduğumuz şeyler, her nedense, buna değmedikleri hâlde hayata tutunmak için yüceltilmiş şeylerdir. Yüceltildikleri için de, insana hep düş kırıklıkları yaşatırlar. Uğruna yaşanan aileler dağılır. Uğruna saçların süpürge edildiği evlatlar gün gelir anasını babasını tanımaz hâlde gelir. Umut bağlanan her bahar, solgun bir çiçek olarak bile

kalmadan toprağın altına gömülür gider. Yaşamaya değer bulunan sevgilere karşılık alınmaz. İnsan, elinde tutmaya çalıştığı, onunla hayata tutunmaya uğraştığı; yaşama bağlanmak için, yaşamı sevebilmek için yücelttiği her şeyi gün gelir, kaybeder. Her şey elinden çıkar. Sonuç, yokluktur. İnsan hiçbir şeyin kendisine yarar sağlayamayacağını anladığında, yaşamaya değer bulduğu şeylerin buna değmediğini gördüğünde ya da bel bağladığı şeylerden karşılık alamadığında, sonuç düş kırıklığıdır, dünya dolusu bir hüzündür. İnsan anlar ki dünyevi hiçbir neden yaşamaya değmez.

Öte yandan hayat anlamsız da değildir. Kâinattaki nizam, intizam, mükemmel yaratılış, değişim, sanat, güzellik, var edilen her şeyin bir anlamı olması gerektiğini âdeta insanın gözüne sokar. Kâinata dikkatle bakan bir göz, kendini tanıttırmak isteyen Yaratıcı'nın varlığını anlar. Yaratıcı kendini tanıtmak için, hayatta yaşamaya değer neler olduğunu göstermek için her imkânı sermiştir insanın önüne. Onu sorunlarıyla baş başa bırakmamış, gönderdiği kitaplar ve peygamberlerle hayatın anlamını; kâinatta her an sergilenen oluşların, değişimlerin, yok oluşların, kayboluşların sırrını bildirmiştir.

İnsan, yaşamaya değer şeyleri ancak Yaratıcı'sının marziyatını anlayarak bulabilir. Yaşamaya değer şeyler ancak Yaratıcı'nın razı oldukları, O'nun insandan istedikleridir. İnsan, bu dünya üzerinde var edilmeyi tercih eden olmadığı için, varlığın nedenini, var olmaya değer, mutlu olmaya değer şeylerin neler olduğunu belirleyecek olan da insanın kendisi değildir.

İyi olmaya değer olan şey, Yaratıcı adına yaşamaktır. Hayatı, O'nun isim ve sıfatlarına mazhar olarak yaşamaktır. Çünkü hayat bunun için verilmiştir. Gerisi sahte bir iyilik, hayata zoraki bir tutunmadır.

YORUM

İnsan olmak ürkütücü ve korkutucu.

İnsandan başka hangi varlık “böyle hissediyorum, düşünüyorum, öyle olduğunu zannediyorum, şu kanaati taşıyorum, biliyorum, olmalı, yanlış, doğru...” gibi sözler kullanabilir? Bu yük insandan başka hangi varlığın kalbine yüklenmiştir?

Her insan yaşadıklarına, kâinatta olanlara, öteki insanlara yorum getirir. İnsan hayatta pasif bir algılayıcı değildir. Aktif bir yorumcudur. Korkutucu olan da budur. Ama insanın görevi ve sorumluluğu da budur. (Bakın, yine “budur” diyorum.) İnsanın aktif yorumlayıcılığı, ona verilen benlik, bilinç ve cüzi iradenin bir ürünüdür. Kendisinin de içinde bulunduğu kâinatı içine taşıyarak ona bir yorum getiren insan, yaptığı yorumu da içine katar. Sanki bir nevi yorumlar kataloğu oluşur belleğinde, kalbinde, duygularında.

“Ümitsizim ve gelecek diye bir şey yok!” diyen bir insanın sözcükleri hayatına dair bir yorumdur. Bu yorumla kişi, gerçekte her ne olursa veya olacaksa ondan bağımsız olarak muhayyilesinde kurguladığı ve yorumladığı bir varoluş hâlini anlatır. Umutsuzluktan dem vuran böyle bir yorum, örneğin birkaç sene sonra kişinin kendisine yanlış görünür; aynı kişi bu yorumu nasıl yaptığına hayıflanır.

Yorumlar illa ki gerçeklikten bağımsızdır demiyorum. Tersine, yorumlar gerçek olana yaklaştığı oranda insanın kalbini ve ruhunu besler.

İnsanın vazifesi bir bakıma kâinatı yorumlamaktır. Kâinat insansız olarak da orada durmaktadır zaten. İnsanın, kâinatın işleyişine katacağı bir şey yoktur. İnsan, güneşin doğuşuna ya da batışına ne katabilir? Rüzgârın bir yaprağın elinden tutup onu ileri geri hareket ettirmesine ne katkısı olabilir?

Hiç.

Ama yorumlarıyla kendi zihninde varlıkların varoluş gerçekliklerinin temsillerini kurar. Rüzgârla yaprağın birliğine, Yaratıcı'nın isimlerinin tecellisi olarak yorumlayan bir insan, bu gerçeği bir temsil olarak zihninde oturtur. Bu yorum insanın içine katılır. Belleğinin bir parçası olur. Ya da "yorumlar kataloğu"nın bir parçası olur. O kataloğa yazılır.

Yorumlar kataloğumuz kabardıkça, tüm yorumlarımız harmanlanarak bizim hakkımızda bir ipucu verir. Buna göre kişiliğimizin rengi oluşur. Kişiliğimizle yorumlarımızın niteliği ve niceliği arasında yakın bir ilişki vardır. Hayatı boyunca her olayı olumsuz, ümitsiz, değersizleştirici, eleştirel bir tarzda yorumlayan kişinin yorumlar kataloğu da aynı tonda olacak ve o tonda bir kişilik inşa edilecektir. Kişilik yerleştikçe, o kişinin yapacağı yorumlar da benzer bir eksende yürüyecektir.

İnsan bir varoluş hâlini seçemez. Güneşin hareketlerini, yağmurun yağmasını, rüzgârın dalların elinden tutup hareket ettirmesini, kendisi hakkında söylenenleri, hastalıklarını, yaşlanmayı, ölümü... seçemez. Ancak yorumlarını kendi seçer. İradesini kullanır ve gözlem alanındaki oluşlar hakkında yorum yapar.

Yorumlama, kişinin kendisi açısından, varoluşun oluşumu kadar önemlidir. Çünkü varlık zaten oradadır. İnsan

varlığa, o varlığın gerçekliğine en uygun yorumu yapmakla sorumlu olmakla birlikte; yorumlarıyla o varlığın yapısını ve varoluş gerekçesini bozamaz. Zaten orada olan varlık, insanın yorumuyla ya onun için bir anlam ifade eder ya da sadece bir saçmalıklar yığını olarak görünür. Dolayısıyla yorumun o varlık için kaçınılmaz bir varoluş etkisi yoksa da yorum o varlığın kişi için ifade edeceği anlamı belirler. Yani insan en hakikatli yorumu yapmakla sorumlu olsa da o varlığın kimyasını değil, kendi kişiliğinin kimyasını bozar ya da şifaya vesile kılar.

Yorumlar kataloğumuzu her an dolduruyoruz ve bundan sorumluyuz. Bu katalog, ölümümüzden sonra önümüze seri-
lecek. Bu beni düşündürüyor.

HÜKÜM

Saklanmış cinayetler. Gizlenmiş suçlar. Bastırılmış düş kırıklıkları. Hasımlıklar. Odalarda, dar sokaklarda, çöllerde, dağ başlarında insanın başına gelenler.

Sözler. İlla sözler. Hükümler. İftiralar. Kötülükler. İhanetler. Suçlamalar. Kaç insan yüreği suçlanmadan gitmiştir bu dünyadan? Kaç kişi aşağılanmamıştır en az bir sözle? Kaç kişi iyi niyetle yaptıklarından dolayı kötü niyete muhatap olmamıştır?

İnsan, insanın üzerine depremin kalıntıları gibi çöker.

1988'den beri, hayatın içinde incitilmiş insanları dinliyorum. Bazen, bu kadarı fazla diyorum. Dinlediğim öyküler beni insan olmaktan ötürü korkutuyor.

Kaç insan yaraladınız?

Kaç kere kendi kendinizi yaraladınız peki? Yaratıcı'dan kaç kere umudunuzu kestiniz? Kaç kere O'nun sizi unuttuğunu düşündünüz? İnsanın O'ndan her ümit kesişi kendi kendini yaralaması değil midir?

Sessizlik. Susuyorum. Ne demeli, ne yapmalı? Nasıl direnmeli? Masumiyeti korumak en zoru. Direnmeli. Ama bir dayanak noktası bulmalı. Travmaya uğrayan travmaya uğratar, incitilen incitir önermesini yerle bir etmeli. Direnmeli. Ama nasıl?

Kuran'dan yardım istemeli.

İşte Taha Suresi. Son günlerde favori surem. Çevrenizde size "Taha Suresi'ni okumalısınız," diyen insanlar varsa, bin ki çok kısmetlisiniz.

Taha, ne soylu bir yanıtı ne de soylu bir direnmeyi anlatıyor.

Rabbi, Hz. Musa'ya "Sen ve kardeşin benim mesajımla yola çıkın ve Beni anmakta üşengeç davranmayın!" diyerek onu ve kardeşini, ölçüyü aşmış Firavun'a yolluyor. Rab onları uyarıyor: "Onunla yumuşak bir dille konuşun, belki o zaman aklını başına toplar." Musa ve kardeşi tedirgin oluyorlar: "Ey Rabbimiz, onun bize düşmanca davranmasından veya azgınlıkta devam etmesinden korkuyoruz." Rableri, "Korkmayın," diyor, "şüphesiz ben işiterek ve görerek sizin yanınızda olacağım."

Sonrası malum. Musa'nın asası, Firavun'un sihirbazlarının iplerini ve asalarını yutuyor.

Sihirbazlar hemen saygıyla yere kapanarak secde ediyor ve "Biz artık, Musa ile Harun'un Rabb'ine inanıyoruz," diyorlar.

İşte Firavun o an yeniliyor. İçindeki nefret açığa çıkıyor. Bu yenilmenin, aslında bir insana hükmedememenin nefretidir. "Ben size izin vermeden mi inandınız ona. O mutlaka size sihirbazlığı öğreten ustanız olmalı. Ama hiç şüphemiz olmasın, ihanetinizden dolayı çoğunuzun ellerini ayaklarını kesivereceğim ve yine şüphemiz olmasın ki pek çoğunuzu hurma kütüğüne asacağım. Böylece hangimizin azabı daha şiddetli ve devamlıymış göstereceğim," diyor Firavun.

İnsan ne yapar böyle bir durumda? Kalbinin durumuna göre davranır. Kalbinin teslimiyetine göre teslim olur. Kalbi direniyorsa insan da direnebilir. İnsan kime teslim olmalıdır? İnsanların tehdidine mi? İnsanlardan sadır olan sözlere mi? Kendisi hakkında verilen hükümlere mi?

Firavun bir hüküm vermiştir. Bu olayın çok daha az şiddetlisini veya benzerini hâlâ yaşar insanlık. En çok da sözlerle hüküm verilir.

"Sen aşâğılık bir adamsın!", "Beceriksizsin!", "Yalancısın!", "Senden bir halt olmaz!", "Ne biçim babasın, annesin!", "Adisin!", "Pisliksin!", "Hayvandan farkın yok!", "Allah belanı versin!"...

Bu sözleri hiç duymadım diyen var mı?

Bunlar birer söz değildir yalnızca. Aynı zamanda hükümdür. "Ben senin varlığının değerini ölçerim ve bilirim" hükümdür. İnsan bazen bu sözleri kendi kendine söyler.

İman eden sihirbazlar soylu bir yanıt verirler Firavun'a. Bu soylu yanıt verdiren cesaretin yüzde birine dahi sahip olmak isterdim. İnanın bu, yeterdi insana.

Sihirbazların yanıtı şudur: "Bize gelen hakkın apaçık belirtilerini ve bizi yaratan varlığı bırakıp asla seni tercih edecek değiliz. Artık hakkımızda nasıl bir hüküm vereceksen ver. Sen ancak bu dünya hayatında hükümde bulunabilirsin."

İşte soylu yanıt budur. "Sen ancak bu dünya hayatında hükümde bulunabilirsin. İstedğin hükmü bu dünyada verebilirsin. Ne gam!.." Sihirbazlar sonsuz bir yolda olduklarını bilirler.

İnsandan sadır olan hüküm sadece bu dünyada kalacak değil midir?

Kalbimizin diri tutacak dayanak noktası budur. İnsanın masumiyetini koruyacak direnme buradan başlar ve devam eder. Bu, sadece insanın kendisi hakkında verilen hükümler açısından soylu bir yanıt değildir. Başkaları için verdiğimiz hükümler açısından da soylu bir meydan okumadır: Bizim başkaları için verdiğimiz yanlış hükümlerin de bir geçerliliği yoktur. Firavun'un verdiği hüküm ne kadar geçersizse, bizim hakkımızda verilen hükümler de, bizim verdiğimiz şer hükümler de o kadar geçersizdir.

SINIRSIZ ŞARTLARA BAĞLI MUTLULUK

Mutsuzluk ve hayatından memnuniyetsizlik, insanın temel sorunu. Bu temel sorun ona dışarıdan dayatılmıyor. İnsanlar bu gezegen üzerindeki varlıklarını, gezegenle birlikte yaptıkları yolculuğun anlamlılığını birtakım sınırsız şartlara bağlıyorlar. Kendi yaşamları için olmazsa olmaz kurallar koyuyorlar. Olmazsa olmaz hâle getirilen beklentiler, istekler, arzular, hedefler sonra düş kırıklıklarına yol açıyor. Bu da hayatın yaşanmaya değmez olduğu fikrini uyandırıyor.

Sabah yataktan kalkarken o günkü hava durumunu merak edip "Mutlu olmak için hava ne soğuk ne sıcak, ılık olmalı, gökyüzü açık olmalı, yollar karla kaplanmamalı," diye düşünen birinin yağmurlu bir günde kendisini nasıl hissedeceğini aklınıza getirin. Aklından geçecek ilk şey "Ne berbat bir gün!" olacaktır. Bu yağmurlu ve kapalı hava için sabahtan akşama kadar onlarca kez sarf edeceği "berbat" sözcüğü, o günkü ruh hâlini de belirleyecektir.

Yaşadığı günü "berbat" diye niteleyen bir kişinin, kendi içsel dünyasında berbat bir gün yaşaması da oldukça muhtemeldir. Peki, "berbat" yakıştırmasının arkasındaki temel yanlış nedir?

Kanaatimce, bu yanlış, insanın iradesine bırakılmamış olayları, kendi iradesiyle oluyormuş gibi düşünmesidir.

Oysa insan aklı, kâinatın işleyişinde mühendis kılınmamıştır. Mutlu bir gün geçirmeyi havanın yağmursuz olmasına bağlayan kişi, farkında olmasa da, yağmurun yağıp yağmamasını kendi istek ve arzularına göre ayarlanmasını talep etmektedir.

İnsanın buna hakkı yoktur. Çünkü, her ferdin keyfine göre hareket edilirse dünyanın nizam ve intizamı fesada uğrar. Kâinatın idare edilmesi için bir kişinin istek ve arzularının hilafına oluşlar gerçekleşse de binlerce hikmet gözetilmektedir. Cenab-ı Hak her an bu hikmetlere göre kâinatı idare eder; tek tek kişilerin istek ve arzularına göre değil.

İnsan, hayatını “olmazsa olmaz”lar üzerine kuramaz. Buna hakkı yoktur. Kendisine sunulan ve iradesine bağlanmamış olayları, durumları tenkit etmeden, mevcut nizam ve intizama uyabilir. Çünkü her şey sonsuz hikmetle yaratılmaktadır; insanın cüzi aklına göre değil.

İkinci yanılsama ise “olmazsa olmaz” denilen her şeye bir mutlakiyet atfedilmesidir. Âşık olduğu kişiye “Sensiz yaşayamam!” diyen biri, şu gezegendeki varlığını kendisi gibi aciz ve fani bir başka insana bağlamış olur. Bu, büyük riskler taşıyan çok ağır bir yatırımdır. Oysa olmazsa olmaz denilen her şey geçici ve fanidir. Her şeye hayat ve ölüm verilmektedir. Yani, her şey ama her şey, belli bir noktadan sonra bu dünyadan göçüp gidecektir. Bu yüzden, dünyada hiçbir şey olmazsa olmaz mesabesinde değildir. Onların dayanak noktaları da kendileri değildir. Olmazsa hiçbir şeyin var olmaya-cağı, varlığı başka hiçbir varlığa bağlı olmayan tek bir varlık vardır. O da, bütün kâinatın Yaratıcı’sıdır. Hepimizin ve tüm kâinatın varlığı O’nun varlığına bağlıdır. Sonsuz ihtiyaçların giderilmesi O’nun irade, kudret ve hikmetine bağlıdır. O’nun kudreti olmazsa hiçbir şey olmaz.

“Olmazsa olmaz”ın alternatifi, hiçbir istek ve arzu duymamak, bir şeyler hedeflememek, çalışmamak değildir. Kişi havanın açık ve güneşli olmasını talep edebilir. Veya yağmura ihtiyacı vardır, yağmurun yağmasını ister. Mesele, bu talebi olmazsa olmaz sınırına getirip getirmeme noktasında düğümlenmektedir. İnsan, Rabb’inden her şeyi isteyebilir. O’na dua eder, hatta istekleri için yalvarır. Fiilî olarak durmadan çalışır. Ama neticeyi Rabb’inin iradesi ve hikmeti olarak görür. Her şeyi, her hâli bir nimet olarak görür. Olmazsa olmaz olan O’dur. İnsanın onsuz yapamayacağı şey, Rabb’inin rahmetidir. O’nun rahmeti de her an vardır ve ebedî olarak var olacaktır. O zaman, insan için her şey vardır.

SADECE BİR SAAT

Yapma. Ne olur yapma. Öylesine acı ki sözlerin. Üzülüyorsun. İnsanı en çok üzen kendisidir biliyorsun. Bir an dur. Hadi ama. Sadece bir an. Bir an içine bakmadan, dışarıya bak şöyle bir. Dışarıdan kendine bakabilirsin ama. Kendi içinde boğulmaktan kurtulmalısın önce. Benliğin seni boğazlıyor baksana. Kendini benliğin yüceltmesinden kurtaracaksın önce. Nasıl mı? Kendini yüceltmeye çalışan istek ve arzularını, olmasını istediği şeylerin olmamasından kaynaklanan yakınmalarını parantez içine alarak.

Olmadı mı? Peki, bir de şöyle denesen. Bir saatliğine sızlanmaktan vazgeçemez misin? Tamam. Ne demek istediğimi biraz daha açmaya çalışayım. Bugün bir saat ayırıyorsun kendine. Sadece tek bir saat. Tamam, kızma. Bir ânı bir saate çıkardığının farkındayım. İşte bu bir saatte hiç sızlanmıyorsun. Hiç şikâyet etmiyorsun. Hiç mızızlık etmiyorsun. Hiç tenkit etmiyorsun. Hiç beğenmezlik etmiyorsun. Hiç ama hiç. Neyi mi? Her şeyi. Kendin dahil her şeyi. Bir saat sadece. Tek bir saat.

Önce kendin çıkıyor karşına. Yoo. Susuyorsun. Benliğinin kalbine sapladığı o incitici sözlere bir saat aldırmiyorsun. Tek bir saat.

Hava çok mu kötü? Bir saat boyunca, hava kötü yerine, hava sadece soğuk, diyemez misin? Ruhuna nefes aldırılmaz

mısın biraz? Allah'ım, yarattığın soğuk havayı da sıcak havayı da seviyorum, diyemez misin? "Çok zor!" diyorsun. Kabul ediyorum.

Başın mı ağrıyor? Bir saat için başının ağrısından sızlanmayı kesip şükrediyorsun. Garip mi geliyor bu? Bir denesen. Başının ağrısına tebessüm ediyorsun.

Karnın acıkıyor. Hiç şaşırmadım. Gerilince hep karnın acıkıyor, değil mi? Hemen sığınmıyorsun yiyeceklerin o cezbedici tadına. Açlığın lezzetini tadıyorsun. Sadece bir saat. Baksana, açlığa şükretmek istiyor ruhun ve kalbin. İnsan olmanın başka bir hâlini tadıyorsun. Acizliği tadıyorsun.

Üst kattaki ailenin çocuklarının gürültüsü geliyor. Sanki tepene biniyorlar. "Olsun" diyorsun. "Olsun varsın." Çocukların ayak sesleri sana küçücük hayatların sesi gibi geliyor bir saat.

Bebeğin ağlama sesleri iki sene sonra koşarken çıkaracağı gürültüye dönüşecek, öyle mi? İlginç geliyor bu sana. Bir saat de olsa ilginç geliyor. Balkondaki çiçeklerin değişimi kadar ilginç.

Ürkütücü bir sessizlikte yaşamak ister miydin? Bence de istemezdin. Gürültüye bile şükretmen ne güzel.

"Ama..."

Amalar yok bir saatin içinde. Varoluşuna sımsıkı sarılıyorsun. Varlığının şimdiki hâline. Şikâyet yok. Baksana, on dakikası geçti bile.

Sözler mi? Şuradan buradan, ondan bundan duyduğun incitici sözler mi yankılanıyor kalbinin kuytu köşelerinde? Buna rağmen, bir saat içinde "Allah'ım, her şey ama her şey için Sana şükrediyorum," demeye mi çalıştın? Bak, işte oluyor. Kalbin ne çok sevindi. Ruhuna sanki melekler dokunuyor.

İşte bak, şimdi sen, sen oluyorsun. Sen. Kâinatın gözbebeği. Varoluşun seyircisi. Kâinatın en çok merhamet edilen

misafiri. Kalbinden çıkan ses, dudaklarından dökülen sözcüklerle O'nun arşına yükseliyor: "Allah'ım, Senden sonsuz memnunum. Senden razıyım." Biraz önce kâinatın en önemli cümlelerinden birini kurdun, farkında mısın? Kalbin ağladı ağlayacak. Sevinçten.

Yarım saat mi geçti? Tamam. Geçsin. Yeter ki böyle geçsin. Yeter ki O'ndan sonsuz razı olarak geçsin.

Başka amalar mı geliyor zihnine? Hayatta mahrum olduğun şeyler geliyor, değil mi? Ooo!.. Peki. Onlara teslim olmuyorsun bir saat. Tek bir saati, benliğinin arzularından kurtaracaksın. "Şükretmem lazım biliyorum, ama..." Hadi ama. Tek bir saat "ama" yok. Sahip olmadıklarını düşününe düşününe, sızlana sızlana kalbini kasvete sürüklediğin tüm yoksunluklarına rağmen "Ben Senden razıyım," diyorsun. Bak, oluyor.

Bir saat de olsa sana verdiklerinden ve vermediklerinden dolayı O'ndan razı olmak ne mi ki? Biliyor musun, bırak tek bir saati, O'ndan bir an bile razı olmak sonsuzluk demektir.

Süre doldu, öyle mi?

Bir gün de bir melek gelecek ve süre doldu diyecek, biliyorsun.

BAŞARISIZLIK YA DA YETERİNCE İYİ BİRİ OLAMAMAK

İnsanların kabul edilme ve tanınma ihtiyaçları var. Varlığının farkına varılması, hissedilmesi, bunun ifade edilmesi, insanın fitri bir ihtiyacı olarak görünüyor. Bunları hissedemeyen insan, bu gezegende varken “yokluk duygusu” yaşıyor. Yokluk duygusu da insanda derin acılar uyandırıyor. İnsanın fiziksel olarak var olması yetmiyor. Varlığının tanınması da gerekiyor.

Batı medeniyeti ile Kur'an medeniyeti arasında, bu fitri ihtiyacın nasıl ve hangi yolla karşılanacağı konusunda belirgin bir fark var.

Batı medeniyetinde kabul görme, tanınma, bilinme ihtiyacını karşılayanın tek yolu, toplumsal grup tarafından tanınan “bir şey olmak” yani “başarılı biri olmak”. Başarılıysanız kabul göreceksiniz, kabul görünce var olduğunuzu anlayacaksınız. Bu yüzden, kendiliğin sunumu büyük önem kazanıyor. Bu ihtiyacı doyumak için çok çalışmak gerekiyor. Ama toplumsal kültür, “çok çalışma”nın tedavül değerini birden değiştiriyor. “İyi bir şey” olabilmeyi başarmak için iyi ahlaklı, duyarlı, açık bir insan olmak yerine sert, kapalı ve rekabetçi tutumlar içinde olmak gerekiyor.

Batı medeniyeti, insanlara “iyi bir şey olmaları”nı yani “başarılar elde etmeleri”ni, böylelikle de var olmaları için

sürekli umut vaat ediyor. Ama fırsatlar sınırlı kalıyor. Kişiler sık sık başarısızlık ve “yeterince iyi biri” olamama korkusunu tecrübe ediyor, yani kendilerine karşı düş kırıklığı yaşıyorlar. İnsanlara bol bol “Birçok güzel seçenek var ve bunları yakalamak kişinin kendi elindedir,” mesajı veriliyor. Ve ekleniyor: “Eğer bunu yapamazsanız, sizde bir hata var.”

Ama imkânların sınırlı olduğu; imkânlar sınırsız olsa bile zamanın sınırlı olduğu –ölümle sınırlandırılmış– bir gezegende yaşıyoruz. Her an karşılaşılan yok oluşlar, zaten her türlü başarıyı silip süpürüyor. Yeterince kazanan olduğu sürece, kaybedenler önemsenmiyor. Kapitalist ekonominin ilkesi bu: Kazananlar ve kaybedenler olacaktır!

Bu medeniyetle yetişen insanların başlıca özelliklerinden biri, kendilerine ilişkin bir hükme varırken kendilerini başkalarıyla kıyaslamaları. Başarılı olma, dolayısıyla var olma ölçütü olarak başkalarının başarıları esas alınıyor: “Ben şunun kadar başarılıyım, o hâlde hayatım anlamlı, ben de bu dünyada bir işe yarıyorum...” Ya da, “Başkaları kadar başarılı değilim, dolayısıyla varlığımın pek bir anlamı yok,” da yaygın bir anlayış olarak beliriyor.

Başarısızlığa tahammülsüzlük, bir başka özellik. Hata yaparsanız, şaşırır veya kolay zedelenirseniz yahut ağlarsanız bunlar sizi aşağı ve başarısız gösterir anlayışı, tipik bir düşünüş tarzı...

İşte o zaman, Batı medeniyetiyle yetişen insan yokluk duygusu yaşıyor. Dünyada var olduğu hâlde, varlığı bir anlam ifade etmediği için, sanki yok oluyor. Varlık içinde yokluğu hissediyor. Başarısız kaldıkça varlığı anlam ifade etmiyor.

Kendiliğin sunumu önem kazandığı için, sosyal hayatta gerçeklerle bağdaşmayan arz-ı endam edişler ortaya çıkıyor. Bu medeniyetin insanı, kendi acziyetini ifade edemiyor. Oysa

insan aciz bile değildir. İnsan mutlak acizdir. Batı medeniyetinde insan, kendini noksan, hatalı, kusurlu gösteremeyektir. Ama insan mutlak anlamda noksandır, kusurludur. Bu hâliyle kendi fitratıyla çelişen, fitratını zorlayan ve hatta onu değiştirmeye çalışan bir tutum ve davranışlar örüntüsü içinde bulacaktır kendini.

Kur'an medeniyetindeyse kişi, hayattaki konumunu toplumsal normlara bağlamaz. Merdivenin üst basamaklarına tırmanma ve başarı/başarısızlık olasılıklarıyla yüzleşme gereği duymaz. İnsana vaat edilen imkânlar sınırlı değildir. Çünkü adil olan Yaratıcı'nın vaat ettiği, ebedî hayattır.

Kur'anî yaşayış ve düşünüş tarzında insanın değerini belirleyen şey başarı/başarısızlık değildir. Dolayısıyla yeterince iyi biri olunup olunmadığını da toplumsal normlar belirlemez.

"Kabul görmeme" veya "başarısızlık" insanı "iyi olmayan biri" yapmaz. Ta başından beri insan, mahlukiyet cihetiyle zaten değerlidir. Yaratıcı tarafından, özenle ve sanatla, O'na muhatap olacak şekilde yaratılmıştır. Her an O'nun rahmet ve şefkatine mazhar olmaktadır.

Mümin, yeterince iyi biri olmayı, dünyevi hedefler elde ederek başarmaya çalışmaz. Çünkü o zaten değerli ve anlamlıdır. İnsana düşen vazife, böyle olduğunu fark etmek; fark ederek, bilerek, bilinçli olarak yaşamaktır. Onun kıymetini belirleyen dünyevi başarılar değildir. Bu dünyadaki yolculuğunu anlamlı kılan da bu değildir. Yaratıcı'sına kulluk, mümin için temel varoluş gerekçesidir. O, Yaratıcı tarafından her an tanınmakta, bilinmekte; yaptığı dua ve ibadetlere zaten karşılık almaktadır. Yaptığı her hayır, Yaratıcı adına işlenen her amel ve her fiil kabul görmektedir.

Mümin başarılı olmayacak mıdır? Olmalıdır da. Ama yeterince iyi biri olmak için değil. Yaratıcı'sının verdiği, kendisine emanet ettiği kabiliyetleri en iyi şekilde kullanmak için. Bu, onun duası, Rabb'ine yakarışı olacaktır. Müminin kabul edilme ve tanınma fıtri ihtiyacı, Yaratıcı'sı tarafından her an bilindiği, tanındığı, korunduğu gerçeğiyle tatmin edilir. Bunun dışındaki her türlü tatmin yolu sahtedir, yalancıdır ve geçicidir.

ÖRTÜ VE ÖZGÜVEN

38 yaşında. Kafası karmakarışık. Bu ülkede yaşamaktan bıkma noktasına gelmiş. Amerika'da sosyoloji okumuş. Sonra Türkiye'ye dönmüş. İki kızı var. Yaklaşık on yıldır evli.

Örtülü bir kadın. Görüşme sırasında bir ara ağlıyor. "Bunaldım artık!" diyor. Her zaman yaptığımı yapıyorum. Mendil uzatıyorum.

Ona ne isim versem. "Sıkma baş", "örümcek kafalı" ona takılan isimlerden sadece ikisi. Ben ona Lale diyorum. Lale; güzel bir isim, beğendim. Ona uygun.

Bana gelme nedeni, son birkaç yıldır eşinin işi dolayısıyla başına gelenler. Eşi bürokrat. Onun atanması sırasında birçok sıkıntı yaşamışlar. Yaşadıkları sıkıntı, Lale'nin eşinin bizzat kendisiyle ilgili değil. Eşi işini çok seviyor. Oldukça başarılı. Disiplinli ve çalışkan. Hep iyi şeyler yapmak istiyor.

Eşinin bürokrat olarak atanması sırasında Lale'nin başörtüsü sorun olmuş. Basın bir ara onlarla uğraşmış. "Ciddi psikolojik baskı gördük." diyor. "İlk zamanlarda yapılanlardan çok etkilendim. Sokağa çıkınca kendimi ikinci sınıf bir insan olarak gördüm." Bunu söylerken ağlıyor. Yine mendil uzatıyorum.

"Giyim kuşamıma çok dikkat ederim," diyor. Elinden geldiğince modern giyinmeye çalıştığını fark etmiş. "Aslında bu, sonraları çok canımı sıktı," diye devam ediyor. Örtüsünün sorun edilmesini, kendisi gibi kadınlara yönelik bir projenin

parçası olarak görüyor. Modern giyinmeye çalışmasının arkasında, insanlar tarafından aşırı kabul görme arzusu olduğunu fark etmiş. "Eşimin iş arkadaşlarının eşleri, önce beni içlerine almak istemediler. İnsan kabul görmek istiyor. Sonra, okuduğum bir kitaptan çok yararlandım."

Kabul görmeye çalıştıkça kabul göremeyeceğine karar vermiş Lale. Bir felsefecinin sözünden çok istifade etmiş: "Kendinizi sevdirmeye çalışmayın, sevilmeyle bırakın." Lale bu sözü "Kendinizi kabul ettirmeye çalışmayın, kabul edilmeye bırakın"a çevirmiş. Gerçekten etkileniyorum, şaşırıyorum, hatta hayran oluyorum.

Bir ara imanından bile şüphelenmiş. "Benim için, insanlar tarafından mı, Yaratıcı tarafından mı kabul görmek daha önemli?" diye ciddi olarak düşünmüş. Şimdi artık kıyafetlerinin eskisi gibi modern olup olmadığına aldırmıyormuş. "Benim için önemli olan Allah'ın istediği değil mi?" diye soruyor ve ekliyor: "Ölünce Allah dışında kimse yanımda olmayacak."

Bu cümleden çok tedirgin oluyorum. Bu seans kimin terapisi? Benim mi, Lale'nin mi? Cümle aklıma kazınıyor. "Ölünce yanında kim olacak?"

Lale ile konuşmak çok zevkli. Sosyolojiye hâkimiyeti bir ara görüşmeyi tam bir entelektüel ziyafete dönüştürüyor. Türkiye için endişeleniyor. Yaşananları psikolojik harekâtın bir parçası olarak görüyor.

"Örtü size ne sağlıyor?" diye soruyorum.

"Örtü," diyor "bir ilahî çerçeve. Allah, kadınların bedenini örtüyle çerçevelemiş. Kendimi böyle çok rahat hissediyorum. Birçok kişi, insanların bakışlarından haz alabilir. Ama ben rahatsız oluyorum. Eşiminkinden başka bakış istemiyorum."

"Bu soru için gerçekten özür dilerim. Bir psikiyatri görüşmesi için fazla bir soru. Haddimi aşıyorum ama örtülü olmak gerçekten bu devlet açısından tehlikeli mi?"

Lale gülüyor: "Yoksa siz de mi inandınız buna?" Sonra, "Ben" diyor "başörtüsünün bu devlet için bir tehlike olmadığını örtüye karşı çıkanların bal gibi bildiklerinden eminim."

"Eee, o zaman..?" diye soruyorum.

"Siz psikiyatristler her şeyi bildiğinizi zannediyorsunuz ya. Size bayılıyorum. Bakın, biraz sosyoloji okuyun. Mesela *Kitle ve İktidar*'ı okudunuz mu? Hiç Baumann da okumamışsınızdır.

İnsanın içindeki oyunlara dala dala, sosyal planda yaşananları gözden kaçırıyorsunuz."

İçimden, demek ki her yerde bir oyun, her yerde bir mühendislik, her yerde bir proje var, diyorum. "Peki, sizin fikriniz ne?" diye soruyorum.

"Doktorcuğum" diyor, "bu bir psikolojik harekât gibi geliyor bana. Dindar insanların özgüvenini baltalamak. Onları dünyevileştirmek. Şundan da eminim: Toplumun inkârcı olmasını da istemiyorlar. Bu, kimsenin işine gelmez. Hem o zaman toplumun düzeni bozulur. İnsanların fazlaca inanç ehli olmasını da istemiyorlar. Çünkü içlerinde imana karşı bir agresyon var."

Yüzüme bakıyor:

"Haddimi aştım mı yoksa? Alanınıza girdim." "Hayır" diyorum "lütfen devam edin!"

"Yeryüzünde hep inanmakla inanmamak arasında bir gerilim olmamış mıdır? Sanırım kıyamete kadar da devam edecek.

Hepimiz bu gerilimden nasibimizi alıyoruz. Bizi dünyevileştirmek istiyorlar. İnançlı olalım ama çok modern giyinelim. Ben bile düştüm bu tuzağa. Örtüsüz korunmak o kadar zor ki. Örtü, evet, bir kimliğe işaret eder. Giyinmek de öyle. Ama bu kimlik, din devleti oluşturma kimliği değildir. Yaratıcı adına yaşama kimliği ve bunun açıkça ilanıdır. İşte bu ilandaki özgüven, inanmayanları öfkeliendiriyor. İçlerindeki

agresyonu açığa çıkarıyor. Yaratıcı'ya inanın ama böyle özgüven içinde bunu ilan etmeyin, diyorlar."

"Amaç sizce bu özgüveni yok etmek mi?" diye soruyorum. "Birçok amaç olabilir. İktidar hesapları, politik hesaplar. Bunlar kişiyi doğrudan etkilemiyor. İşin bu yönü başka. Beni etkileyen, özgüvenime yönelik saldırı. Beni, varoluşumu değerli hissetmek için onlar tarafından kabul edilmem gerektiğine ikna etmeye çalışmaları. Buna ilişkin çok taktik var şimdilerde. Bu yüzden örtüyü bu kadar çok sıkboğaz ediyorlar. Üniversiteden tutun da bürokratik atamalara kadar tam bir kuşatma altında örtü. Tekrar altını çiziyorum; onlar tarafından kabul edilme çabası en önemli zayıflığım oldu benim. Sonra ölümü düşünerek ciddi ciddi şunu sordum: Allah tarafından kabul edilmek mi onlar tarafından kabul edilmek mi?"

"Bu yorucu olmalı."

"Çok," diyor, "bedenim de, ruhum da yoruldu." "Peki, bana neden geldiniz?"

"Bedenim için geldim," diyor. "Hâlsizim, yorgunum, isteksizim. Sabahları yataktan külçe gibi kalkıyorum. Belki bir antidepresan iyi gelir diye düşündüm. Bana uygun bir ilaç yazarsanız sevinirim."

Lale'ye uygun olduğunu düşündüğüm antidepresan ilacı yazıyorum.

Sekreterime ücret almamasını tembih etsem mi acaba? Bu seansta kim kimden bir şeyler öğrendi?

Öğrendiğim şeyi bir kere daha zihnimden geçiriyorum: "Ölünce yanında kim olacak?"

Bu soruyu, mağdurlar da mağdur edenler de kendine sormalı diyorum.

Not: Bu öykü tümüyle kurmacadır. Gerçek hayatta birebir karşılığı yoktur.

ÖRTÜLÜ BENLİK

Bu gezegendeki herkes, hayatta kendine bir yol, bir tarz arıyor. Örneğin, her sabah hemen herkesin kendisine sorduğu bir soru var: "Bugün nasıl giyineceğim?" Yani, tarzım ne olacak? Bu sorunun cevabı, ne yazık ki basitçe "Gardıroptan seçeceğim elbiselerden uygun birini giyer giderim." diye verilemiyor. Sadece bir elbise seçiminde, aslında daha büyük tercihler yaşanıyor.

Ne giyeceğimiz kadar, ne kadar ve nasıl örtüneceğimiz sorusu da, hayatımız için bir yol arayışı niteliği taşıyor. Bu soruya verilecek cevapsa çoğu kez şöyle oluyor: "İstediğim gibi giyinirim. Bu benim hakkım. Bu beden benimse, onu ne kadar ve nasıl örteceğimi veya ne kadar örtmeyeceğimi ben belirlerim."

Bu düşünce tarzının temelinde, örtünmeye karar vermenin insanın kişisel bir hakkı olduğu, kimsenin buna karışamayacağı vurgusu var. Hatta şöyle düşünceler de öne sürülebilir: Kimse kimsenin örtünmesine veya açılmasına, kısacası giyimine karışmasın. Herkes istediği gibi giyinsin.

İlk bakışta oldukça makul bir düşünce biçimi bu. İnsana, bu cümlelerde bir sorun yokmuş gibi geliyor. Kimse kimseye karışmadıkça, herkesin istediği gibi giyinmesi, demokratik bir hak olarak öne sürülüyor.

Ancak tüm bu cümleler arasına sıkışmış bir cümle özellikle önem taşıyor: "Bu beden benimse, onu ne kadar örteceğimi de ben belirlerim."

Cümleyi ikiye bölerek incelersek iki önemli vurguyu içerdiği daha net anlaşılabilir. Birinci cümle: "Bu beden benim." İkinci cümle: "Onu ne kadar örteceğimi ben belirlerim."

İkinci cümlemin haklılığı, birinci cümleye bağlı. Beden gerçekten kiminse, bedeninin sahibi gerçekte kimse, bedeni kim yaratmışsa, onun ne kadar ve nasıl örtüleceğini belirlemek de elbette onun hakkı olmalı.

Bu bakımdan, "Bu beden benim," ifadesi son derece önemli ve büyük bir iddia olarak karşımızda duruyor. Ortada insan gibi büyük bir hazine bulunuyor ve insanın kendisi, bu hazineyi hemencecik sahipleniveriyor.

Peki, gerçekten bedeninin sahibi kim? İnsanın kendisi mi?

Bedenin sahibinin gerçekten insan olup olmadığı küçük bir muhakemeye kolayca anlaşılabilir. Hayata gelmeyi tercih eden insan değildir. Kimse isteyerek, kasten, bir tercihe dayanarak bu gezegende yaşamaya karar vermemiş ve bu uğurda bir çaba göstermemiştir. Sonra, insanın "benim" dediği bedeninin biçimi, ağırlığı, büyümesi, rengi, kokusu, organlarının çalışması, değişimler yaşaması, hangi cinsiyetten olunacağı gibi kesin bir tercih, ilim ve kudret gerektiren işlerde insanın hiç ama hiç katkısı olmamıştır. Bunların hiçbirisi insana bırakılmamıştır. İnsan, bırakın tüm bedeni, parmaklarının ucunda büyütülen tırnaklarını dahi sahiplenemez. İnsanı yanıltan, ona kendi hayatını kullanma ve bazı tasarruflarda bulunma iradesinin verilmesidir; hayat, insana bir emanet olarak verilmiştir.

Bu kadar aşikâr olan bir gerçek, nasıl görmezden gelinebilir?

İnsanın bedenini sahiplenmesinin altında yatan psikolojik dinamik ne olabilir?

“Bedenim benim” düşüncesinin altında, örtülü bir benlik duygusu yatıyor. Bu sahiplenme duygusu, bu benlik ve malikiyet duygusu, insana gizliden gizliye nefساني bir haz veriyor.

İnsanın nefsi, bu zalimce hazzı terk etmek istemiyor.

Tesettürsüzlük duygusunun altında yatan, işte bu, dile gelmeyen nefساني duygudur. Tesettürsüzlükle gerek erkeğin, gerek kadının bedenini teşhir etmesiyle elde edilen zevkin kaynağında, “Bu güzel bedenın sahibi benim,” inanışındaki sahiplenme duygusu vardır. Bedenle birlikte, ondaki her özellik, her sanat, her mükemmellik de sahiplenilmiş olur.

Esasen teşhir edilen şey, alımlı ve güzel bedenler değil, bu “benlik duygusu”dur. “Bu beden benim” iddiasıdır. Seyredilmesi, hayran olunması istenen o insanın kendisi; kabullenilmesi istenen, o bedenın sahibinin o kişi olduğudur.

İnsan, bedenini sahiplenmenin ağır sonuçlarını kolayca ödüyor. Sahip olduğunu düşündüğü bedenın başına gelecek her şeyden kendini sorumlu tutuyor. Onu dinç, güzel, mükemmel, sağlıklı tutmak için çırpınıp duruyor. Kısacası, hayalî ve vehmî bir mülk sahipliğini devam ettirme çabası baş gösteriyor. Ama her an dağılma ve çözülme içindeki beden, “Bedenın sahibi benim” düşüncesine ağır darbeler indiriyor. Kişi, sahip olduğunu iddia ettiğı bedeni elinde tutamıyor. Onun başına gelenleri engelleyemiyor, sonra da benlik duygusunda incinmeler yaşıyor. Haz ve lezzet, yerini kolayca acıya bırakıyor.

Bedenın, içinde taşıdığı ruh, akıl, kalp ve binlerce duyguyla birlikte Yaratıcı tarafından insana emanet olarak verildiğı gerçeğı, insanın onu keyfince tasarruf etme hakkının

olmadığını gösteriyor. Kâinatın Yaratıcısı tarafından yaratılan beden, yine O'nun istediği ve emrettiği şekilde kullanılır çünkü. O'nun istediği biçimde örtülür ve açılır. Yaratığı bedenın ihtiyaçlarını ve bedene koyduğu hayatın giyindiğı binlerce duygunun ihtiyaını en iyi bilen O'dur.

Bedenini Yaratıcı'nın istediğı gibi örtmeyen kişi, kendi siyle çelişir. Kendi bedeniyle çelişir. Kendisinden bihaber olarak yaratılan insan, bedenini nasıl ve ne kadar örteceğini de belirleyemez. Nasıl göz rengini, derisinin rengini, saç rengini, boyunu kendisi belirlememişse; tüm bunlar kâinatın Rabb'i tarafından ince bir sanatla takdir edilmiş ve yaratılmışsa, bu bedenın ne kadar örtüleceğini belirleme hakkı da yine Yaratıcı'nındır.

İşte bu yüzden, mü'min insanlar bedenlerini Yaratıcı'nın belirlediğı ve istediğı tarzda örtmek istiyorlar. Hangi hâllerde bedenlerinin ne kadarının açık duracağını, yine Yaratıcı'nın koyduğu ölçüye göre belirliyorlar. Kendilerini, tercih edici ya da kural koyucu olarak görmüyorlar, göremiyorlar.

Ayrıca, yine mümin insanlar, tesettürsüz bedenlere bakmak da istemiyorlar. Çünkü, tesettürsüzlükle nazarlara sunulan, temelde benlik duygusu olduğı için, bakmama tavrıyla, "Sizin bu tavrınızı reddediyorum. Yaratıcı'nın istediğı şekilde kullanmadığınız bedenlerinize, O'nun namına ben de itibar etmiyorum. Bu tavrınızın ardındaki 'Bedenim benim' iddiasını onaylamıyorum," demek istiyorlar.

Bu hâliyle mümin, mülkü hakiki sahibine geri veriyor ve kendisini benlik duygusu tuzağından kurtarmak istiyor.³

3 Bu yazıda 'tesettür' ifadesi, tanım gereğı, hem erkek hem de kadın için kullanılmış ve Kur'an ve sünnette tanımlanıp belirlenen 'tesettür' ölçüsü esas alınmıştır.

İTİRAF

İnsan yanlış yapar. Günah işler. Doğrudan sapar. Yalan söyler. Kötülük eder. Kandırır. Kendiyle ters düşer. İftira eder. Öldürür. Yaralar. Çalar çırpır. Zarar verir. Yıkar.

Yapması gerekenlerden kaçır. Sorumluluklarını terk eder. Bazen bir şeyi yapmaması, yapmasından daha çok zarar verir. Kışın incecik kıyafetlerle sokağa çıktığı için hastalanan biri, ben yanlış bir şey yapmadım ki diyemez.

İnsan düşer; yanlışla düşer. Hataya düşer.

Kendisine zarar verebilir. İlişkide olduğu diğer insanlara ve varlıklara zarar verebilir. Dahası, Yaratıcı'sına karşı bir hak ihlalinde bulunmuş olur.

İnsan kusurludur. Hata yapan bir varlıktır. Onun yaptığı hataları başkaları bilebilir veya bilmeyebilir. Başkaları eksik bilir, yanlış bilebilir. Ama insanı en çok kendisi yani vicdanı bilir.

Vicdanı kimse susturamaz. O en derinimizde sürekli uğuldar. Vicdan, insanın insan olma, her neyse o olma hâlidir. İnsan kusurlu bir varlıksa, vicdan insanın insan olma hâlinin yani kusurlu olma hâlinin itiraf edilmesini ister.

Sır saklamak çok zordur. İnsanın kendi sırrını saklaması ise en zorudur. Kendini başka bir varlığa, Mutlak bir Varlığa açmayan birçok insan, bu yüzden yanlışlarının, günahlarının, sırlarının altında ezilir.

İtiraf, insanın insan olma hâline yaklaşmasıdır. İnsan kendini kime açacaktır? Kime içini dökecektir? Kime güvenecek, kime varoluşunun kusurlu hâlini arz edecek; kimden içini, vicdanını rahatsız eden davranışları için özür dileyecektir?

Modern dönemde Yaratıcı'yı hayatının merkezinden ve ayrıntılarından uzaklaştıran insan, günahlarını itiraf edip bağışlatmanın olanaksız olduğu bir dünyada yaşamaktır. Bu, insan için tam bir felakettir. Kusurlarını itiraf edeceği, güveneceği, dayanacağı, af dileyeceği bir Mutlak Varlıktan mahrumiyet, tam bir yoksunluk ve yoksulluk hâlidir.

İnsanın, Yaratıcı'sına kusurlu olduğunu itiraf etmesi, kendini anlatmasıdır. Çünkü insan ne olursa olsun, ne yaparsa yapsın daima Yaratıcı'sına karşı kusurludur. Dolayısıyla kusurlu olmak, insan olma hâlinin olmazsa olmazıdır. İnsanın Yaratıcı'ya hayatın içindeki kusurlarını anlatması, kendini anlatmasıdır.

Narsistik gurur ve kibirse kusursuzluk özlemi çeker. Kendini mutlaklaştırma çabasındaki büyüklenmeci benlikler, insanın kendi gerçekliğini itiraf etmesinin ruhsal hazzından mahrum kalır. Şeytanın en büyük oyunlarından biri de, insana kusurunu itiraf ettirmemektir. Böylelikle istiğfar yolu kapanır. Büyüklenmeci benliklerin en önemli özelliklerinden biri, kendileriyle yanlış yapmayı yan yana düşünememeleridir. Kusur işlemek, yanlış yapmak; narsistik kasıntıyı söndürme tehlikesi barındırır çünkü.

Kusursuzluk özlemi duyan büyüklenmeci benlik, hayatını kendini savunma üzerine kurar. Yanlışlarını görmek istemez; nispeten vicdanlıysa da bahanelere başvurur. Her yanlışın bir sebebi vardır. O, o kadar mükemmeldir ki yanlışlarını bile bir nedenden dolayı, belki de mecburen yapmıştır. Hayatın en tehlikeli kelimelerinden biri, insanın kusurları ve

yanlışlarını tevil etmek için kullandığı “ama”dır. Narsistik benlikler daima haklıdır. Bu, kusurlu olmaktan daha büyük bir kusurdur.

Sürekli kendi mağduriyetinden dem vuran, kusursuzluğun peşinde olan insan, kusurlarını Mutlak Varlığa açma imkânından mahrum kalır. Bu, insanın “kendisi olmasının” önündeki en büyük duvarlardan biridir. Çünkü insan, kusurlu bir varlıktır.

İnsan, kendisi olmak istiyorsa kusursuzluk kibrinden sıyrılabilmelidir. Yaratıcı, insandan mükemmel olmasını değil, mükemmel olmadığını itiraf etmesini bekler.

İnsan eğer bir Yaratıcı’ya inanıyorsa kendini, kusurlu hâllerini O’na itiraf etme, kendini O’na açma imkânına sahip demektir. Bu, mutlak bir imkândır. Her imkân gibi, bu imkânna sahip olmak onu doğru ve verimli kullanabilmek anlamına gelmez. Belki de insan, bu imkânı yeterince kullanamama kusurunu itiraf ederek bir başlangıç yapmalıdır.

Gece ya da gündüz, yatarken ya da yürürken, susarken ya da konuşurken, dururken ya da hareket ederken; belki de ihtiyacımız olan şey, Yunus (a.s.) gibi “Ben zalimlerden oldum,” itirafını edebilme cesaretini ve mertliğini gösterebilmektir.

ŞİDDET VE NARSİSİZM

Geçen senenin yaz mevsimiydi. Eşimle birlikte dondurma-cıdaydık. Hem dondurma yiyor, hem de bir yandan ufak pet şişeden su içiyorduk. Ben suyum bitirince şişeyi elime aldım. Evirip çevirmeye ve şiddet uygulamaya başladım. Önce içindeki havayı boşalttım. Şişe büzüldü. Sonra iki elimle iyice büküm. Nasıl olsa bir daha kullanılmayacaktı. Hangi hâle gelirse gelsindi. Sonra, o cansız bir varlıktı; yaptıklarımı hissetmeyecekti. Son şiddeti de uyguladım ve ayağımla ezip çöp sepetine atacaktım ki eşimin gerilmiş yüz ifadesiyle karşılaştım. "Pet şişeye bunu yapmaya hakkın var mı?" diye sordu. Psikiyatri dilinde buna "yüzleştirme" (confrontation) deniyordu. "Bu pet şişe Allah tarafından yaratılmış bir mahluk. Şimdi o sana hizmet etti, vazifesini yaptı. Susuzluğunun giderilmesine vesile oldu. Sense ona saygısızlık etmiyor musun? Onu bu hâle getiren, yaratan sen misin?" Psikoterapide yüzleştirme, kişinin daha önce farkına varmadığı bir davranışını fark etmesi için kullanılır. Yüzleştirmeden dersimi almıştım.

Bu olay benim için, hem de bedavaya gelen bir psikoterapi seansı olmuştu! Bir daha hiçbir pet şişeye saygısızlık etmedim, şiddet uygulamadım.

Bu olay, ne zaman havada uçuşan sandalyeler, kırılan masalar, dövülen insanlar, incitilen kalpler, küfürleşmeler, itişip kakışmalar gözümün önünde canlansa aklıma geldi.

Şiddetin özünü yakalamam açısından, yaşadığım belki de en önemli olaydı.

Her insanın anlamlandırmak, kavramlaştırmak zorunda olduğu üç alan vardır: 1) Kendisi, 2) Diğer insanlar ve mevcutlar, 3) Hayat. Her insan, bu üç alan hakkında yorumlamalarda bulunur ve temel inançlar geliştirir. İyiyim, kötüyüm; yetenekliyim, yeteneksizim; hayat yaşamaya değer, güzel, anlamlı yaşamaya değmez, iğrenç, anlamsız, başka insanlara güvenilir ya da güvenilmez gibi.

Şiddet, bu üç alanla ilgili yanlış, çarpıtılmış yorumlamalar sonucunda ortaya çıkıyor. İnsanın bu üç alanı yorumlaması, kavramlaştırması ve anlamlandırması konusunda iki temel yaklaşımdan söz edebiliriz. Bir tarafta Kur'an ve sünnetin tanımlamaları var; öte tarafta vahiyden bağımsız akılcılık, yani felsefi tanımlamalar. Kur'anî tanımlamada insan, yaratılmış, fakir ve aciz. Mutlak kudret sahibi bir Yaratıcı'ya kul olarak yerini, konumunu, değerini buluyor. Bu tanımlamaya göre kişiler istedikleri gibi davranamıyorlar. Hakkı esas alıyorlar. Şiddet kullanma, benliğe göre hareket etme davranışı güdemiyorlar. Çünkü insan aciz bir konumda ve benlik şişmesi yaşamıyor. Şiddetin özündeysenarsisizm, benlik şişmesi, grandiyözite var. Akıllı temel alan felsefi insan tanımlamasında; insan kendi kendine var olan, kuralları kendi koyabilen biri. Bu yüzden, kuralları her an kendi menfaatine göre değişikliğe uğratabiliyor; kendine güvendiği ölçüde var olan narsistik benliğini alabildiğine şişkin bir konuma oturtuyor. Yaşamak için her şeye muhtaç olan insanın, menfaat elde etmek için boğuşmalara, sınırlı imkânlarla sahip olmak için çarpışmalara, tecavüzlere yeltenmesi mübah kabul ediliyor.

İnsanın ilişkide olduğu diğer varlıklar –masa, sandalye, araba, ağaçlar, gökyüzü, insanlar– Kur'anî tanımlamada, insanın kendisi gibi yaratılmış bir mahluk konumunda. İnsan bu kabulde, obje ilişkilerini, ilişkinin biçimini ve sınırlarını Yaratıcı'nın istek ve arzusu çerçevesinde belirleyerek tecavüzlerin, haddi aşmaların önüne geçebiliyor. Belirli sistematik kurallar obje ilişkilerini belirliyor. Bana ve sana göre değişmeyen, içsel tutarlılığı olan bir iletişim biçimi gerçekleşiyor.

Diğer tanımlamada ise her varlık, kendi kendine oluşan, insanın nefsanî istek ve ihtiyaçlarının tatmini için var olan ve yine insanın sınırsız kullanımına açık bir konumda olduğu hayal ediliyor. Bu tanımlama da, haddi aşmaları, tecavüzleri, "İstediğim gibi kullanırım, kimse karışamaz"ları yani şiddeti yanında getiriyor. Objeye ilişkilerini böyle bir tanımlamayla ayarlayan kişilerin varlıklara şiddet uygulamasının önünde bir engel kalmıyor. Objeye ilişkileri, anlık menfaatler, istekler ve arzular uyarınca, içsel tutarlılığı olmayan bir zeminde yürütülüyor.

Kur'anî tanımlamada hayat değerli, güzel, Yaratıcı'nın ihsanı ve hediyesi konumundayken vahiyden bağımsız felsefi bakış açısında anlaşılamayan, çözülemeyen, anlamsız, iğrenç, çirkin, gayesiz, kendi başına varlık kazanan bir konuma oturtuluyor ve bu tanımın kendisi bile hayata karşı bir şiddet ögesi içeriyor. Zira onu değersizleştiriyor, değersizleştirerek yok sayıyor, öldürüyor. Tanım gereği böyle algılanan hayat, elbette şiddetin her türlü biçimine de muhatap kınıyor; hayat sahiplerini öldürme, yok etme, işkence, saygısızlık gibi.

Üniversitelerde, sokaklarda, başka yerlerde yaşanan şiddetin sosyal açıdan başka açıklamaları olabilir. Bunlar beni

çok ilgilendirmiyor. Zira inancım o ki; içinde hiçbir kavga, gürültü, isyan olmayan, öğrencilerin okullara zarar vermediği, birbirleriyle çok iyi anlaştığı herhangi bir Amerikan veya Avrupa üniversitesinde de şiddet var. Ve bu şiddet, kişilerin kendi öz yaşamlarına karşı uygulanıyor. Duygular ölüyor, anlamsızlıkla inciniyor, akıl boğuluyor. İnsanlar, her şeyin harika yaratıldığı bir evrende, kendilerini ve çevrelerindeki objeleri değersiz olmakla suçluyor. Böylece şiddetin en şiddetlisini uygulamış oluyorlar.

Psikoloji alanında çalışan bir kişi olarak, bu şiddet türü beni daha çok dehşete düşürüyor.

BABALAR VE ÇOCUKLARI

Babaların Sınavı

Hepimiz, babalarımız için bir sınanma vesilesiyiz. Onların kucaklarına konulan birer varlıgız. Işıl ışıl parlayan gözlerimizle, cennetten getirdiğimiz söylenen gülümselemizle birer soru işaretiyiz aslında.

Yoklukla varlık arasında bir çizgide, adımıza bir tercih yapılıyor. Yokluğun karanlığından varlığın aydınlığına taşıyoruz. Babalarımız, işte tam bu an, bu büyük tercih karşısında büyük bir sınamaya tabi tutuluyor. Ve bu sınamada takındıkları tutumlar, inançlar biz çocuklarıyla aralarında belki hayat boyu sürececek bir ilişkinin şeklini de belirliyor.

Sınamanın özü şu: Çocuğun dünyaya gelmesinde babanın bir vesilelik işlevi var. Baba, kendisine verilen biyolojik kabiliyetleri kullanarak çocuğun yaratılmasına vesile oluyor. Peki baba, çocuk adına dâhil olduğu yaratılma tercihindeki işlevini nasıl değerlendirecek? Kendi işlevini hangi boyutta düşünecek?

Burada iki temel tutum olabilir. Babalar çocuklarını sahiplenirler; kendilerini, çocuğun dünyaya gelme nedeni olarak görüp, bundan narsistik bir zevk alabilirler.

İkinci tutumsa babanın kendisini sadece bir vesile olarak kabul etmesidir. Bu tutumu takınan baba, çocuğun yaratılmasında etken olmadığını bilir. Çocuk, onun için Yaratıcı'nın bir nimeti, ihsanı, hediyesidir. Gururlanmaya değil, şükretmeye hakkı olduğunu kabul eder. Çocuk, onun için üzerinde düşünülecek, tefekkür edilecek ve Yaratıcı'yı daha iyi tanımaya vesile olacak bir aracıdır.

Bu iki tutum, baba ve oğullar arasındaki ilişkiyi nasıl etkiliyor?

Baba oğul ilişkisi, iki insan arasındaki ilişkidir. Bir etkileşimdir. İki kişi arasındaki ilişkide temel mesele, kuralı kimin koyacağı ve kime tabi olunacağıdır. Bu ilişkide kim hâkim konumda olacaktır? Çatışma, kişiler arası ilişkilerin pek çoğunda işte tam bu noktada başlıyor, ilişkinin bir iktidar ve hâkimiyet havası içinde yürümesi hâlinde kaçınılmaz oluyor. Hâkimiyeti elinde bulunduranın benliği okşanırken, diğer taraf kendisini ezilmiş hissediyor.

Baba ve çocuk ilişkisinde iktidarı elinde bulunduran kim olacak? Baba mı, çocuk mu?

Yukarıdaki iki temel bakış açısını irdeleyelim. Çocuğunun dünyaya gelmesinde kendisini bir etken olarak gören baba için, hâkimiyet kendi elinde olmalıdır. Onun her söylediği yapılmalıdır. Babaya itiraz edilmemelidir. O her şeyi bilir. Yanlış yapmaz. Mükemmeldir. Çocuk, onun bir parçasıdır; çocuğun kendi başına bir anlamı yoktur. Bağımsızlığı, tercihleri olamaz.

Çünkü baba olmazsa çocuk da olamaz. Kendisini, çocuğun yaşama buyur edilmesinde etken olarak gören baba, çocuğun hayatının değişik dönemlerinde de "etkili" olmak ister. Çocuğundan da kendisini böyle görmesini bekler. Aksini

hissettiğinde öfke duyar, incinir, alınır. Kendisini değersiz hisseder.

Çocuğuna ve kendisine bakışı olumsuzlaşır. Evladına, kendi bildiği doğrular çerçevesinde yaşaması için baskı uygulayabilir. Onun, kendi doğruları dışında karar almasına razı olamaz; bağımsızlığını kazanmasını engellemeye çalışır. "Ayrışma dönemi" denilen ve her çocuğun yaşaması gereken, kendisinin anne babasından farklı bir varlık olduğunu anlaması sürecini tıkamaya çalışır. Çocuğundan, hep kendisinin bir uzantısı olmasını bekler. Onun bireyselleşme çabalarını, kendi vücudundan bir uzvun ayrılması olarak değerlendirir, buna tepki gösterir, incinir. Çocuğundan, kendi ekseni etrafında dönmesini talep eder.

Bu tutumuyla baba, çocuğuna zarar verir. Onun bireyselliğini, kendine güvenini zayıflatır hatta ileri boyutlarda öldürür.

Kendisini çocuğun dünyaya gelmesinde sadece bir vesile olarak gören babanın çocuğuyla ilişkisinde iktidar ve hâkimiyet mücadelesi yoktur. Çünkü o, kendisini, "yaratılmışlık açısından" çocuğuyla "eşit" hisseder. Yani, baba ve çocuk, aynı Yaratıcı tarafından bu dünyaya gönderilen iki misafirdir. Her ikisinin görevleri de aynıdır: Yaratıcı'yı tanımak ve bilmek. Bu görevin yerine getirilmesinde ikisi de birbirine yardımcıdır. Baba için çocuk, kendi ekseninde dönmesi gereken bir varlık değildir. Çocuk, babadan ayrı olarak Yaratıcı'sına karşı sorumludur, O'na muhataptır. Bu anlayışla baba, çocuğunun kendisinden ayrışmasına izin verir. Onun bireyselliğini engellemez. Tersine, destekler; çocuğunun bireyselliğini geliştirmek ister. Kabirde her insana sorulacak soru "Rabb'in kim?"dir. "Babanın Rabb'i kim?" veya "Şu ailenin Rabb'i kim?" değil. Çocuk, bu soruya babasından ayrı;

baba, bu soruya çocuktan ayrı cevap verecektir. O sırada kimse kimsenin yanında olmayacak, herkes yalnız olacaktır. Baba bunu bilerek, onun kendisinden ayrı bir fert olduğunu hissederek, çocuğunun kendi kişiliğini kazanmasına izin verir. Çocuğunu kendisinin bir parçası olarak görmez ama ona bağlılık hisseder. Onu sever ama kararlarına, tercihlerine de saygı gösterir.

Kendisini, her şeyin en iyisini bilen, en doğru kararları alan biri olarak görmez; dediğim dedik değildir. En iyi bilen, baba değil Yaratıcı'dır. Baba için doğru, Yaratıcı'nın yapılmasını istedikleri, uygun gördükleridir. Bu doğruya baba da, çocuk da tabi olmaktadır. İkisi, birbiri üzerinde hâkimiyet kuran değil, aynı Yaratıcı'nın hâkimiyetini tanıyanlardır. İkisi de, Rablerinin hâkimiyeti karşısında boyun eğmektedir.

Baba için çocuk bir nimet, Yaratıcı tarafından yollanan bir armağan, bir hediyedir. Çocuğun değeri buradan gelir.

Çocukların Sınavı

Babalarımız hepimiz için bir sınanma vesilesi. Onlar celeri temsil ediyorlar. Doğduğumuz andan itibaren neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmeden, neyin nerede başlayıp bittiğini fark etmeden hep sınırları zorlamak istiyoruz. Kural-sız yaşamak veya kuralları kendimiz koymak; başka birisine tabi olmamak peşindeyiz. Sınırsız özgürlük için çabalıyor, her isteğimizin derhal karşılanmasını talep ediyor, reddedilmeye karşı koyuyoruz. İşte tam bu sırada babamız çıkıyor karşımıza. Bize sınırlı bir dünyada yaşadığımızı anlatıyor. Sınırlarımızı öğretiyor. İsyân ettiğimizde bazen ceza veriyor. Bazen affediyor. Hayır ve şerri öğretiyor. İsteklerimizi redde-

diyor. Arzularımızın ertelenebileceğini göstermeye çalışıyor. Uyulması gereken kurallardan bahsediyor. "Bu evde ve bu dünyada her istediğini yapamazsın!" demeye getiriyor. Boyun eğmemiz gereken bir otoritenin varlığını hissettiriyor.

Babalar bu yüzden hepimiz için bir sınanma vesilesi. Anneler daha baskın olarak cemale aynalık ettikleri hâlde, babalar celali temsil ediyorlar. Cemale (rahmet, güzellik, şefkat, ilgi, değer verilme) ne kadar ihtiyacımız varsa, celale de (haşmet, kural içinde yaşama, sınırlar, düzenlilik, ceza verilme) o kadar ihtiyacımız var.

Yaratıcı bizi anne ve babamıza emanet etmekle, aslında cemale ve celale emanet etmiş oluyor. Yaratıcı'ya tabi olan babalara tabi olmakla, aslında Yaratıcı'ya tabi olmanın ve boyun eğmenin ilk talimini yapıyoruz. Kendimiz dışında bir otoritenin, bir kural koyucunun varlığını bize ilk olarak babalar hissettiriyor.

HAYAT MI, AİLE Mİ?

Dört kişilik bir ailenin salonundayız. Bir masanın etrafında anne, baba ve çocuk oturuyor. Diğer çocuk henüz bebek. Sekiz yaşındaki Sinem lokmaları zoraki çiğniyor. Altı ay önce ölen babaannesini düşünüyor. Dışarıda kar yağıyor. Babaannesini, bu soğuk havada mezarın içinde, toprağın altında ne yapıyor? Ölüm nasıl bir şeydir? Ölüncü insan nereye gider? Lokmalar ağzında büyüyor. Masadan kalkmak istiyor. Göz ucuyla annesine bakıyor. Şimdi masadan kalksa yine aynı lafları işitecek. "Kızım, bir şey yemedin. Böyle giderse zayıflayacaksın, güçten düşeceksin. Sonra da hastalanacaksın." Hastalanacaksın uyarısıyla anne, Sinem'e iyilik yaptığını düşünüyor. Hastalık, ölümü çağrıştırıyor. Ölüm Sinem'de korku uyandırıyor. Sinem, annesinin kendisini anlayamadığını düşünüyor. Belki de sevmiyor bile. Bunu söylese, annesi binlerce kere seni seviyorum diye karşılık verecek. Bundan çok emin.

Baba, televizyonun sesinin biraz daha açılmasını istiyor. İş adamı. Politik gelişmeleri yakından takip ediyor. Bunun, işi için elzem olduğunu düşünüyor. Yatırım yapıp yapmayacağını, uygulayacağı stratejileri iç politikaya göre ayarlayacak. Her fırsatta işini çocuklarının geleceği için bu kadar önemsediyini tekrarlıyor. Sinem, babasını akşamları yalnızca saat dokuz civarında görebiliyor. Baba eve geç geli-

yor. Bazı akşamlar daha da geç geliyor. Bazı akşamlar hiç gelmiyor. İş seyahatleri yüzünden. Bu akşam erken gelmiş. Eve erken gelen baba, yemek masasında lokmaları çiğnerken ne yediğini bile fark etmiyor; Sinem'i ve Cüneyt'i ise hiç fark etmiyor. Baba eve gelmiş ancak evde yok. Zihnini, duygularını, dünyasını dışarıda bırakmış. Sinem, babasının ne yaşadığını bilmiyor. Babası, Sinem'in ne yaşadığından habersiz. Sinem yalnız. Ölümün soğukluğunu hissediyor. Ölüm hakkında cevaplanmayan soruları onu çok incitiyor. "Baba, biz de babaannem gibi ölecek miyiz?" diye soruyor. Soru ağzından kaçıyor. Aslında bunu herkesin ortasında sormamalı. Sorusunun tedirgin edici olduğunu biliyor Sinem. Annesiyle babası bakışıyorlar. İkisi de telaşla aynı cevabı veriyor: "Kızım, bu yaşta böyle şeyleri düşünme." Ölümü düşünmek veya düşünmemek Sinem'in elinde değil ki. Ölüm hep var olmuş ve var olan bir şey; mutlaka düşünülecek, hep hesaba katılacak. Sinem, anne babasına kızamıyor. Onlardaki yaşama korkusunu hep seziyor zaten.

Sinem, vaktinin çoğunu annesiyle geçiriyor. Annesi yalnız. Aslında evin en yalnız insanı. Hissettiklerini paylaşacak biri yok. Yalnızlığını çocuklarıyla paylaşmak istiyor. Bu yüzden, tüm duygusal yatırımını çocuklarına yöneltiyor. Onların başına en ufak bir şey gelmesin istiyor. Bu yüzden bazen onları çok sıkıyor. Sinem'i okula giderken defalarca tembihliyor. Yolda nasıl yürünecek, nelere dikkat edilecek; onlarca kuralı bir çırpıda sıralıyor. Sinem bunların hepsini ezbere biliyor. Sinem hüznü. Kendisine güvenilmediği duygusunu atamıyor bir türlü içinden. Güveni yavaş yavaş kayboluyor. Annesi için tek duygusal yatırım olarak, onun en önemli varlığı konumunda yaşama yükünü kaldıramıyor. Sinem annesine ulaşamıyor.

Annesi, Sinem'e nasıl ulaşacağını bilemiyor. Sinem'in duyguları günbegün ölmekte.

Bir gün annesiyle babası kavga ediyor. Gergin bir yemek esnasında anne, babaya duyduğu öfkeyi doğrudan ifade edemiyor. Sinem, annesinin bir isteğini yerine getirmekte gecikiyor. Annesi, "İnşallah ölürüm de benden kurtulursunuz. Annesiz kalırsınız. Dünyanın ne olduğunu işte o zaman görürsünüz," diyor. Anne aslında ev için önemli olduğunu hissetmek istiyor. Amacı, bunu sınamak. Göz ucuyla eşini izliyor. Baba, masadan kalkıyor. Buna benzer sözlerden bıkmış gibi bakıyor. Gazete okumaya yöneliyor.

Sinem, annesinin de öleceğini düşünüyor. Korkusu artıyor. Dünya artık güvenilir bir yer değil. Sevimsiz. Acımasız. Sevgisiz. Dünyaya geldiğine bin pişman Sinem. İçinde ölme isteği belirliyor. Ama ölümün belirsizliğinden de ürküyor. Dünyada sıkışıp kalmış vaziyette. Odasına gidip ağlıyor. Annesiyle babası arasında sıkışıp kalmış. Evdekiler Sinem'in ders çalıştığını düşünüyor. Neden aileler, içlerinde neler yaşadığını anlayamaz?

Anne evin en yalnız insanı, dedik. İşte bu yüzden, çocukların celladı oluyor. Neyi nasıl yapacağı konusunda yüzlerce tereddüdü var. Tereddütlerini giderecek kimse yok. Kimi zaman farkına varmadan şefkatini yanlış kullanıyor. Duygularının içinden çıkamıyor. Yanında kimsesi yok. Anne babası ölmüş. Kardeşlerinden çok uzak. Eşi görünürde ona en yakın olan kişi. Esasında en ırak. Onunla konuşacak zamanı bile yok. Zaman bulunduğunda da konuşacak bir şey bulunamıyor. Bir türlü birbirlerinin dünyasına ulaşamıyorlar. Eşinin işinden konuşmak anneye sıkıntı veriyor. Yaşamdan konuşmak da babaya. Hele duygulardan konuşmaya baba hiç mi

hiç yanaşmıyor. Hayatı konuşamadıkları için aslında konuşulacak bir şeyleri de kalmıyor.

Evlilik ve evliliğin unsurları olan anne, baba ve çocuklar hayat fonunun üzerine oturur. Evliliğin temeli hayattır. Hayatlarını kaybeden insanlar evliliği de kaybederler. Kendi hayatlarını kaybeden ve anlamsız bir fonda duran insan için neyin önemi vardır ki?

Sinem'in babası evin en kaybolmuş kişisi. Eve geç gelişleri, katıldığı toplantılar, yemekler, okuduğu gazeteler, televizyon, bunların hepsi, babanın hayatın kendisinden ne kadar uzaklaştığını gösteriyor. Baba, hayatın anlamı konusunda belirsizlikler yaşıyor. Aslında yaşadığı, varoluş boşluğu. Bu anlam belirsizliği canını sıkıyor. Can sıkıntısı onu daha da geriyor. Bu gerginlikle eşine ulaşamıyor, ulaşmak istemiyor. Sinem'in yaşadıklarını merak etmiyor. Kızının sorularından korkuyor. Sinem'in sorularını güç buluyor. Yüzlerce kere "Sizler için çalışıyorum," dese de, aslında bunun bir yanılsama, yalan, aldatmaca olduğunu çok iyi biliyor. "Kendimden kaçmak istiyorum; kendimle baş başa kalmaktan kaçıyorum," demek istemiyor. Buna gücü yok. Hayatı sevmeyen, bir başkasını nasıl sevebilir ki?

Baba, ölen annesini düşünüyor. Acı çekiyor. Annesi şimdi nerede? Ne yapıyor? Tedirgin oluyor. Ölüm, hayatı hatırlatıyor.

Çünkü ölümle hayat bir terazinin iki ayrı kefesinde. Biri ağırlık kazanınca diğeri de fark ediliyor. Annesinin ölümü, babaya yaşamı tekrar sorgulatıyor. Her şeyin son bulması onu ürkütüyor. Bütün çabalarının önünün kesilecek olmasından korkuyor. Çalışmaları, didinmeleri, planları birden anlamsız geliyor.

İşte o an, hayat anlamını yitiriyor. Hayatla kendisi arasında bağ kurduğunu düşündüklerinin tutarsızlığını ve ge-

çersizliğini anlıyor. O zaman evde yaşananlar da anlamsız geliyor. Ertesi akşam yapılacak iş toplantısını hatırlıyor. Annesinin öldüğü düşüncesinden sıyrılıyor. Zihnini bu toplantıyla meşgul ediyor. Biraz rahatlıyor.

Baba, sorulardan kaçıyor. Vicdanının sonsuzluk isteğine arkasını dayıyor. Baba, duygularının celladı oluyor. Baba, hayatı anlamsız buluyor. Hayatının celladı oluyor.

Babanın bir hayatı yok. Hayat, onun için bir anlam ifade etmiyor. Bunun doğal sonucu, babanın evde yok oluşudur. Kendisini unutan babadan eşini ve çocuklarını fark etmesi beklenemez. Babanın bezginliği anneye bulaşüyor. Baba, kendisini ve eşini duygusal açıdan öldürüyor. Duyguları karmaşıklaşan anne, çocuklarına ulaşamıyor. Çocuklar için dünya güvenilir bir yer değil artık. Annenin yanlış şefkati karşısında Sinem'in duyguları da ölüyor. Sinem ailenin son kurbanı. Altı aylık Cüneyt, henüz olup bitenin tam farkında değil (hiç farkında değil, demedim). Olup bitenler henüz onun dışında. Evde bir sevgisizlik seziyor ama. Gerçi bu, sezgi boyutunu aşmıyor. Ancak evdeki sevgisizlik, zaman zaman yaşadığı karın ağrıları ve huzursuzluğun sebebi olabilir.

Baba yaşamaktan bunalmış. Dünya ona dar geliyor. Yerinde duramıyor. Hep hareket hâlinde. Gittiği her yere sıkıntısını da götürüyor, içinde bulunduğu çıkmaza bir anlam bulmak istiyor. Sorun kafasında birden aydınlanıyor. Ona göre asıl mesele, artık, eşine âşık olmaması. Belki yeni bir aşk yaşarsa sorun çözülebilir. Aşk onu hayata bağlayan duygu olabilir. Baba âşık olacaktır. Zihninde bir sevgili yaşatacak; hep onu düşünecek, onu kurgulayacak, onu özleyecek, sevgilisi tarafından özlenecek ve düşünülecektir. Böylelikle değerli olduğunu hissedecektir. Âşık olursa ve âşık olunursa önemli olduğunu anlayacaktır. Babanın evlilik dışı ilk ilişkisi böyle

başlıyor. Elbette eşinden gizli. Bir yandan evindeki düzeni devam ettirmek istiyor çünkü. Bu düzenin bozulması işine gelmiyor. Sonra, çocukları var. Onları da düşünmek zorunda. Aslında eşinden ayrılırsa çocukların arada kalması sorun değil ama ayrılığın kendisi için zor olacağını seziyor. Baba, artık, eve daha az uğruyor.

Sinem'in annesi bunu seziyor. Kendisini aşağılanmış hissediyor. Öfkeleniyor. İntikamını almak istiyor. O da, zihninde bir aşkın hayalini kuruyor. Bunu gerçeğe dönüştürme konusunda kocası kadar cesur değil. Kadınsı duyguları izin vermiyor.

"Çocuklarım için kötü bir anne olamam," deyip vazgeçiyor. Eşinin, artık, kendisini beğenmediğini düşünüyor. Eksik olan taraflarını aramaya koyuluyor. Eşinin birlikte olduğu kadında fazla olan nedir? Günlerce bunu bulmaya çalışıyor. Hayat niye böyledir? Evliliğin anlamı kalmamıştır. Kendisinin kocası için bir değeri yoktur. Onun zihnindeki yeri sönüp gitmiştir.

Anne, artık, yaşadığını hissetmiyor. Varlığı sanki ters çevrilmiş gibi; hep altüst oluşlar yaşıyor. Kendisini arkadan hançerlenmiş hissediyor.

Anne artık sık sık ağlıyor. İyice bunaldığı bir anda eşiyile kavga ediyor. Baba, evi terk ediyor.

Hepiniz anlattığım hikâyeye üzüldünüz, değil mi? Ama öyle acele etmeyin bence. Gelin, olayı ta başından beraberce tahlil edelim. Bana kalırsa, aslında aile başa dönmüştür. Bu bir çözülme değil, aslına dönüştür. Ayrılış değil, terk edilme değil, başlanılan yere geri dönüştür.

Bu iki kişi niye evlenmiştir? On yıl öncesine dönelim. Sinem'in annesi o zamanlar çok mutsuzdur. Yalnızdır. Hayatta

dayanacak bir nokta aramaktadır. Kendisini çaresiz hissetmektedir. Dünya soğuktur. Sık sık hayatta bir değeri olup olmadığını düşünmektedir. İnsanların zihninde bir yeri olsun istemektedir. Evlenme çağına gelmiştir. Arkadaşları evlenmiştir. Artık onların dayanacakları birisi vardır. O da mutluluk hayalleri kurmaya başlar. Daha doğrusu, mutlu evlilik hayalleri kurar.

Çocukları olacaktır. Eşi kendisini çok sevecektir. Her şeyini paylaşacağı bir eşi ve çocukları olacaktır. Böylelikle yalnızlıktan kurtulacaktır.

İşte o sıralarda, şimdiki eşiyle tanışır. Onun kendisine gösterdiği ilgi, aklını başından alır. Mutludur. Heyecanlıdır. Evlilik onun için bir kurtarıcıdır.

Baba da o yıllarda artık hayatını bir düzene sokmak istemektedir. “Benim” diyebileceği bir evi olmalıdır. Düzensiz hayattan bıkmıştır. Hayat belki evlenince anlamlı gelecektir.

İkisi de bekârken mutsuzdur. Evlilikle aradıkları da mutluluk. Her ikisi de evliliği, hayatta bir yer edinmek, hayata bağlanmak, bir anlam bulmak, önemsenmek, değerli olduğunu eşiyle hissetmek için ister.

Şimdi, bu iki kişinin evlenmediklerini farz edelim. Hayatın kendisinin bizatihi bir soru ve sorun olması karşısında ne yapacaklardı? İkisi de, evliliğe hayat sorununu çözmeden başlamışlardır. En büyük yanlış budur. Birlikte yaşamak, çocuk yapmak hayatı anlamlı kılmayacaktır. Evlilik bu ağır yükü kaldıramaz. Böyle bir işlevi de yoktur zaten.

İki tarafın da hayatla gerçek bir bağı yoktu. Varsa bile sahte ve geçici bir bağdı bu. Dolayısıyla, kurdukları beraberlik de sahte ve geçiciydi.

Sinemlerin evinde eksik olan nedir? Şefkat, merhamet, güzellik, iyilik, sonsuzluk, rahmet, cemel, hayır, cennet, dua, iba-

det, Yaratıcı, Yaratıcı'nın isimleri, ahiret. Evde telaffuz edilmeyen kelimelerdir bunlar. Annenin ve babanın kalbi Yaratıcı karşısında katıdır. Her ikisi de kendi benlikleri için istemiştir bu evliliği. İkisi de, diğerinin kendisine daha bağlı olması, evi kendisinin yönetmesi gerektiğinde ısrar etmektedir. Hem de yıllardır. Bu istek, bu benlikleri için birbirlerini kullanma tavrı, nihayetinde adı tam konulmayan ama hep yaşanan bir öfkeye dönüşür. Tatmin olmayan duygularının intikamını, o duyguları tatmin etmesini bekledikleri kişiden almaya çalışırlar. Gizli gizli birbirlerini yok etme savaşı verirler; aşağılama, küçük düşürme, tenkit etme, hor görme, beğenmeme, kayıtsız kalma, ilgisizlik, önemsememe gibi yöntemlerle.

İşte bu yüzden, on yıl sonra babanın evi terk etmesi evliliğin çözülmesi sayılmamalıdır. Yalnızca başa dönmesidir.

Anne ve baba ne yapacaktır? Bu hikâyeyi nasıl bitireyim diye çok düşündüm. Bir sonuca varmak istemiyorum. Hikâyenin sonunu muğlâk bırakıyorum. Şunu söylemeliyim yalnızca. Söyleyeceğim şeyi hikâyenin kahramanlarının yapıp yapmayacaklarını gerçekten bilmiyorum. Henüz zihnimde bir şey belirmedi.

Anne baba nerede yanlış yapmıştır? Bu çift evlenmiş ancak nikâh yapmamıştır. Dikkat edin, düğün töreni veya nikâh töreni yapmamışlardır demiyorum. Hâlâ ellerinde, bir günlük zoraki mutluluğun parlak ışıklar altında çekilmiş fotoğrafları vardır her ne kadar artık solmuş olsalar da. Zaman zaman hüznle, bize ne oldu deme kabilinden bu fotoğraflara bakılmaktadır. Benim kastettiğim böyle bir "nikâh töreni" değil, asli anlamıyla "nikâh"tır.

Evlilikle nikâh farklıdır. Evlilik, karşı cinsten iki kişinin bir evde beraber yaşamasıdır. Nikâh ise karşı cinsten iki kişinin mahremiyetlerini, onlara hayatlarını veren Yaratıcı

adına birbirlerine açmak için, yine O'nun adına yaptıkları bir akitir. Bu akitle, en başta, hayatlarını bu Hayatı Verene göre tanımladıklarını göstermiş olurlar. İnsan hayatı nasıl tanımlıyorsa öyle yaşar. Hayatı kendisine verilmiş bir emanet olarak gören kişi, onu bu Hayatı Veren adına kullanır. Mahremiyetini de O'nun adına yapılan bir akitle başkasına açabilir. Bunun bir şartı da, hayatının mahremiyetini açacağı kişinin de, Hayatı Veren adına kendi hayatını karşı tarafa açmayı düşünebilmesi ve yine O'nun adına yapılan akdi kabul etmesidir. Eğer iki taraf da hayatlarını Hayatı Veren adına birleştirmeyi bilinçli olarak düşünürse, yani O'nun huzurunda akit yapmışlarsa, işte bu akit bir "nikâh"tır.

Her insan, evlilikte öncelikle bir bireydir. Her birey önce kendisini sorgulamalıdır. Önce evliliği değil, kendisine verilen hayatı irdelemelidir. Karşı tarafla mahremiyetin paylaşılacağı bir hayat, Yaratıcı adına yaşanacak bir çizgiye oturtulmuş mudur?

İnsanın önce bir birey olduğunu nereden mi çıkarıyorum? Kabir hayatından. İnsan evli de olsa mezara tek başına girmiyor mu? Kimseye kabirde "Eşinin Rabb'i kim? Ailenin Rabb'i kim?" diye sorulmaz. Soru açık ve nettir: "Rabb'in kim?" O zaman kişi, aile yaşamından önce kendisine sunulan hayatın anlamını sorgulamalıdır. Çünkü evlenmeden evvel de bize verilmiş olan ve sorumlu tutulduğumuz bir hayat vardır.

Sinem'e ne olacak? Bunu da çok düşündüm. Hikâyenin merkezinde Sinem vardı çünkü. Hikâyenin sonu iyi mi olsun, kötü mü? Sinem mutlu mu olsun, mutsuz mu? Günlerdir bunu düşünüyorum.

Zihnimde iki ihtimal beliriyor. Birinci ihtimal şu: Sinem kendisine acımayı öğrenecektir. Sevgisiz bir ortamda büyümekten, anne babasının arasında kalmaktan, ilgisizlikten,

sevgisizlikten dolayı kendisine acımaya başlayacaktır. Ve şu yanılgıya düşecektir: Hayatın kendisiyle aile hayatını özdeşleştirecektir. Ailesinde merhamet, ilgi, şefkat görmediyse hayatın acımasız, soğuk, anlamsız, gereksiz olduğu sonucuna varacaktır. Bu, Sinem'in hayatında başka bir tehlikeyi gündeme getirecektir: Kendi ailesinde yaşadıklarını tekrarlama. Evde hissettiği önemsizliği, hayatının daha sonraki safhalarında bir erkekle yaşayacağı ilişkiyle telafi etmeye çalışacaktır. Bunun sonucu da, âşık olacağı, evleneceği erkekten onun kaldıramayacağı kadar ilgi ve önemsenme beklemek olacaktır. O da evliliği bir kurtuluş olarak görecektir, "yaşamdan kurtulmak" için evliliğe sığınacaktır. Sinem'in hayatta ve evlilikte yaşayacakları, anne babasının tecrübesinin bir tekrarı olacaktır.

İkinci ihtimal ise Sinem'in kendisine acıması değil, şefkat etmesidir. Anne babası zihninde bir takıntı olmaktan çıkacak; aile fonu üzerinde değil, hayatın anlamı fonu üzerinde düşünecektir. Varoluşunun anlamı üzerinde duracak; kendisini anne ve babasından, aile içinde yaşadıklarından ayrı bir varlık olarak değerlendirecektir. Kendisini, gezegen içinde, içinde yaşadığı gezegeni ise kâinat içinde tasavvur edecektir. Ve bu noktada, Hayatı Verene ve O'nun hayatı veriş amacına gelecektir. Böylece, ailesinin boğucu atmosferinden, kâinatı kuşatan sonsuz rahmetin sınırsız rahatlığına ulaşacaktır.

Sinem, anne babasına duyduğu öfkeyi şöyle terk edebilir: Kendi varlığının oluşumunda onları sadece bir vesile olarak kabul eder. Kendisini yokluktan alıp bu dünyada bir varlık olarak yaratma eylemini gerçekleştiren Yaratıcı'yı hayatının asıl eksenini olarak görür. Dünyaya gelmesine vesile oldukları için anne babasına kızmaz. Aksine, hayatını kendisine Yaratıcı tarafından verilmiş bir armağan olarak görür. Bu armağan karşısında hayrete düşer. Aile içinde önemsenmemesine

aldırılmaz. Kâinat içindeki önemini anlar. Kendisi için yoklukla varlık arasında yapılan bu tercih karşısında şükreder ve tercihi yapan Yaratıcı'sının varlığı, onu kaygıların, endişelerin, korkuların üzerine çıkarır. Ona sahip çıkmayan bir anne babası olabilir. Ancak her an kendisine sahip çıkan biri; bütün kâinatın yaratıcısı olan Mutlak Bir Varlık vardır. Sinem artık sahipsiz olmadığının farkındadır.

Sinem kendisine acıyacak mıdır, şefkat mi edecektir? Bu bir tercihtir. Sinem, içindeki benlik duygusuna göre, yani Yaratıcı'ya boğun eğip eğmeyeişine, kendisini O'na karşı sorumlu hissedip hissetmeyeişine göre kararını verecektir.

Hepimiz gibi.

Hepimiz birer Sinemiz aslında.

Not: Bu öykü tümüyle kurmacadır. Gerçek hayatta birebir karşılığı yoktur.

ÖLDÜRÜLEMİYEN ÖLÜMÜ ÇOCUKLARA ANLATMAK

“O daha çocuk; anlamaz.” Bu cümle, çocuk terbiyesinde en önemli yanlış ifade ediyor. Çocukların sandığımızın çok daha üstünde algılama kapasiteleri var. Çocuklar hayatı büyük bir tecessüsle anlamaya çalıştıkları gibi, ölümü de sorguluyor ve merak ediyorlar.

Psikoloji ve psikiyatride, uzun süre, çocukların ölüm diye bir kavrama sahip olmadıkları sanıldı. Ancak bu düşünce artık değişti. Çocukların zihninde de “ölüm” kavramı var. Çünkü çocukların ölümden uzak kalmaları mümkün değil. Çevrelerinde onca ölüm gözlüyorlar. Yakınların ölümü, aileden birinin ölümü, bir çiçeğin solması, bir sineğin ölümü gibi binlerce olay, ister istemez çocuğa “Bu varlığa ne oldu?” sorusunu sorduruyor.

Ebeveynler genelde bu soruyu duyduklarında telaşa kapılıyor. Ölüm karşısındaki temel tutumu takınabiliriz: Ölümlü öldürüp onu yok etmek ve gündemimizden çıkarmak. Ya da onu çözümlemek, anlamlandırmak.

Birinci ihtimal mümkün değil. Ebeveyn ölümü doğru koluma oturtmadıysa, anlamlandıramadıysa, kendisi ölüm karşısında büyük bir ürküntü ve endişe duyuyorsa, ölümü “yok sayarak” yaşıyorsa, bunu çocuğa da yansıtır ve çocuğun

sorularını “ölümü yok sayarak” cevaplar. Böylece çocuğun, ölümle ilgili yanlış kavramlar geliştirmesine, ölüm korkusu duymasına yol açarak onun psikolojik gelişimini zedeler.

Aileden herhangi bir kişinin ölümünde anne, baba, teyze, kardeş, annanne, büyükbaba yani çocuğun çevresi nasıl bir tutum takınmalıdır?

Yapılmaması Gerekenler

1) “O ölmedi, başka bir yere gitti; gelecek.” Ailelerin en çok yaptığı yanlışlardan biri bu. Tanıdığı veya sevdiği bir kişinin ölmesinin çocuğu çok inciteceği düşünülerek, o kişinin ölmediği, başka bir yere gittiği ve geleceği söyleniyor. Aslında bu, çocuk için daha incitici bir durum. Çocuğun zihninde, o kişinin neden başka bir yere gittiği ve kendisi ona ihtiyaç duyduğu hâlde neden geri dönmediği sorusu beliriyor. Yoksa bir başka yere giden ve dönmeyen kişi artık kendisini sevmiyor, değer vermiyor da ondan mı geri dönmüyor?

2) Çocuklar ölümün farkına varınca, –bu bir kelebeğin ölümüyle, bir arkadaşın ölümüyle vs. olabilir– bu olayın kendi başlarına da gelip gelmeyeceğini merak eder ve bunu anne babalarına sorarlar. Anne baba, bu soru karşısında telaşa düşer ve şefkat hissini yanlış kullanırsa, çocuğu üzmemek niyetiyle acele bir cevapla “Yavrum, sen hiç ölmeyeceksin,” diye cevap verebilir. Buysa, çocuğun ölüm karşısında kendisini zayıf hissetmesine yol açar. Çünkü “Ben ölmeyeceğim,” düşüncesi hayat boyunca binlerce kere yanlışlanır ve çocuk her yanlışlanma esnasında ciddi bir düş kırıklığı yaşar.

Yapılması Gerekenler

1) Yalan söylememek. Çocukların sandığımızdan daha büyük bir anlama kapasitesi olduğunu anlamamız gerekiyor. Bu, ölüm için de geçerli. Çocuklara, yaşlarına uygun ifadelerle ölüm anlatılabilir, anlatılmalıdır da. Annesi ölen bir çocuğun, "Annemi istiyorum; annem nerede, ne zaman gelecek?" gibi soru ve beklentileri karşısında söylenen "Annen geri gelecek, başka bir yere gitti, dönecek," gibi bir cevabı hiçbir çocuk "yutmaz." Çünkü, çevresindeki insanların davranışlarından bir şeyler olup bittiğinin farkına varır. Bir ölüm hadisesinin vuku bulduğunu hisseder. Ölümün çocuktan saklanması, onda "Ölüm kötü bir şey, çünkü benden saklıyorlar. Kötü ve korkutucu olmasa saklamazlar," inancını geliştirebilir.

2) Hayatı Veren, ölümü de Verendir. Hayat bir mucizedir.

İnsan yokluktan yaratılmış ve bu dünyaya getirilmiştir. Çevremizde olup bitenlere dikkat çekip çocuğa hayatın bir mucize olduğunu anlatmak, ona kimsesiz ve başıboş olmadığı, insanların onlarla her an ilgilenen ve ihtiyaçlarını karşılayan bir sahipleri olduğu duygusunu verir. Çevrede olup biten olaylar –yağmurun yağması, kelebeğin uçuşması, güneşin doğması, uyumamız ve uyanmamız, yediklerimiz, meyveler, kısacası her Şey– Yaratıcı'nın mucizeleridir. Yaratıcı böylelikle bize sevgisini sunmaktadır. Yaşamı O vermiştir ve hayatın sahibi de O'dur. O, verdiği hayatı bizden geri de alır. Buna itiraz etmeye hakkımız yoktur. Ölüm karşısındaki itirazlarımız, hayatı sahiplenmemizden kaynaklanır. Hayatı Yaratıcı'nın verdiğini ve bunun bir mucize olduğunu fark etmemiz, ölümün de O'ndan geldiğini ve bir mucize olduğunu kabullenmemizi kolaylaştırır.

Ölümü çocuğa hayatla birlikte anlatmak, çocuğun hayatın değerini daha çok hissetmesine yol açar.

3) Kabri anlatmak. Ölümü bize soğuk gösteren kabirdir. Orada yalnız olmak ve üzerimize toprak örtülünce nefessiz kalmak gibi düşünceler bizi korkutur. Bu korkuyla başa çıkmak için çeşitli örnekler kullanılabilir. Burada, bir filmden öğrendiğim bir benzetmeyi özellikle anlatmak istiyorum. Filmde üç kardeşin en küçüğü bir hastalığa yakalanır, çocuk ölecektir. Diğer çocuklar, babalarına kardeşlerinin başına ne geleceğini, ölümün ve kabrin ne olduğunu sorarlar. Baba eline bir eldiven giyer. Parmaklarını oynatır, eşyaları tutar. Sonra eldiveni çıkarır ve masaya bırakır. Eldiven masada hareketsiz kalakalmıştır. Ancak babanın parmakları hâlâ hareket edebilmektedir. Eldiven, insan bedenini, parmaklar ise ruhu temsil etmektedir. Ölüm ânında ruhla beden ayrılır. Beden cansızlaşır. Nefes almaz, duymaz, soğuğun ve sıcaklığın farkında değildir. Ruh ise ruhlar âlemine alınmıştır ve varlığını sürdürmektedir. Bu gerçek, bize kabrin yüzünü aydınlatır.

4) Son olarak, yukarıdaki başlığı değiştiriyorum. Doğru başlık, "öldürülemeyen ölüm"ü, çocuklara değil, "kendimize anlatmak"tır. Ancak korkup ürkmediğimiz, rahat ettiğimiz, doğru bir zemine oturtup doğru anlamlar yükleyebildiğimiz kavramları çocuklara anlatabiliriz. Çocuklar ölümü anlamaya hazır.

Ölümünden tedirgin olan, daha ziyade biz erişkinleriz.

“BABACIĞIM, BİR DAHA HAYVAN KESMEYELİM!”

İkiz kızlarım beş yaşındaydılar. Halil Dedelerinin evinin bahçesinde keçinin kurban edilişini seyrederken ağlamaya başlamışlardı. “Baba, bir daha hayvan kesmeyelim, yazık oluyor onlara!” diyordu ikisi de.

Hiçbir şey söyleyememiştim. Bir yanıtlım yoktu o an. Neyin doğru neyin yanlış olduğunu kestirememiştim. Kurban kesmek yanlış değildi. Belki de yanlış olan, çocukları hazırlıksız bir biçimde bu âna şahit etmektir. Daha önceden, hayvanın kesilişini çocuklara gösterip göstermeme hususunda hiç düşünmemiştim. Onları buna hazırlamamıştım. Babalığın ve anneliğin okulu yoktur. El yordamıyla, yanlışlardan sonuçlar çıkararak öğreniriz ebeveynliği. Veya öğrenemeyiz.

Ağlayan bir çocuğa önce sarılmak gerekir. Sarılarak ona güvenli bir sıcaklığın içinde olduğunu hissettirmek. Her şeye rağmen dünya böyle bir yer çünkü. Sonra da konuşmak.

O an tek yapabildiğim sarılarak onları teskin etmektir. Akıllarını teskin edecek bir yanıtlım yoktu henüz. Ama bir yanıt bulmalıydım. Gerçekten, bir hayvanı kesmek acımasızlık mıydı?

Hayvan acaba bizim zannettiğimiz gibi çok acı çekiyor muydu? Kütüphanemdeki kalın ciltli çocuk psikiyatrisi kitabını açtım.

Şu an bu hâlime tebessüm ediyorum. Böyle bir sorunun yanıtını psikiyatride aramak çok safçaydı. Hayatla ilgilenen

psikiyatri kitapları yok denecek kadar azdı. Yine her zaman-ki kaynaklarıma müracaat etmeliydim.

Birkaç hafta zihnim onların üzüntüsü etrafında döndü durdu. Giderek bir sonuca varmaya başlamıştım. Empati yoksunluğu insanı ne kadar katılaştırırsa, aşırı empati de o kadar duyarlı hâle getirerek kırılğanlığını artırır. İnsanlar –özellikle yetişkinler– ölen hayvanın yerine imgelem dünyalarında kendilerini koyuyor ve bundan yola çıkarak kesilen hayvan değil de kendileriymişçesine hayvanın çok acı çektiğini zann ediyorlardı. İşte bu, aşırı empati idi. İnsanın aklı ile geçmiş ve gelecek bilgisi, onun acı çekme potansiyelini binlerce kat arttıran önemli bir faktördür. Akılda tutulması gereken; kesilenin insan değil, bilinci ve algılamaları çok dar ve kısıtlı bir hayvan olduğudur.

Bunu beş yaşındaki kızlarıma nasıl anlatmalıyım? Neyse ki her zamanki gibi bir melek kalbime ihtiyacım olan fikri fısıldadı. Bir gün otururken bir bıçak getirdim mutfaktan. Kızlardan birine “Üzerindeki hırkayı çıkarır mısın, size bir şey anlatmak istiyorum,” dedim. İkiz çocuk sahibi olmanın sonuçlarından biri hemen tezahür etti. Diğeri itiraz etti: “Neden ondan istiyorsun, ben de hırkamı çıkaracağım.” “Peki,” dedim. “İkiniz de hırkalarınızı çıkarır mısınız?” Çıkardılar. Elimdeki bıçağı hırkanın üzerine tuttum ve dedim ki: “Şimdi ben bu hırkayı keseceğim. Sizce hırkanın canı acır mı?” İkisi de güldüler. Çok komikmişim, hiç hırkanın canı acır mıymış, onun ruhu yokmuş ki.

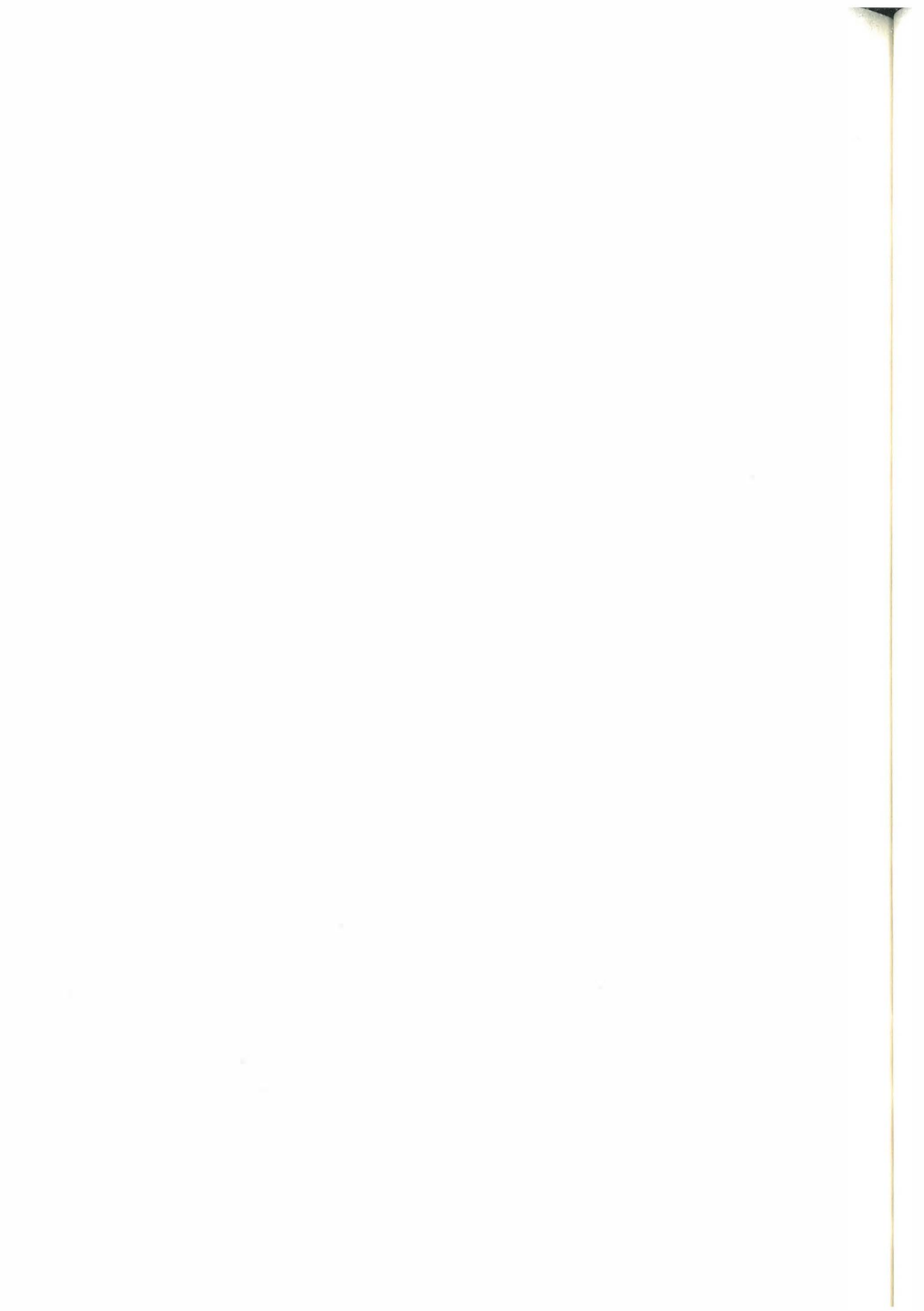
Açıklamam şöyle devam etti: “Bıçakla kestiğimizde hırkanın canı acımıyor değil mi? Halil Dedenizin bahçesinde kestiğimiz keçi vardı ya, işte onu kesen amca tam bıçağı keçinin boynuna değdirdiği anda, Yaratıcımız keçinin ruhunu alıyor ve cennete koyuyor. Yani keçinin canı bizim zannettiğimiz kadar çok acımıyor. Yanlış anlamayın, hırka gibi hiç acımıyor demiyorum ama sizin zannettiğiniz kadar da acımıyor.”

Gelecek itiraz belliydi. İtirazlarına pabuç bırakmadan devam ettim. “Şunu sorabilirsiniz: Keçi kesilirken neden çırpınıyor? Çırpınması illa da canının çok acıdığı anlamına gelmez. Bazen bizim araba da sallanıyor, çünkü çalışmasında sorun oluyor. Ya da bazen ben aniden fren yapınca sallanıyor ya, bu, arabanın canının acıdığı anlamına gelmiyor, değil mi? Siz hiç duydunuz mu bizim arabanın, ‘Aaaa canımı acıtıyorsun ama, böyle fren yapma!’ dediğini. Keçinin boynunda, beyninden çıkan sinirler var. Bıçakla bu sinirler kesilince beyindeki bir mekanizma harekete geçiyor ve hayvan çırpınıyor. Keçinin çırpınması canının çok çok acıdığı anlamına gelmiyor. Bu doğal bir tepki.” Açıklamam kızlarımı tatmin etmişti. Üstelik bundan onlar kadar ben de yararlanmıştım. Artık her kurban kesişimizde bu açıklama gelir aklıma. Bir meleğin, onun ruhunu teslim aldığını düşünürüm. Hayvanın ruhunun beden- den kurtulduğunu, kesilenin, aslında hayvanın kendisi değil, beden elbisesi olduğunu aklımdan çıkarmam. Debelenmesinin de omuriliğinin kesilmesine bağlı olduğunu unutmam. Bunu, O’nun sonsuz merhametinin gerekli kıldığına inanırım. Her şeyin sahibi O ise, O sahibi olduğu varlıklara karşı merhametlidir. Ve kızlarımla hâlâ, her kurban bayramında bir kere daha bu konuyu konuşuruz. Tekrar tekrar.

Belki sizin de hayalinize gelir bu imge. Bıçakla kesilen varlığın akıl sahibi olmadığı, bilinç ve farkındalığının ise insana göre çok sınırlı olduğu da zihnimizin bir yerinde durmalıdır. Empati yapmamak kadar aşırı empati de zararlıdır çünkü.

Ve yaşamda bana çok yol gösteren bir cümle daha gelir kalbime:

“O’nun merhametinden fazla merhamet, merhamet değildir.”

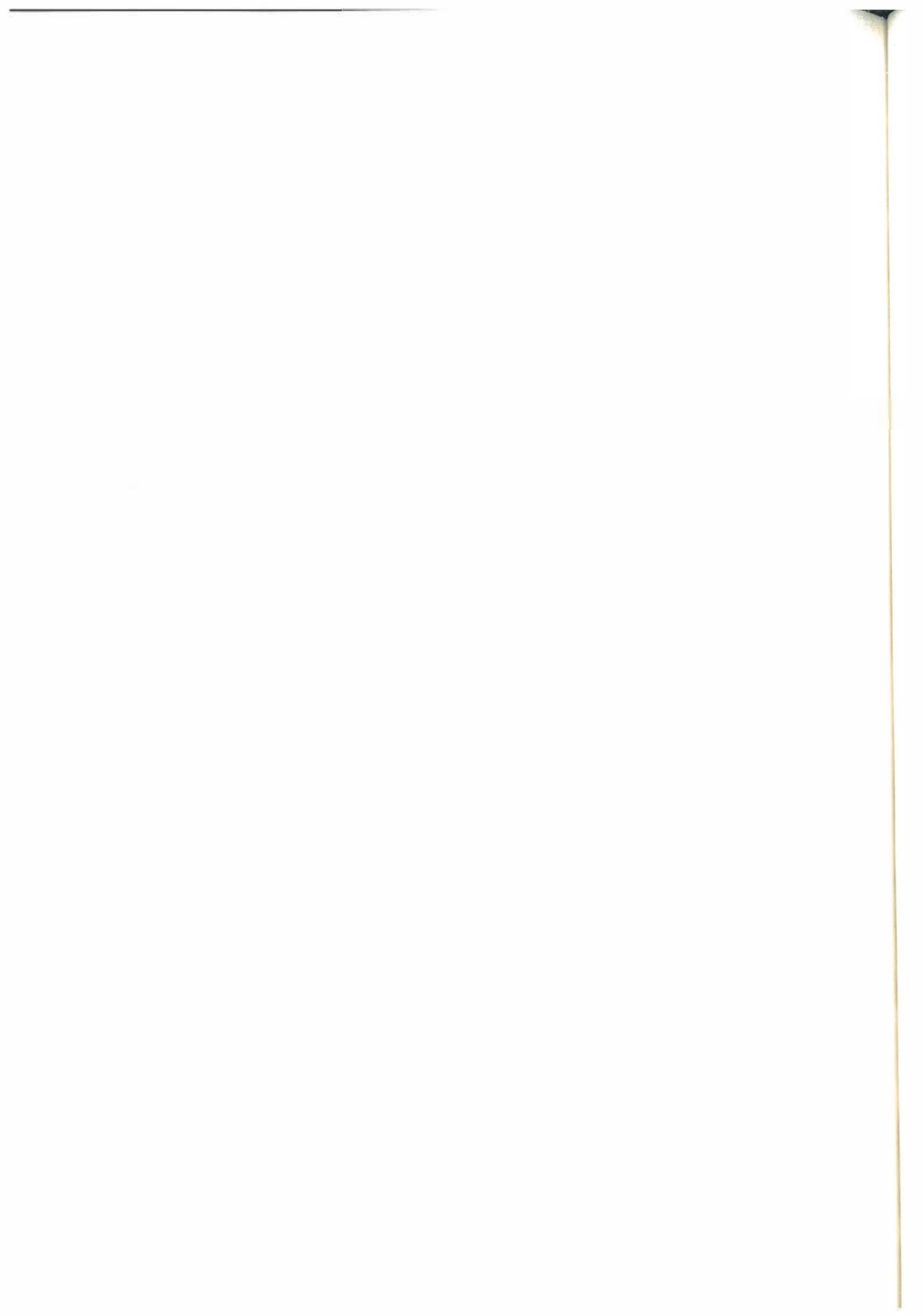

Üçüncü Bölüm

Şu Anlar

*“Şu güzerân-ı hayat bir uykudur; bir rüya gibi geçti.
Şu temelsiz ömür dahi, bir rüzgâr gibi uçar gider.”*

Bediüzzaman Said-i Nursi

ÂNI YAKALAMAK

İster fakir olalım, ister zengin. İster cebimizde harcayacak hiç para olmasın, ister nereye harcayacağımızı bilemeyecek kadar çok. Hiç fark etmez. İster hayatının sonuna ulaşmış bir yaşlı olalım, ister yolun başında koşan bir genç. Herkes, hepimiz biriz. Hepimizin, herkesin şu hayatta tek bir sermayesi var. Yaşlılıkla, gençlikle, zenginlikle, fakirlikle ilgisi olmayan bir sermaye bu: "Ömür sermayesi."

Ömür sermayesinin "bir ömür" kadar olduğu sanılır. Tüketecek, bol bol harcayacak yıllar vardır önümüzde. Günler, aylar vardır, işte bu yüzden bol keseden harcar dururuz sermayemizi. Sanki hiç bitmeyecekmiş, tükenmeyecekmiş gibi gelir. Sonsuza kadar sürecektir sanki. Hayatımızı sabit ve kararlı diye tasavvur eder, öylece yaşarız. Yoksa yaşayamayız. Dünyanın bir derece sabit olması bizi aldatır. Dünya binlerce yıldır vardır. Sanki binlerce yıl bile değil, sonsuza kadar da var olacaktır. Sanırız ki, içinde bizi de taşıyarak sonsuza dek akıp gidecek. Dönüşü hiç durmayacak, üzerinden hiç insan eksik olmayacak. Biz de onun ebedî yolcuları olacağız gibi gelir bize.

Dünya ölmeyecek gibidir. Sanki bize ölüm gelmeyecektir. Bizim gibi kimi insanlar ölümü yaşar ama düşünmeyiz ki sırada biz de varız. "Aman boş ver. Hayat devam ediyor ya, sen

ona bak!" deriz. Hayatın görünürdeki devamlılığına sığınır, ondan medet umarız. Yaşananlar, ölmeyeceğimize sözüm ona bir delil olur. Şimdiye dek yaşamışsak şimdiden sonra da yaşayacağızdır. Bilemeyiz ne zaman öleceğimizi. Bu bilinmez tarihi hiç fark etmeden uzatır uzatır ve en sonunda ölümü kendimize layık görmeyiz. Yaşama tarihini "sonsuz" diye atarız bu geçici dünyada. Ölüm tarihini siler geçeriz. Gerçek, hayale karışır. Bizim için belirsiz olan ölüm gününü yok kabul ederiz.

Gelecek için kurgulanan bu hayalî tavır geçmişe de uygulanır. Oysa, geçmiş geçip gitmiştir. Geçmiş, tükenmiş bir sermayedir. Yoktur; bir daha asla yaşanamaz. Bir kez geçip gitmiştir ve bir daha hiç olmayacaktır. Aslında, aramızdan ayrılıp giden sahnelerin tümüdür geçmiş. Hem de anlamadan, fark etmeden kanatlanıp giden sahnelerdir bunlar; rüya gibi, uyku gibi. Her şey, bu âlemden, ruha hüznün bulaştırarak, kalbe acı doldurarak göçer, kaybolur, gider. Devamlı olmayan şeyde zevk yoktur, lezzet de. Devamsız olan her şey, bir acı nedenidir. Geçici olan her şey ruha ve kalbe darbeler indirir, ruhu ve kalbi, duyguları parçalar, kanatır, ağlatır. Var olan her şey geçicidir. Bu hayalî tavrı yaşayan kişi için her şey bir azap nedeni olur.

Geçmişten ümitler kesilince gelecek belirir önümüzde. Bir umut olur gelecek. "Aydınlık gelecek" nidalarında bulunuruz. Mutlu yarınlar hülyaları kurar, düşlere dalar, şu hayatı bir rüya gibi yaşarız. Hayaller, idealler hep yarınlara yüklenir. Yeni bir güne başlamışken, başka bir yeni gün düşünür. Hep, bir türlü bugüne kavuşmayan yarınlar düşünür. Yolculuklar hep geleceğe yöneliktir. Bizim için bir umut kapısı olur gelecek.

Henüz gelmemiş gelecek, bilinmezlikler içindedir. Yarın bilinmezdir. Şu andan sonrası bilinmezdir. Şu an bizim için her şeydir. Geleceğimiz, aslında ölüme yakınlaşmamızdır. Şu ânın sonrası ölümün sınırındır; ölüme daha da yakın kılar bizi. Ve gelecek de kararır. Gelecek, uçup giden hayaller gibi söner gider. Umutlandığımız gelecek, yalnızca, hayalî ümitler ağında çizilmiş bir plandan ibarettir.

Velhasıl, bizi gelecek de kurtaramaz. Hayalin sınırlarından çıkınca, gelecek, olsa olsa bir endişe kaynağı olur. Bir korku yığını gibi önümüzde durur, ölümümüzü bekler. Devamlılığı, sürekliliği, sonsuzluğu isteyen duygularımıza cevap vermez; veremez. Gelecek, bir endişe ve korku sisidir yalnızca. Çünkü belirsizdir. Başımızdaki hayal uçunca, uykumuz da kaçır.

Geçmiş ve gelecekte ümidimizi kesince, yaşadığımız âna geliriz. Kala kala tek bir sermaye kalır elimizde: "AN" Geçmiş ve gelecek zamanlar içinde, bu an biriciktir. Bulunduğumuz âna gelince, var olduğumuzu anlarız. Varızdır ve yaşıyoruzdur. Derin bir nefes alırız. Soluklanır; var olduğumuza, yaşadığımızı seviniriz. Geçmiş ve gelecek yoksa da, şu an vardır ya...

Bir daha hiç yaşanmayacak olanı, bir kez olmuş ve bir daha hiç olmayacak olanı yaşamak için son fırsattır. Çünkü birazdan bir ayrılış sahnesi daha yaşanacaktır. Her "an" bir ayrılış sahnesidir. Her "an" geçmişe yollanan bir misafirdir. Son kez görülen ve son kez yaşanan bir andır "her an." Anlar, bizi nihai sonumuza taşır. Şimdiki zaman, uç uca eklenir ve bizi işte o ana, ölüm ânına taşır. An, elimizde var sandığımız tek sermayedir. Ama öyle bir sermayedir ki, yaşamak için elimize verilen bu zaman, verildiği an alınır. Verildiği an, yok olur. Anlar, verildiği an uçar gider, konargöçer zamanlardır. An, biricik zamandır. Bir an vardır ama bu an bir an sonra yoktur.

Ve ömrümüz, anbean ölerek koşar adım gider. Koşulan yerse o nihai ölüm ânıdır, insan ölüm zamanıyla buluşmak için koşar durur. Her an sonlanacak bir koşuşturma ya da her an gerçekleşecek ölümle buluşmadır yaşanan. İnsan bu buluşmayı durduramaz. Ölüme koşuşunu yavaşlatamaz. İster, ama yapamaz. Elinde değildir.

Zaman ne yavaşlar ne de durur. Anlar tükenmeden, insan ömrünü yer bitirir. Önü ve arkası olmayan bir ânın içine sıkışan insan daralır, boğulur. Ne sağa, ne sola, ne aşağıya, ne yukarıya kımıldayabileceği daracık bir odanın içinde gibi ânın içinde kalakalır.

Sabit ve kararlı sandığımız yerküre de yerinde durmaz. O da döner ve koşar. Kendi ölüm ânına doğru. Ölümle buluşmasını durduramayan, fani olan anda bekaya pencere açamayan insan, dünyaya ve dünya içindekilere hiç hüküm geçiremez. Kendi dünyası daralır, bir âna sıkışır. Dünya daralır, bir anlık dünya olur. Kendi hayatının yıkıntıları onu boğduğu gibi yıkılmaya mahkûm bir dünyanın yıkıntıları da insanı iyice ezer, havasız bırakır.

Ve bir ayet yaşadıklarımızı özetler: "Her nefis ölümü tadacaktır." İnsan nev'i bir nefistir. Yerküre bir nefistir. Her mevcut bir nefistir. Her nefis anbean ölmektedir. Her nefsin bir kıyamet vakti vardır, insan nefsinin ölümü kendi kıyame-ti olacaktır.

Anbean yaşarız; anbean tükenir ömrümüz. Geçmiş ve geleceği olmayan bir anda sıkışmış duygularımız dehşet içinde kalır. Koyu bir karanlık bulaşır kalplere. İnsanın bundan daha büyük bir derdi, daha büyük bir sıkıntısı, daha büyük bir problemi yoktur. Bu, hayat boyu süren en kalıcı, en insani ve en hayati problemimizdir.

Şu ânın yorumu, geçmiş ve geleceğe yorum katar. Şu an nurlu ve aydınlıksa, geçmiş ve gelecek aydınlıktır. Çünkü tek sermaye şu andır. Düğüm şu andadır. Şu ânın anlamı tüm hayata anlam katar. Anlamına göre yaşanmayan an, sonsuz kere yaşansa da yine saçmadır. Önemli olan, sonsuz yaşamak değildir. Önemli olan, bir an da olsa anlamına göre yaşamaktır. Veriliş nedenine göre yaşanmayan anlardan –sonsuz kere yaşansa bile– kalbe yine darbeler iner, ruh incinir, akıl azap çeker.

Çünkü insanın mahiyetinde, hakikati talep etmek vardır, merak vardır. İnsan, sonsuz yaşasa da, neden sonsuz yaşadığını bilmek ister. Hayatının anlamını, her bir ânının mahiyetini bilmek ister.

Derdimize çare, aynı dert içinde dermanı, aynı karanlık içinde nuru görerek, aynı dehşet içinden teselli çıkararak bulunur.

Çünkü hariçten hiçbir şey bu dertlere deva olamaz, bize teselli veremez, nur olamaz. Çünkü haricî hiçbir şey anlarımızın yok oluşuna, dünyanın ölümüne, insanın ölümüne engel olamaz. Hariçten hiçbir şey anlarımıza anlam katamaz.

Teselli veren, nur veren, deva veren; gerçekten derdimizi bilen olabilir. Çektiğimiz acıları, kalplerimizin hazin ağlayışlarını, en gizli sıkıntılarımızı bilen. Kimseye açamadığımız, açsak da hiç kimsenin, hiçbir şeyin deva olamayacağı en saklı dertleri bile bilen. Geçmişe, geleceğe ve şu ânımıza hükmedebilen Biri ancak deva olabilir bize. Kaybolup giden; kendi kayboluşunu, kendi geçiciliğini durduramayan hiçbir şey derdimize deva olamaz.

Her şeye hükmü geçen Rabbimizin yardımı imdadımıza yetişir. Bize ânımızın mahiyetini bildirir. Rabbimiz, anlarımızın gerçeğini öğretir bizlere.

Dünya bir ticaret yeridir. Sürekli kurulur ve bozular. Ya da gelen geçenlerin yol üstüne kurduğu bir pazardır. Her an bir pazar yeridir. Her an ticaret yapılacaktır. Bu ticaret ahiretimiz içindir. Orada lazım olacak şeyler, bu her an kurulan pazar yerinden alınacaktır. Hayatımızın her ânı, kulluğumuzu yaşayabileceğimiz tek fırsat, ticaret yapabileceğimiz tek muameledir. Âlem-i gaybın nuruna ulaşabilecek pencereyi açabileceğimiz tek gerçek perdedir.

Dünya ve insanların dünyası, Ezelî bir Nakkaşın her an yenilenen bir defteridir. Bir defter ki, O'nun sanatını anlatır, O'nu bildirir, O'nu tanıtır, O'nu gösterir. Her an yenilenen defter, hemen o an okunmalıdır. Her ânın defteri başkadır. Her baharın anları başkadır, her yazınki başka. Her bahar, her an yazılan bir mektuptur. Hemen okunmalıdır. Bir başka mevsime, bir başka güne tehir edilemez. Her yaz, bir şiir gibidir. Yaz, her ânında O'nu över, O'nu anlatır. Yaz mektubu, yazın okunur, yazın her ânında okunur. Sabah ayrı bir mektuptur, akşam ayrı. Gün batımı ayrı bir mektuptur, gün doğumu ayrı. Sabah mektubu akşama kalamaz. Silinir gider. Başka bir mektup yazılır çünkü; O'ndan gelen ve kendini anlatan. O'ndan gelen mektup okunmadan bırakılamaz.

Her an, Rabbimizin isimlerini gösteren bir aynadır. Bir ânın gidip başka bir ânın gelişiyile ayna yenilenir. Aynalar anlık, isimlerse sonsuzdur.

Her an, ahiret için kullanılmak üzere verilmiştir. Her an, ahiretin fidanlık bir bahçesidir. Her an, ahirete fidanlar yetiştirmek içindir. Ya da, her an Rabb-i Rahîm'in rahmetini gösteren bir çiçekliktir.

Her an bir sahnedir. Her sahne O'nun sanatını gösterir. Her sahne beka âlemine yollanır.

Her an gelir ve geçer. Her an konar ve uçar. Ama bu hâliyle kalp, ruh ve aklımızı bir Baki'ye yöneltir. Görünürdeki geçici âlem, bu hâliyle O'na ihtiyaç duyurur. O'nu buldurur.

Her an Allah için, O'nun istediği gibi yaşanır; bir ayrılış sahnesi olmaktan öte, ahirette bir buluşma sahnesine dönüşür. Her an böylece, sonsuz bir hayatın eşiği olur. Sonsuz bir hayatın basamakları olur. Ve böylelikle geleceğimiz de aydınlanır.

Yarınları hayallerle yaşamak yerine ânı Allah adına yaşamak geleceğimizi de aydınlatır. Gelecek, cennete açılan bir kapı olur. Ölüm yokluk değildir. Yok oluş değildir. Ölümün acı, karanlık, dehşet verici yüzü aydınlanır; ölüm, başka bir hayata başlamak için gereklidir. Liseden üniversiteye geçmek için diploma almak gibi. Ölüm de böyle bir işlev görür. Artık, sonsuz bir hayat serilir önümüze; öyle ki, anlarımızı Rabbimiz adına yaşadık mı önümüzden akıp giden bir yol olur gelecek. Gelecek, cennete açılan bir kapı olur. Rahmani ziyafetlerin zamanı olur.

Geçmiş de mezarlık olmaktan kurtulur. Geçip giden ömrümüz göçüp gitmiştir. Ancak gittiği yer, beka âlemidir. Yokluğa değil, varlığa gitmiştir.

Yine geçmiş, hâlâ yaşayan dostların toplandığı bir yer olur. Bu dünyadan geçip gitmiş dostların ruhları baki bırakılmıştır. Hz. Âdem'e dek uzanan bir kafilé belirir geçmişte. Aynı Rabb'e inanan, aynı şeyleri söyleyen bir topluluk belirir. Bir dost meclisi olur geçmiş. Aynı Rabb'i öven, aynı şekilde öven bir tanıdık ve bildik meclis canlanır birden.

Geçmiş ve geleceğin düğümü şu andadır öyleyse. Her an, bir anlık ekim mevsimidir. Tohum şimdi atılmalıdır. Her an bize verilen hayatımız, bir tohumdur. Rabbimiz adına ekmek için verilen tohumlardır şu anki hayatımız. Şu anki zaman tar-

lasına ekilmelidir tohum. Ya şimdi hemen atılır, henüz vakit varken. Ya şimdi kul olunur, birazdan bir ayrılış sahnesi yaşanmadan. Şu ânımız ya şimdi ebedîleşir ya da hiçbir zaman. Şimdiki zaman sermayemiz ya şimdi kullanılır ya da avucumuza düşen bir kar tanesinin hemen eriyişi gibi erir gider.

Erteleyecek zamanımız yoktur. "Eyvah aldandık, şu dünya hayatını sabit zannettik!" demeden, "Nasıl yaşadığımı anlayamadım!" demeden şimdi kul olma zamanıdır. Şimdi son fırsattır. Şu an son ticaret ânıdır. Şu an tam ekim mevsimidir. Şu an ebede yollanacak biricik sermayedir. Birazdan geç olabilir.

YİTİK ZAMANLARI BULMAK

Dar zamanlı bir hayatı yaşar insan. Başı sonu olan bir hayatı tüketir. Tükenir. Hayat geçicidir. Geçiciliği fark ederek yaşayamaz her an. An gelir, zamanın az kaldığını fark eder.

Zamanın içine sıkışıp kalır.

Henüz otuz sekizindedir insan örneğin. Ama kanser hücreleri akciğerini tüketmiştir. Kısık kısık nefes almak zamanı yavaşlatır, ağırlaştırır. Bir bitiş çizgisini hatırlatır. Her gün bir adım daha çizgiye taşır insanı.

Ya da elli yedisine gelmiştir. Yaratıcı'ya karşı sorumlulukları olduğunu şimdi fark etmiştir; bir hafta önce ölen kızının ardından. Ya da daha çok gençtir. İki yıl süren günahla dolu bir hayatı nasıl silebileceğini düşünmektedir. Geceleri sık sık uyanarak. Ağlamaklı.

Geçip gitmiş günahkâr zamanları kurtarmak için.

İnsan bir pişmanlığın içine sıkışıp kalır bu sefer. Geçen her an pişmanlıkları hatırlatır. Yapmak isteyip de yapamadıklarını. Ya da yapması gerektiğini yeni fark ettiklerini.

Keşke o âna kadar yaşanmış olan hayat daha iyi geçirilseydi. Keşke Yaratıcı adına, O'nun için daha çok şey yapılsaydı.

Farklı farklı insanlar, farklı farklı nedenlerle bir an dururlar. Havada asılı kalmış buz taneleri gibi donakalırlar. O

öyle bir andır ki; dünyanın sadece ve sadece ahiret için bir hazırlık yeri olduğu anlaşılır.

Bitiş çizgisi insanın umudunu keser. Dondurur. Hem zaman donar, hem varlık. Hayat geçicidir. Ancak sonsuz hayat, tam da bu geçici hayatla kazanılır. Sonsuz bir hayatla değil. Artık dar zamanda çok işler yapma vaktidir. Zaman dardır ama insan bu sefer çok işler yapamayacağını da fark eder. Kısık kısık aldığı sayılı nefesler onu hem zamanın hem de bir sınırlılığın içine hapseder. Zaman dardır ama dar zamanda yapılacak çok iş vardır. Yorgun ve çaresiz bir beden buna izin vermez.

Hazırlık için gerekli zamanın peşine düşülür bu kez. Telaş kaplar insanı. Az kalmış, bitişe yakın zamanlar insanı sıkıştırır. Dar zamanların çok işler yapmanın zamanı olmadığını anlar insan. Hüzünle. Dar zamanda çok değil, çok değerli işler yapmanın vaktidir artık. Bitiş çizgisinden önce, son durakta konaklama zamanı.

Bir saatlik bir ibadette, seksen senelik ibadet ömrünü kazandıracak özel zamanlara ihtiyaç vardır artık. Kadir Gecesi gibi, yakalandığında bir insan ömrüne bin ömür katacak zamanlara ihtiyaç vardır. Dakikası bir gün hükmünde bereketli saatlere. Saati iki ay, günü birkaç sene hükmünde bir ömr-i bakiyi arar insan.

Sonsuz Rahmet sahibi olan Yaratıcı, insanın böylesi zamanlara duyduğu ihtiyacı dahi düşünmüştür. Yaratıcı, insana bereketli zamanların kapılarını gösterir. Ardı ardına, birinden diğerine açılan özel zaman kapıları sunar. Bunun bir örneği üç ayardır. Zaman, Recep ayına varır. Recep, Allah'ın ayıdır. Önce Regaip Gecesi gelir. Miraç Gecesi, yitik zamanlarının peşine düşmüş çaresizler için, bire karşın yüzlerin kazanılacağı bereketli bir gece olur. Sonra Peygamber'in ayı

girer, zaman bir başka işler. Sonra ümmetin ayı çıkagelir. Hele bir de Kadir Gecesi vardır ki. Öyle bir gece ki bin aya denk.

Kaybedenler için Yaratıcı bir kere, bin kere daha fırsat sunar insana. Farklı biçimlerde yitirilmiş zamanları olan bizlere, sonsuz rahmetini bir kere, bin kere daha hissettirir.

Yitik bir geçmişle olmayan bir gelecek arasındaki dar sokakta sıkışıp kalmış bizlere, üç aylar ve başka özel günlerle umut serper. Geceleri sessizce kalkılır. Sessizce secdelere varılır. Sessizce oruçlar tutulur. Sessizce O'na yalvarılır. O'ndan medet umulur. Sessizce O'nsuz geçen zamanlar için ağıtlar yakılır.

Özel zamanlar; aylardan üç aylar, günlerden Cuma, günün vakitlerinden gece ve seher bağışlanmış ek süreler gibidir. Yitik zamanları yeniden kazanmak için. Köprüden önce tek bir çıkışı olanlar için, son çıkış gibidir özel zamanlar.

Gelecek herkes için belirsiz. Yarının olmasıyla olmaması aynı ihtimal dâhilinde. Hangi koşulda olursa olsun, hangi yaşta olursa olsun bu yüzdendir ki hepimiz yitirilmiş zamanları olan insanlarız. Birazdan ölüm gelebilir. Öyleyse içinde bulunduğumuz an, köprüden önceki son çıkış kapısı, son konaklama zamanıdır. İşte bu yüzden, özel zamanlar biz kaybedenler için yitik zamanlarımızı bulmanın özel kapıdır.

Sessizce geceleri kalkmalı, sessizce günahlarımız için ağıtlar yakmalı, sessizce secdelere varmalı, sessizce gökteki aya bakmalı, sessizce yitirilmiş zamanları aramaya koyulmalı ve özel zamanlara O'nun mührünü vurup yitik zamanlara karşın mühürlenmiş zamanları bulmalı.

AŞK-I BEKA RESİMLERİ

Aşkın Birinci Yüzü: Aşk-ı Beka Resimleri

Bir fotoğraf makinem olmasını o kadar istiyordum ki... Çünkü gönlüm, hiçbir şeyin kaybolup gitmesine razı değildi. Akıp giden, kaybolan anları dondurup, hiç değilse bir kâğıdın üzerinde bakileştirebilirdim. Ama fotoğraf makinem yoktu. Olsa da, tüm anları ona dolduramazdım. Başka bir yöntem aramalıyım.

Fotoğraf çekmek için makine şart mıydı? Gözlerimi fotoğraf makinesi gibi kullanamaz mıydım? Aklımı ve zihnimi deklanşör gibi. Duygularım da makinenin mercekleri olabilirdi.

Fikir hoşuma gitmişti. Çok geçmeden uygulamaya koydum. Sokak sokak, fotoğraf çekmek üzere dolaşmaya başladım. Fotoğraf makinesini taşıma, filmleri banyo etme, kâğıda basma zahmetinden ve masrafından da kurtulmuştum. Çektiğim resimlerin tümü, aynı adı taşıyacaktı: "Aşk-ı beka resimleri."

İlk durağım bir fotoğrafçı dükkânı oldu. Rengârenk fotoğraflar arasında solgun bir kare vardı. Solgun resimdeki kişi gülüyordu. Gülüşü solmamıştı. Ama her resim bir gün solar. Her resim, bir gün solacağı bilinerek çekilir. Bu resim de solacağı bilinerek çekilmişti. Çünkü her resim, bir ânı ba-

kileştirme çabasıdır. Ona solgun bir resim olarak bakmamalıydım. Aslında aşk-ı bekanın resmiydi o. Her fotoğraf, fotoğrafçının beka aşkını belgelemektedir.

İkinci durağım sokaklardı. Sokaklarda sevgililer vardı. Birbirlerine, sevgilerinin hiç bitmeyeceğini, sonsuza dek süreceğini fısıldıyorlardı. Verdikleri sözler yok olmamak için birlikte sarf edilen bir çabaydı, çırpınıştı, yakarıştı. Her sonsuz sevgi sözü, aslında aşk-ı bekanın resmi sayılırdı.

Sonraları, bir resim galerisine takıldım. Rengârenk resimler, manzaralar gördüm. Her bir tablo, yokluğa gidişe karşı bir direnişti. Her tablo bir aşk-ı beka çılgılığıydı. Tabloların birinde, denizde gark olan bir kayık vardı. Kayıktaki iki kişi, batmamak için çırpınıp duruyordu. Tıpkı tabloyu yapan sanatçı gibi... O da, bu tabloları, şu dünya denizinde unutulmamak, yok olup gitmemek için yapmış ve sergilemişti. Hayatını, insanların zihinlerinde ve duygularında sürdürmek istiyordu.

Derken, yolum bir hastanenin acil servisine düştü. Gelen, bir panik hastasıydı. Kalp krizinden ölmek üzere olduğunu ve kurtarılması gerektiğini söylüyordu. Bir hemşire, hastanın kalp grafisini çekiyordu. Ben de hastanın bir fotoğrafını çektim. Resmin üstünde "aşk-ı beka" yazıyordu.

Bir pazar günü Erenköy sahiline uğradım. Sabahın erken bir vaktiydi. İnsanlar koşuyor, bisiklete biniyor, spor yapıyorlardı. Alınlarda birikmiş her bir ter damlasının, kaslardaki yorgunluğun, soluk soluğa kalmaların bir aşk-ı beka resmi olduğunu anladım. Spor yapmak bahaneydi. Hareketlerinin her birinde aşk-ı bekanın terennümü vardı.

Yine bir pazar günü, Oylat'a gittim. Orada gezinirken, bir uçurumun kenarında durdum. Ayağımı birazcık aşağı doğru uzattım. Başım döndü, midem bulandı, yüreğim ağzıma geldi, kalbim çarptı. Hemen oradan uzaklaştım. Yaşadıklarımın

adını siz korku koyabilirsiniz. Ama her korku, aslında aşk-ı bekanın yansımasıydı.

Bir kara yolunda arabalar akıp gidiyordu. Sürücüler birbirine çarpmamak için olabildiğince dikkatli kullanıyorlardı arabalarını. Anladım ki, başkasıyla çarpışmayan her bir arabada aşk-ı beka yolunda yol almaktadır.

Birisi, arkadaşının kendisini unuttuğunu, artık kalbinde kendisine yer vermediğini düşünüyordu. Yaşadığı öfke, kırgınlık, hüznün, aslında yok olmaya, unutulup gitmeye karşı bir isyan sayılırdı. Deklanşöre basıp hâlini kaydettim. Çıkan resmin üzerinde yine “aşk-ı beka” yazıyordu. Tüm unutulmama özlemleri beka aşkından geliyordu.

Ortalıkta şöhret olma arzusu, silinmez bir ad bırakma isteği kol geziyordu. Televizyonlar, gazeteler, radyolar, söylenen şarkılar, yazılan şarkı sözleri, üretilen eserler, Hollywood’da ve başka yerlerde yapılan yüzlerce film, hepsi birer aşk-ı beka resmi sayılırdı.

Sürekli bedenini dinleyen bir hasta vardı. Her küçük şikâyeti için, kanser mi oldum, diye doktora koşuyordu. Hipokondriyak teşhisi almıştı. Doktorlar artık ondan bıkmıştı. Onu anlayamıyorlar, her küçük şikâyeti abartmasını bir şeye yoramıyorlardı. “Bu kadar vesvese edecek ne var?” diye kızıp söyleniyorlardı. Hasta bir gün gerçeği söyledi: “Bedenimin bir gün yok olacağı düşüncesi beni çıldırıyor. Onun başına en küçük bir şeyin gelmesini istemiyorum.” İtirafı bir aşk-ı bekanın resmiydi.

Herkes, tüm evrende bir an parlamaktansa küçük bir köşede sonsuza dek var olup kalmak istiyordu. Yollarda, sokaklarda yok olmayı, hiçliği, eriyip gitmeyi isteyen tek kişi yoktu. Kimse küçük aşklara razı olmuyordu. Yüreklerde aşk-ı beka vardı. İnsanlar sevdikleri her şeyi, süreklilik duygusu

içinde seviyorlardı. Şiddetli bir aşktı bu. Olmazsa olmazdı. Bu aşk olmazsa yaşanmazdı. Bu aşk için her şey göze alınıyordu. Gezegendeki tüm insanların her çabası, her çalışması, her davranışı, her tutkusu, her aşkı, bir aşk-ı beka resmiydi.

Aşkın İkinci Yüzü: Solgun Aşk-ı Beka Resimleri

Aradan yıllar geçti. Yıllar önce çektiğim aşk-ı beka resimlerine ne olmuştu? İçimi bir merak sardı. Gerçekten aşk-ı beka karşılığını bulmuş muydu? Aşk-ı beka için çırpınmalar, yokluğa karşı direnmeler sonuç getirmiş miydi? Çektiğim resimlerdeki insanlar şimdi var mıydı, yok muydu? Bu resimlerdeki kişiler şimdi neredeydi? Hayalimi ve zihnimi iyice yokladım. Resimleri teker teker gözümün önüne getirmeye çalıştım.

Her şey başlar ve biter. Her şey gün gelir, canlılığını yitirir. Her resim gün gelir solar.

Bütün aşk-ı beka resimleri solmuştu. Gün gelmiş, resimdeki herkes unutulmuştu. Gün gelmiş, resimdeki insanlar ölmüştü. Sevgililerin verdikleri sözler yerine gelmemiş, ayrılıklar sonsuz sevgi sözünün önünü kesmişti. Bu hayatta birlikte olan herkes bir gün mutlaka ayrılır. Resimlerde beraber olan insanlar şimdi ayrıydı. Ya başka şehirlerde ya da aynı şehrin farklı mahallelerinde birbirleriyle hiçbir bağları olmadan yaşıyorlardı. Kimileri yerin üstünde, kimileri altındaydı. Ayrılık rüzgârı esmiş, herkes bir yere savrulmuştu.

İnsanlar insanlarca sevilmiş, takdir edilmiş, beğenilmişti. Aralarında sevgi bağları kurulmuştu. Ama gün gelmiş, insan sevgi beklediği nazarlardan nefret bulmuştu. Sevilecek yaşıyan herkesin karşısına ölüm çıkmış, herkes kabri-

ne yalnız girmişti. Tüm kabirler yalnızlık odalarıydı. Hiçbir dünyevi sevgi, insanın yalnızlığını gideremiyordu. İnsanın üzerine titrediği bedeni, her an bir dağılma ve çözülme içindeydi. Dünyalarında yer edindiğimiz herkesin bu gezegende ki yaşamı, bizden önce veya sonra sona eriyor, bırakın bizi, kendilerine bile bir faydaları dokunamıyordu.

Her resim solduğu gibi, aşk-ı beka resimleri de solmuştu. Bütün resimlerde bir hüzün, bir ayrılık acısı, bir kırıklık, burukluk vardı. Her aşk-ı bekanın, yokluğa karşı direnmenin, var olma isteğinin karşısına hep fena çıkmıştı. Önü alınamayan bir fena, bu dünyada bekayı söndürmüştü.

Bekaya duyulan şiddetli aşk, fenaya engel olamıyordu. Bütün çırpınışlar boşunaydı. Peki ama nerede yanılıyorduk? Bu haksızlık değil miydi? Hatamız neydi? Biz yok olmamalıydık. Hiçbir şey yok olmamalıydı. Sevdığımız, ilgi duyduğumuz, bağlandığımız hiçbir şey ölümle son bulmamalıydı.

Aşk-ı beka, beka getirmeye yetmiyordu. Çünkü beka aşkının, bekayı getirecek ilmi, kudreti, iradesi yoktu. Aşk-ı beka, bize verilmiş bir duyguydu. İstektir, arzuydu. Kendi başına bir anlamı yoktu. Beka, yaratılmış bir duyguyla gelemiyordu. Fani olanı fani ile bakileştirme çabası hiçbir sonuç vermiyordu. En büyük yanılığımız burada başlıyordu. Aşk-ı bekanın baki kalmaya yettiğini sanıyorduk.

Aşka karşı ilk güvensizliği işte o zaman hissettim. Beka getirmeyen aşka sırtımı çevirdim. Kendisi bir ıstırap kaynağı olan aşka aşkımlı kaybettim. Ama bekadan yine vazgeçemedim. Hiçbir şeyin "hiç" olmasını hiç mi hiç istemiyordum. Başka bir aşk bulmalıyım. Bana bekayı getirecek bir aşk olmalıydı.

Aşkın Üçüncü Yüzü: Aşk-ı Baki Resimleri

Anlamak istiyorum: Bekayı niye bu kadar istiyorum? Ölmekle yaşamak, varlıkla yokluk arasındaki tercih neden hep yaşamak ve varlık lehine yapılır? Bu sorunun cevabı, basitçe “İçimde bir duygu bunu istiyor,” olamaz. Çünkü bunun ardından başka bir soru gelir hemen: Bu duygu insana neden verilmiştir?

Henüz kaybetmediğim hayata dönüyorum: Hayatta ne buluyorsun? Senin için hayatı önemli kılan nedir? Neden hayatının ve bütün hayatların sonsuza dek var olmasını istiyorsun?

Her varlık, her hayat kendi başına bir hiçtir. Hiçbir varlığın kendi adına bir anlamı yoktur. Anlamsız olan bir şeyin varoluş gerekçesi yoksa, varlığının devam gerekçesi de ortadan kalkar.

İşte çelişki burada başlar. Her varlığın sonsuza dek yaşamasını istememiz, bizi önce varlık sorununu anlamaya zorlar. Fani ve geçici varlıklara duyulan beka aşkının başka bir anlamı olmalıdır. Bu anlam doğrudan, her varlığın var ediliş gerekçesiyle ilgilidir.

Varlıkların bekasına yönelik aşk, aslında onların vazifesi-ne yöneliktir. Hiç bitmesin istediğimiz, gördüğümüz ve varlıkların gördüğü vazifedir.

Her hayat, rabbani bir mektuptur. Kendi adına bir anlamı olmayan her mevcut, ilahi isimlerin bir aynasıdır. Her hayat, sonsuz isimlerin tecelli yeridir. Hayatı yokluktan ve hiçlikten kurtaran, Rabb'i tanıtmayı, O'nu bildirmesi, O'na işaret etmesidir. Her şeyi değerli kılan ve güzelleştiren, onun Rabb'in sanatı, eseri, fiili olmasıdır.

Yokluğun insanı korkutması, beka aşkı işte bu yüzdendir. Yok olmanın istediğimiz şeyler, varlıkların bizzat kendileri

değildir. Çünkü varlıkların kendileri kendi adlarına bir hiçtir. Her bir hayatın yerine getirdiği görevin, işin, üzerindeki sanatın ve güzelliğin yokluğu insanı müthiş tedirgin eder. Yok olmasın, sonsuza dek hep devam etsin istenen, varlıklarda tecelli eden isimlerdir. İsimlerse sonsuzdur. Kaybolmasın istediğimiz şey, basitçe, fani ve sayılı varlıklar değildir. Sonsuz isimlerdir.

İşte bu yüzden, her aşk-ı beka yolunu şaşırmış bir aşktır. Her aşk-ı beka, gölgeye yapışmadır. Her aşk-ı beka, aynada tecelli eden isimler yerine, aynanın bekasına âşık değildir. Aşk-ı beka kendi başına bir hiçtir. O, yalnızca bir işaretçidir. İnsanın fıtratı gereği Kâmil-i Mutlak'ın varlığına, kemaline, bekasına yönelen aşk, yolunu şaşıır, gölgeye yapışır, bizzat aşkın kendisine âşık olunur.

Gerçekte insan Baki bir Zat'a muhtaçtır. O'nsuz yaşayamaz. Fıtraten O'na âşıktır. Kâinata dağınık bütün sevmeler O'nun esma ve sıfatına karşı verilmiş bir muhabbettir.

İnsana bekayı ancak Baki Olan verebilir. Çünkü Baki Olan, sonsuz isimlerinin sonsuza dek tecellisini ister. Bunun için insana beka verir. Baki olmayan, başı ve sonu olan hiçbir şey, hiçbir varlığı yokluktan "şimdi ve burada"ya getiremez. Her şeyi yokluktan buraya getiren ve isimlerinin tecellisine ayna yapan, onları isimlerinin tecellisi için sonsuza dek devam da ettirebilir. O hiçbir şeyi yok etmeyendir. Yok etmeyerek var eden, sonsuza dek de var edebilir.

Aşk-ı baki hiç solmayan bir resimdir. Çünkü O Baki'dir. O'na duyulan aşk da baki kalacaktır. İşte bu yüzden, insana O beka verecektir. O'nun bekası insana yetecektir.

AŞKA GÜVENMİYORUM

*"Eğer senden yüz çevirecek olurlarsa,
de ki: Allah bana yeter."
Tevbe, 9/129*

*"Biz insanları her zaman sınarsınız."
Mü'minûn, 23/30*

Büyülü aşklar peşinde koşuyordum. Aşkın sihri içinde kaybolup gitmek, erimek, yok olmak istiyordum. 'Bir insan'ı saatlerce düşünmenin, onu dünyanın içine alıp orada hep canlı tutmanın aşkıyla yanıp tutuşuyor, onun varlığını kendi varlığıma katmaya çabalıyordum. Bir kere yetmiyordu. Hayat boyu zihnimde ve hayallerimde kim bilir kaç aşk yaşadım, kaç kişiyi sevmeyi hayal ettim, kaç kişi için sanal dünyalar kurdum, kurduklarımı yıktım, yıkıntıların altında kaldım. Kurgular sınırsızdı. Zihin alabildiğine aşklar kurguluyor, insanın kalbi sevgiye hiç doymuyor, hiç "Beni daha çok sevme ne olur!" demiyor, hep "daha çok"un peşinde koşuyordu. Sevgi asla dur durak bilmiyordu. Peşi sıra sürüklüyor, dünyanın ve dünyanın rengini belirliyordu.

Âşık olunmanın büyüğü havası çok çekiciydi. Aşk ve sevgi yalnızlığa karşı en büyük kalkandı. Dipsiz bir kuyuya doğru salınırken tutunduğum daldı aşk. Kendi başıma olduğumu

anladığım an, yaşam anlamını yitiriyor, ruhum inciniyor, dünya üzerime çöküyor, yaşamak için bir neden kalmıyordu. Sancıları kesen ilaç gibi, acılara sürülen bir merhemdi aşk. Sebeb-i hayat olmadan yaşamak imkânsızdı. Aşk işte tam o anda imdada yetişiyordu. Birisi olsun isteniyordu. Yalnızca ve yalnızca ona "Düşlerimde sen varsın. Dünyamda tek olan sensin," diyebileceğimiz biri. O öyle biri olmalıydı ki, başkasını değil, yalnızca onu gördüğümüzde kalbimiz çarpmalı, heyecanımız ortaya çıkmalıydı. Ona özel biri olduğunu hissettirmek isterdim. "Yalnız senden etkileniyorum. Sana hissettiğim duygular çok özel ve farklı!" diyebileceğim; onun da "Sen benim için çok özelsin. Yalnızca sana karşı böyle duygular hissediyorum!" dediğini duyacağım birini arayıp duruyordum. Yalnızca benim dünyama ait olacak biri. Bunu söylediğimde dünya değişiyordu. Yaşamak kolaylaşıyor, anlam kazanıyor, renkleniyordu.

Âşık olduğunuzda biliyordunuz ki, şimdi o sizi düşünüyor. Onun zihninde siz varsınız. O size bağlı. Size değer veriyor. Onun yaşamı için bir anlam ifade ediyorsunuz. Hissettiğiniz "hiçlik" silinip gidiyordu. Varlığınız tanınıyor, biliniyor, değerli bulunuyordu. Artık vardınız.

Birisi âşık olduğunu söylediğinde, âşık olan ve olunan kişiye kıskanır, olan ve olunanın yerinde olmak isterdim. Bana hayatı ele geçirmiş gibi gelirdi bu kişiler. Yokluğun önküsilmiş, hiçliğin önemi kalmamış, tutunulacak dal bulunmuştu. Bense boşluğun içinde yol alıp giden biri gibiydim.

Artık sevilenleri ve sevenleri kıskanmıyorum. Bu ne karşılıksız aşklarımdan, ne de terk edilip gitmelerden. Birinci elden dinlediğim yüzlerce aşk hikâyesinden. Eğer aşk kendi başına insana mutluluk ve huzur getirseydi, gezegen yüzeyinden acı, elem, keder silinir giderdi. Ben bunun tersini

gördüm. Aşk, âşık oldukları için acı çeken yüzlerce insanın kendisinden dinledim. Yüzlerce kişi aşk hikâyelerinin acıyla sonlandığını anlattı hep. Aşk, ardında acı bırakıyordu. Bir yerde bir yanlışlık olmalıydı.

Artık aşka güvenmiyorum. Artık sevilen ve seven insanları kıskanmıyorum. Sevmek ve sevilme, âşık olmak ve olunmak insanı yoruyor. Hatta âşık olmak beni korkutuyor.

Âşık olmanın, bir başkasını sevmek olduğunu sanırdım. Aşkla, sevmek ve sevilme, yaşamın ağırlığının yok olacağını sanırdım. Ama artık aşka güvenmiyorum. Sevmek ve sevilmenin, âşık olmak ve olunmanın kendisi hayat kadar ağır. Sevmek ve sevilme, âşık olmak ve olunmak duygularımıza oturan yorucu bir yük.

Yıllarca sevmek ve sevilme çabalarıyla yoruldum. Sorunun nerede olduğunu hiç fark edemedim. Hata, sevmenin ya da sevilme istemenin neresindeydi ki? Sonra bu insanın elinde de değildi. Ben masum bir duygunun peşindeydim. Sevmek ve sevilme istemek yanlış bir duygu olamazdı. Ama niye yanında acı taşıyordu? Niye yoruyordu insanı? Niye her zaman istediğinizi elde edemiyordunuz? Masumca sevgiler neden karşılık bulmuyordu? Bulunan karşılıklar neden bir köpüğün ömründen daha kısaydı? Yıllarca kim bilir kaç kere yaşamıştım. Sevmek istediklerim beni sevmemiş, beni sevmek isteyenleri ben sevmemiştim. Ne onları çözebildim, ne de kendimi. Yine de sevgiye duyduğum güven hep devam etti.

Sevgiye ve aşka yönelik ilk düş kırıklığım, bana aşk hikâyelerini, sevgilerini anlatan ve ayrılık yaşayan insanları dinledikten sonra oluştu. Dinledikçe gördüm ki aslında bu benim hikâyemdi. Anlatılan hikâyelerdeki her sözcükte, her cümlede kendi çıkmazlarımı gördüm. Sanki benim yerime konuşuyorlardı. Bu onların hikâyesi değildi. "Bizim" hikâyemizdi. Bu onların çıkmazı değildi. "Bizim" çıkmazımızdı.

Âşık olan birine, aşkını kaybeden bir insana sormadan edemediğim bir soru vardır. Önce sabırsızlıkla anlatacaklarının bitmesini beklerim. Bir çırpıda biten sözcüklerin ardından o can alıcı soruyu sorarım: “Bu kişi tarafından sevilme senin için ne ifade ediyor?” Verilen cevaplar beni hep şaşırtıyordu. Bir insanın ağzından bu cümleler nasıl çıkabiliyordu? İnsan nasıl oluyor da kendisini böylesine değersiz bir konuma yerleştiriyordu? Bir insan nasıl oluyor da karşıdakini bu kadar çok yüceltebiliyordu? Ve ben nasıl olmuştum da bunların benzerini yaşamıştım?

Cevaplar şöyle başlıyordu: “O benim her şeyimdi. Onsuz yapamayacağım. O hayattaki tek dayanağımdı. Hayatım onunla anlam kazanıyordu. Onu kaybedince her şeyimi kaybettim. Sahip olduğum hiçbir şey kalmadı. Kendimi tek başıma hissediyorum. Issız bir evrende yaşıyorum. Yaşıyorum da denemez aslında. Çünkü yaşamımın anlamı elimden alındı.”

Cümleler ürkütücüydü. Bu cevapları her duyuşumda “her şeyim, onsuzluk, anlam” kelimeleri zihnimde uçuşup duruyordu. “Her şeyimdi.” Şaşırtıcı bir ifade. Bir varlığa yüklenen bu anlam, onun kaldıramayacağı kadar ağırdı. “Onsuz yapamam.” Bir yalanı ifade etmiyor muydu bu cümle? Onunla mı dünyaya gelmiştik? Varlığımızı yokluğun karanlığından varlık âlemine taşıyan o muydu? “Hayatımın anlamı kalmadı!” ise anlamsızdı. Varoluşumuza katkısı olmayan biri, nasıl hayatın anlamı olabilirdi?

Bunlar, hayatım boyunca yaptığım sevgi yanılsalarıydı. Hepsi de, insanüstü bir varlığı tanımlıyordu. Bu yükü hiçbirimiz kaldıramazdık. Ne yaratılmış bir varlık bizim her şeyimiz olabilirdi ne de biz bir şeyin her şeyi olabilirdik.

Verilen cevaplar benim cevaplarımdı. Yıllardır kendi cevabımın da bu olduğunu hiç fark etmeden yaşamıştım. Yıllardır yalanlarla yaşamıştım. Sevdığimi söylerken, sevdi-

ğimi ve sevgimi kullanmıştım. Beni sevdiğini söyleyenler, beni ve sevgilerini kullanmışlardı aslında. Birbirimize neler söylememiş, neler yazmamıştık ki... İnanmadığımız şeyleri ekleyerek. Hissetmediğimiz şeyleri ekleyerek. Bir hissediyorsak on yazıyorduk. Onu etkilemeye çalışıyorduk. Ve böylelikle onun tarafından etkilenilmek istiyorduk. Onu kendimize bağlamaya uğraşıyorduk. Bize tapınmasını bekliyorduk; biz olmadan yapamasın diyerek. Sevgiyi kullanıyordum. Hayran olunmak için, "Sana hayranım," diyordum. Yalan! Aslında, "Bana hayran ol ne olur!" demeye geliyordu sözlerim.

Bunlar masum olmayan sevmelerdi. Çünkü sevginin etrafını yalanlar örüyordu. Sevdiğimizi söylediğimiz kişiyi yüceltiyorduk. O da bizi sevsin, o da bizi yüceltsin diye. Böylelikle, yüce biri tarafından sevilme ihtiyacımızı doyumaya çalışıyorduk.

Bir hayatın anlamı olmak; birisinin bizim için "Sen hayatımdaki en anlamlı şeysin. Sen beni hayata bağlayansın. Sen olmasan yaşamamanın anlamı kalmayacak. Sen benim her şeyimsin," demesi narsisizmimizi okşuyordu. Bir ikon gibi önümüzde diz çökülmesi hoşumuza gidiyordu.

İşte burada yalan söylüyorduk. Seviyoruz derken sevgiyi kullanıyorduk. Hayır, tapınılmak istemek gibi bir şeydi bu. Nasıl dünyaya gelişinde hiçbir katkımız olmayan, hiçbir şekilde varlığını sürdürmesinde etkili olmadığımız bir varlığın varoluş gerekçesi olabilirdik ki?

Tüm çabalarım, tüm çabalarımız "Bana değerli olduğumu hissettir!" mesajını taşıyordu. "Ona değer verdim çünkü ondan değer görmek arayışıındaydım." Bir hastamın yaptığı bu itirafa ben hayatımda hiç cesaret edememiştım. Ben ha bire "Seni seviyorum," yalanını söylüyordum. Ya da "Sana değer veriyorum," yalanıyla avunuyor ve avutuyordum.

Bir hastam vardı. Babası ölünce bana gelmişti. Onu çok sevdiğini anlatıyordu. Onun hayatındaki değerinden söz ediyor, acısını dile getiriyordu. Konuşmasının bir yerinde ona çok kızdığını söyledi: "Tam ona ihtiyacımın olduğu bir dönemde bizi bırakıp gitti." O anda hastama yönelik acıma hissim kayboldu. Sevgisinde yanlış giden bir şey kendini gösteriyordu. "Bizi bırakıp gitti,"de menfaatçi bir bakış vardı. Sanki ölmek babasının elindeymiş, zamanını o belirleyebilirmiş gibi. Babası umurunda bile değildi hastamın. Belki de baba, öldüğü için mutluydu, huzurluydu. Dünyanın zorluklarından kurtulmuş, ruhu bedeninin ağırlığından sıyrılmıştı. Nefsin özelliği olsa gerekti; hastam önce kendini düşünüyordu. İrkilmiştım. Sevmeye duyduğum inanç bir darbe daha almıştı. Burada kalmamalıydım. Bunu kendime uyarlamalıydım.

Hayatta en çok ilişki hâlinde olduğum, en çok birlikte zaman geçirdiğim hastalarımı düşündüm. Onlar tarafından sevildiğimi, değer verildiğimi, saygı gördüğümü, onlar için bir şey ifade ettiğimi biliyordum. Onlar için elimden geleni yapıyor, mesleği en iyi şekilde icra etmek için uğraşıp duruyordum. Onlar da gösterdiğim çabanın farkına varıyor ve bunu takdir ediyorlardı. Bir gün, bir sınama yapmaya karar verdim. Ama onların bundan haberleri olmayacaktı. Öldüğümü hayal ettim. Tabutun içindeyim. Mezara götürülüyorum. Yalnızım. Yanımda kimse yok. Üzerime toprak örtülüyor. Sorgu melekleri geliyor. Sorularını soruyorlar. Yardım alacağım, danışacağım hiç kimse yok. Nasıl doğmuşsam, öylesine yalnızım. Beni seven insanlar cenazeme gelmiş. Hastalarım üzgün. Çoğunun zihnindeki düşünce "Bizi bırakıp gittin doktor. Biz şimdi ne yapacağız?" Beni düşünen yok. Kabirde ne yaptığımı, sorgu meleklerine ne cevap verdiğimi merak eden de olmayacak. Bunu merak edecekler on on beş kişiyi aşma-

yacak. Gerisi kendini düşünecek ve yalnız bırakıldıklarına hayıflanacaklar.

Yıkıldım. Sevgi, üzerime çöktü. Sevgiyle kurguladıklarımın yıkıntıları üzerime çöktü. Sevilen ben değildim. İnsanlar önce kendi nefislerini seviyorlardı. Kendileri için seviyorlardı. Kendi menfaatleri için. Artık sınanmamış sevgilere güvenmiyordum.

Birisini sevdiğim zaman, aslında onu sevmediğimi anlamam ilk düş kırıklığımdı. Birisi tarafından sevildiğimde, sevilenin aslında ben olmadığımı anlamam ikinci düş kırıklığı olmuştu. Sevdiğim şeyi, ondaki özellikler için seviyordum. Güzelliği seviyordum; onun meziyetlerini, yeteneklerini, kemalini, iyiliğini, ihsanını, cömertliğini. Birisi beni sevdiğini söylerken de, bendeki özellikleri seviyordu aslında. Ancak hiçbir varlıktaki özellikler onun kendisine ait değildi. Güzel bir yüzdeki güzellik yokluktan yaratılmıştı. Güzel bir yüzü severken, ona hayran olurken, aslında hayran olunan o güzelliği yaratan değil miydi? Birinin bir yeteneğini överken, ona hayran olurken, gerçekte hayran olunan onu Yaratana değil miydi? Yaratıcı adına sevilmeyen her güzellik, her yetenek boşa gitmiş, tükenmiş, övölüp bitmişti.

Bütün sevgiler, Yaratıcı'nın yarattıklarında yansıyan güzel özelliklerine yönelikti aslında. Sevgi de Yaratıcı'nın bir ihsanıydı. O'na aitti. Kendisinin bilinmesi, tanınması, sevilmesi için vermişti bize bu duyguyu. Bu açıdan hayatta her an sınanıyorduk. Her ilgi, her sevgi, verilen her şey, alınan her şey bir sınamaydı. Sabahın şafağı bir sınama. Gecenin karanlığı bir sınama. Kucağımıza konan her çocuk bir sınama. Her musibet, her dert, her tasa bir sınama. Yüreğimize konan her sevgi bir sınama. Her öfke bir sınama. Bize duyulan her sevgi, gösterilen her ilgi, her şefkat bir sınamaydı. Sevmeye

vesile ne varsa O'nun yaratmasıydı. Ama nefsimiz bunu kendine mal etmek istiyordu.

İnsanlar sevgiyi O'nun elinden alıp kendilerine mal etmek isterler. Onu haince tüketmek, kullanmak, kendi duyguları için sömürmek isterler. Bunu da başkaları için kullandıkları "Seni seviyorum," tuzağıyla yaparlar. Bunu, "Senin tarafından sevilme istiyorum," adı altında yaparlar. Yaratıcı'nın bizlere O'nu tanıyıp sevmemiz için verdiği sevgiyi sahiplenir ve kendileri için kullanırlar. Kendilerini değerli hissetmek için. "Özel biriyim" duygusunu tatmak için. Kibirlenip şişinmek; benliklerini şişirmek için.

İnsanlar "Seni seviyorum," derken sonsuz bir ömrü istiyorlar bizden. Sonsuz bir ömrü elimizden almak istiyorlar. Hayatımızı kendileri için feda etmemizi bekliyorlar. Veya bizler başkalarına "Seni seviyorum," derken, başkalarının sonsuz ömrünü istiyor; hayatlarını bizim için feda etmelerini bekliyoruz.

Aslında bizden istenen, bizim sonsuz hayatımız. Sevgiler, bir insana harcanamayacak kadar sonsuz ve büyük. Sonsuz ve sınırsız. Bizi Yaratıcı dışında kim sonsuz sevebilir? Biz Yaratıcı dışında kimi sonsuz sevebiliriz? Yaratıcı adına sevmek dışında gerçek bir sevgiden bahsetmek mümkün mü? Kim Yaratıcı dışında "her şey"imiz olabilir, her istediğimizi verebilir? O'nun dışında kim bize sonsuz merhamet edebilir? O'nun dışında kim bizi gerçekten tanıyabilir, anlayabilir? Kim bize O'nun kadar değer verebilir? O'ndan başka kim bizim için neyin en iyi olduğunu bilebilir? O'ndan başka kim bizim için en iyi olanı bildiği gibi bunu irade edip yapmak ister?

Sevmeler, ancak O'na yönelirse masumdur.

UMULMADIK BİR HAYATTAN UMULMADIK MANZARALAR

Geçen gün hiç ummadığım bir şey oldu. Saksıda bir çiçek gördüm. Nasıl olur da topraktan böyle bir şey çıkabilirdi? Ondan bunu hiç ummazdım. Arkadaşım itiraz etti. "Hıh," dedi "niçin umulmayacakmış? Tohumunu toprağa attın mı, bir de sulayıp güneşe koydun mu, bak bakalım sana toprak neler vermez!" Düşünen insandan umulmadık bir cevaptı. Bir bebekten karmaşık matematik hesapları yapmasını umar gibi. Toprak, su, hava ve güneş bilgisizdi, güçsüz ve kuvvetsizdi. Sanat bilmezlerdi, nakış bilmezlerdi. Zaman nedir bilmez, neyin ne zaman olacağını anlamazlardı. Ama çiçekte nakış vardı, sanat vardı. Kokuyordu; ilimle işlenmiş, kudretle yoğrulmuştu.

Onun aldandığı, yeknesaklık perdesiydi. Sebeplerin çoğu zaman birbirinin ardı sıra gelmesinden, çiçeğin bir düzenlilik içinde var edilişinden yola çıkarak çiçeği sebeplerden ummak bir yanılısamaydı. Bir çiçek, onların toplamından farklı ve çok öte bir şeydi.

Arkadaşım ile aramızda geçen bu konuşmadan sonra, hayatımdaki umulmadık olayları düşündüm. Karşıma, otuz iki yıllık bir hayatın her ânı çıktı. Umulmadık bir şekilde dünyaya gelmiştim. Bir kere, dünyaya geleceğimi hiç ummazdım. Çünkü yoktum. Hiçbir tasarrufum olmadı var olmak için.

Yokluktan varlığa geçmek benim için umulmadık bir şeydi. Yokluktan var olmak o kadar harikaydı ki, bunu sebeplerden de umamadım. Zaten hayatlı olmam için de görünürde hiçbir sebep yoktu. Hayatımın yaratılması sebepsizdi. Rabb'imın Hayy ismi sebepsiz, doğrudan tecelli etmişti. Vücudumun iki hücreden inşa edilişi de, bu iki hücreden umulmadık bir olaydı. Annemle babam da yaşayacağımı hiç mi hiç ummamışlar. Benden önce üç kardeşim ölmüş. Benim de ölmem beklenirken, umulmadık bir şekilde yaşatılmışım. Bizimkiler şaşır- vermişler. Bu sefer de bütün sebepler ölmem lehindeyken ben yaşatılmışım. Sebepler, umulmadık bir şekilde, ölümüm için tesir edememiş. Hastalık üzerine hastalık geçirmişim.

Hele hele büyümek, yürümek, koşmak benim için hiç umulmadık bir şeydi. Nasıl oldu, hiç bilemiyorum ama umulmadık şekilde olduğu kesin. Belki bilirler diye bizimkiler sordum. Onlar da bilmiyorlarmış. "Önce emekledin; sonra bir gün baktık ki yürüyorsun," dediler. Hele konuşmam. Nasıl umabilirdim konuşacağımı? Hem konuşmak için de bir sebep bulamıyorum. Aniden bir gün "anne" birkaç gün sonra "baba" demişim. Günler sonra da bir gün aniden eksik cümleler, daha sonra da tam cümleler kurmuşum.

Umulmadık şekilde, güneş bir doğmuş bir batmış. Umulmadık şekilde büyümüşüm. Ummadığım şey, yalnızca büyümem değil. Her ânım umulmadık şekilde geçiyor. Mesela şimdi. Umulmadık bir şekilde bir nefes alıyor, bir nefes veriyorum. Hayretler içinde kalıyorum. Bunu da astım hastası olunca anladım. Astıma da umulmadık biçimde yakalandım. Bir de baktım ki hırıltılı nefes alıyorum. O an, nefes aldığımı anladım. Her günüm, her ânım umulmazlıklarla dolu. Bir ânımdan sonraki ânı kestirmem güç. Biraz sonrası umulmadık şeylerle dolu.

Beklenmedik olaylar yaşayabilirim. Çünkü hep yaşadım bunu. Yaşadıklarımın planını yapmadım. Umulmadık şekilde birçok insanla tanıştım. Umulmadık şekilde yakın arkadaşlarım oldu. Umulmadık şekilde hiç tanımadığım biriyle evlendim. Beklenmedik zamanlarda O'nun rahmetini gördüm. Hiç olamayacak zamanlarda rızık verildi bana. Hiç umulmadık sebeplerin ellerine, rahmet hazinesinden meyveler takıldı.

Her an umulmadık şeyler yaşanıyor. Sebepler vesile kılıyor ve onlardan umulmadık şeyler yaratılıyor. Hepimizin ve her şeyin hayatı öyle. Doğmamız, yaşamamız, konuşmamız, büyümemiz hep umulmadık şekilde oluyor. Görünürdeki sebeplerden umulmadık biçimde. Aciz, zayıf, bilgisiz sebeplerden hiçbir şey umulamıyor.

Zaten ancak ve ancak Alim ve Kadir Olandan umulur her şey. Her şey, her an, her hâlinde O'na muhtaç çünkü. Tek umut kapısı O. Tüm sebeplerin yaratıcısı O.

BAHAR SEVİLME ZAMANIDIR

Pazartesi vizit günümüz. Beş doktor, üç hemşire bir odadayız. Birbirine bakan bir kapıyla pencerenin ortasında oturuyorum. Sağımda biri var. Ağlıyor. Acı içinde. Bun alıyor. Sıkıntı basmış yüreğini. Hayatın anlamsızlığından bahsediyor. Kimsesizliğinden, yalnızlığından, değersizliğinden, hiçliğinden, sevilmediğinden. Sorular, sorular... Ne zaman başladı, nasıl başladı vs. vs.

Hastanın yüreğindeki sıkıntı, ruhundaki daralma, aklındaki sorular kıyısından köşesinden benim ruhuma da bulaşıyor. Sıkıntı basıyor içimi. Bu denli ağır bir sorun karşısında benim duygularım da eziliyor. Oda hüzne gark oluyor. Hüzün kol geziyor odada. Acı, odanın her yanına siniyor.

Birden pencere dikkatimi çekiyor. Perdeyle örtülü pencerenin birazcık açık kalan kıyısında bahçe. El kadar bir alanda alabildiğine bir yeşillik uzanıyor. Ne acı var, ne sıkıntı. Ne bunaltı, ne bunaltıcı sorular. Ne yalnızlık, ne kimsesizlik. Her şey birbiri içinde, birlik olmuş; faaliyet hâlinde. Ben, iki dünyanın tam ortasındayım. Birinde elem, acı ve hüznün, diğerinde sükûnetin hüküm sürdüğü iki dünyanın ortasında. Biri sağımda ve içeride, diğeri solumda ve dışarıda.

Aklım tedirgin. Düşünceden tedirgin. Bir obsesyon gibi, "Hayatta mutlu olmayı gerektiren bir şey bulamıyorum," cümlesine takılı. Yaşamaya takılı. Yaşamak bir takıntı oldu

bende. Yaşamak, nasıl yaşamak? Ne için yaşamak? “Mutlu olmaya değer ne buluyorsun?”

Öğle arası. Aklım bir önceki hastada. Hastanede iki arkadaş beni kantine davet ediyor. Çay içilecek, “sohbet” edilecek, espriler yapılacak, yarım günün stresi atılacak. Ya da bir değişiklik olacak işte. Kantine gitmek, rutin işlerin dışında bir rutin. Kantinin dışında ama kantine bitişik bahçede oturmayı kabul ediyorum. Gündelik bir konuşma sarıyor yanımdakileri. Benim aklım yukarıdaki soruda. Zoraki katılıyorum konuşmaya. “Senin neyin var?” diyorlar. “Yok bir şeyim.”

Birden bahçede onu görüyorum. Uçuyor. Neşeyle, çiçekten çiçeğe konuyor.

Gördüğüm, bir kelebek. Rengi beyaza çalıyor. İyice yanına yaklaşıp daha yakından incelemek istiyorum; uçuyor. Gidiyor, bir başka çiçeğe konuyor, bir başka çiçeğe daha dokunuyor. Ondaki neşeyi, sevinci, coşkuyu görünce anlıyorum ki; yaşayan diğer varlıklar neşe içinde. Sevinç içinde. O gün belki yüzlerce kelebek daha görüyorum. Onca kelebeği ve kondukları çiçekleri görünce, fark ediyorum ki bahar gelmiş. Bahar şimdi en önemli, en güncel konu olmalı. Şu yaşadığımız şehirde ve başka şehirlerde en önemli değişimdi bahar. Her yer değişiyordu.

Her yer bir değişim içindeyken, kendimi bir sınır bölgede, bir ara bölgede hissediyorum. Arkamda kantindekilerin uğultusu, insanların uğultusu, homurdanmalar, birbirine karışan, anlaşılmayan sesler. Önümdeyse uzanıp giden bir sükûnet, bir faaliyet, bir güzellik. Güzellerin güzel yüzlerinde güzelleşen bir güzellik. Düzen, nizam, intizam, ahenk; uğultu değil, ses. Ve ben bu iki dünyanın tam ortasıyım.

Dünyam sanki ikiye ayrılmış. Ön tarafımda güzellikler; arkamda kargaşa, şamata, uğultu, insanların anlaşılmayan, anlaşılma da dünyevi ve anlamsız, fani konuşmaları. Ben hangi dünyaya aidim? Eminim ki ruhum ve duygularım önümdekine ait. Nefsim arkadaki dünyanın temsilcisi. Ben neredeyim? Bir bütün olarak neredeyim? Sorunun cevabını veremiyorum. Etrafımdaki konuşmalar beni çekiştirip durup buna fırsat tanımıyor. Bahardan söz edemiyorum. İnsanlarla -tüm insanlarla değil elbette- baharı konuşamıyorum, baharı paylaşamıyorum. Beni bahardan uzaklaştırıyorlar. Hayır, buraya yalnız gelmeliyim. Kimse olmadan yalnız.

Duygularıma ulaşmaya engel olacak kimse olmamalı yanımda.

Her mesai günü Boğaz Köprüsü'nden geçerim. Boğaz'ın sağı solu, bir ay boyunca her gün adım adım değişime uğradı. Önce hafiften bir yeşillik sarmaya başladı etrafı. Bir müddet sonra Boğaz bir değişim daha yaşadı. Bazı yerler beyaz çiçeklere büründü. Değişim hiç bitmedi. Bir Sanatkâr, Boğaz'ın görüntüsünü hiç durmadan değiştiriyordu. Bir an geldi, bazı yerlerden mor renk fışkırdı. Sanatkâr, sonra daha başka bir güzelliği sergilemek istedi. Güzelliğini bize anlatmak istedi. Boğaz'ın bazı yerlerine kırmızı kondurdu. Buna sarılar eklendi. Bir de baktım ki, rengârenk bir hâl aldı Boğaz. Hiçbir pürüz, hiçbir aksama yoktu. Sonsuz Güzel Sanatkâr, kendisini sanatıyla tanıttırmak istiyordu. En güzel renkleri kondurdu Boğaz'ın her iki yakasına.

Bahar gelmişti. Baharı getiren Sanatkâr, bunu bize duyurmak istiyordu. Bunu duymamızı istiyordu. Görmemizi istiyordu. Güzellerin güzel yüzünde güzelliği yaratan Sonsuz

Güzel, en güzel biçimde insanı güzelliğe âşık etmişti. Ve bu da güzeldi.

Şimdi yeryüzünün yüzü gülüyor. Yüzünde bir tebessüm var. Bir sıcaklık, bir coşku, bir sevinç ki sormayın.

Dünya bahçesi diriliyor. Kara toprak, cansız toprak, hayatlı varlıklara beşik oluyor. Toprak hayata saksılık ediyor. Toprağın eliyle binlerce çeşit hayat sunuluyor.

Rahmet, yağmur şeklinde tecessüm ediyor; damla damla yağmur, rahmet olarak toprağa kavuşuyor. Her bir damla, toprakla buluşuyor, toprağa kavuşuyor. Toprağın içindeki çekirdekler sevinç içinde. Rahmete kavuşmuşlar. İlahi rahmete kavuşmuşlar. Günlerdir bekledikleri rahmete. Çekirdeklerin içini bir şevk dolduruyor ki sormayın. İçleri kıpır kıpır oluyor. Çatlamak istiyor çekirdekler. Çatlayıp filizlenmek istiyorlar. Güneşle buluşmak, ısınmak, güneşle tanışmak istiyorlar. İstekleri kabul ediliyor. İlahi emirle, tek bir emirle binlerce, yüz binlerce tohum çatlıyor. Hafız isminin en parlak aynaları, Hafız isminin en güzel tecelli ettiği tohumlar, içlerinde saklı olanları bize bildirmek için kendilerine gelen emirleri uyuluyorlar. Karanlık toprağın içinde yüz binlerce değişik tohum; elimize alsak hangisi ne tohumudur bilemeyeceğimiz yüz binlerce değişik tohum, kasti bir emirle, kasti bir iradeyle, ilimle, şuurlu bir şekilde sevk ediliyor. Karışık, birbirine benzer tohumlar, işlerini karıştırmadan yapıyorlar. Kendilerine gelen emirde, "Çatla ve filiz ol!" emrinde en ufak bir aksama göstermeden bu emre tamı tamına uyarak hareket ediyorlar.

İşte bir papatya tohumu, yeryüzündeki tüm papatya tohumlarıyla birlikte, birden bir papatya çiçeği oluverdi, Fâtır-ı Hakîm'in nimetlerini neşre başladı. Hercai menekşe

tohumu durur mu? O da hercai menekşe çiçeğini verdi. Bizler için süslandılar. Yüzlerinde binlerce değişik renk, binlerce değişik desen var. Bu hâllerıyla bizlere gülüp duruyorlar. Kendilerini bize sevdireyorlar. Daha birçok tohum sümbül oldu, filiz oldu. Güzel tat, koku ve şekilleriyle iştihamızı açıp bizi kendilerine davet ediyor hepsi. Ve kendilerini müşterilerine feda ediyorlar.

Yüz binlerce filiz, yokluk âleminde varlık âlemine kavuşturuluyor. Toprak gülüyor. Toprak, bağrındaki rahmetin sevinciyle dolu. Toprak kabarıyor. İlk filizler tebessüm ediyor. Filizler tebessüm ettikçe, toprak tebessüm ediyor. Filiz gülümüyor, toprak gülümüyor. Toprağın yüzünde bir değil, belki yüz binlerce değişik tebessüm var şimdi. Çünkü her çiçek ayrı bir tebessüm. Her çiçek ayrı ayrı yüzüyle, kendine has yüzüyle, ayrı ayrı gülümüyor. Çiçekler öylesine içten, öylesine sıcak gülümüyorlar ki, kendilerine bakanları da gülümsetiyorlar.

Çiçekler böyleyken ağaçlar durur mu? Bundan iki ay önce bir hiçliğe bürünmüştü ağaçlar. Elleri bomboş, öylesine duruyorlardı. Ama elleriyle duadaydılar. Yeşillenmek istedi ağaçlar da. Süslenmek, güzelleşmek istediler. İşte zamanı gelmişti. Kemik gibi kurumuş bir ağacın ucundaki incecik dalda, bir sabah, nokta nokta işlenmiş, süslenmiş, ziynetlendirilmiş bir çiçek belirdi. Sonra onu başkaları takip etti. Ağacın yüzünde bir tebessüm belirdi. İçinde kendisine ulaşan rahmetin sevinci, duasının kabulünün sevinci vardı. Sevincini, her bir dalına kondurulan çiçeklerle dile getirdi. Ağaç kendisini mucizevi bir şekilde yaratan bir Sâniin sanatının güzelliğini şuur sahiplerine yani biz insanlara okutan bir ilanname oldu.

İnsan yaşadığını paylaşmak ister. Bir dost, bir arkadaş ister. Baharın Sahibi beni bir dostla tanıştırdı. Armağan dostumdu, arkadaşımı; ama “tanışmazdık”, paylaşmazdık. Bir gün oldu, içimdekileri ona açtım. O da içindekileri bana açtı. Servis otobüsünde bana bir yoldaş oldu. Baharı sordum ona. “Baharı bahar yapan sence nedir?” Hafiften gözlerini kıstı. Böyle yapınca, bilin ki önemli bir şey söyleyecektir. Duygularından süzülen bir kelim dökülecektir dilinden. “Eskiyle yeninin buluşmasıdır bahar,” deyiverdi. Birkaç gün bu konuşuldu servis otobüsünde.

Eski, yıllanmış bir çınarın, kupkuru bir çınarın, kaim kabuklarla örtülü yaşlı mı yaşlı bir dalında, bir gün bir yaprak filiz verir. Ya da kuru bir sarmaşık dalına, yıllanmış ve kuru, kahverengiye çalan rengiyle kabuk bağlamış bir sarmaşık dalına bir gün yeşil mi yeşil, taze mi taze, narin mi narin yapraklar tutunur. Sarmaşık neşeye gark olur. Kuruluğu, cansızlığı gider; yeşillığe, canlılığa bürünür. Ölümle hayat yer değiştirir. Cansızlık yerini hayata bırakır.

Bahar diriliştir. Haşrin müjdecisidir. Bir çiçeğin bir bahar kadar kolay icat edilmesi gibi, bahar bir çiçek kadar kolay icat edilir. Bahar bir diriliştir. Her şeyin yeniden dirilmesi, yokluktan varlık âlemine taşınmasıdır. Bahar, insanın şu dünya hayatından sonra yeniden dirilişinin en güzel delilidir.

Kuru, kemik gibi bir dalın ucuna hayatı takan, rahatlıkla takan, hiç zorlamadan takan, hem de milyonlarca ağacın dallarına takan Yaratıcı, hayatı çürümüş kemiklere de aynı kolaylıkla geri veremez mi?

Bahar sevme zamanıdır derler. Gerçekte, sevilme zamanıdır. En Sevgili tarafından, bizleri Sonsuz Seven tarafından,

baharı bir çiçek gibi bizlere uzatan Zat tarafından ne kadar sevildiğimizi anlama zamanıdır.

Bahar bir çiçektir. Rabbimizin bize sevgisini anlattığı; rahmetini, hem de sonsuz rahmetini ifade ettiği; şefkatini, hem de sonsuz şefkatini ifade ettiği bir çiçek...

Sevecek kimsem yok, diyenler! Yalnızım, diyenler! Bir anlayanım yok, diyenler! Bir düşünenim yok, diyenler! Bir çiçek uzatılmış, sizi bekliyor. Bir çiçek uzatılmış, "Sizi seviyorum," diyor. Baharın ellerinden tutun ve O'nu hatırlayın.

Bahar, insanın Rabb'i tarafından ne kadar sevildiğini anlama mevsimidir.

SONSUZ MEYVELİ AĞAÇLAR

Onları toprağın kölesi sanırdım. Toprağın pençesine düşmüş hareketsiz varlıklar diye aldanırdım. Benim için, hepten suskun, sessiz canlılardı. Sonra “meyveliler”, “meyvesizler” diye ayırırdım onları. Meyve verenler de, ancak belli dönemlerde meyve taşırlardı dallarında. Meyvesiz hâllerine üzülürdüm.

Çıplak ve fakir gelirlerdi bana. Meyvesiz bir ağaç, sanki boşuna ve amaçsızdı. Meyveli hâlleri iç açıcıydı; meyvesiz hâlleriye yürek yakıcı.

Bu durum, o güne dek sürdü gitti. O gün, seslerini duyduğum, hareketlerini fark ettiğim, hepsini “sonsuz meyveli” kabul ettiğim gündü.

Salkım saçak dallarının gölgesinde oturmuş, meyvesini yemekteydim bir ağacın. Kulağımı göğsüne dayadım. Bir nefes aldı. Bir nefes verdi. Meğer onlar da solurmuş havayı. Dahası, hiç de toprağın kölesi değillermiş. En fazla hareketi, en güzel hareketi onlar yaparmış.

Tenime bir şey çarptı önce. Ilık mı ılık. Yumuşak mı yumuşak. Rüzgâr olmalıydı. “Kalk” dendi havaya. “Kalk ve hareket et. Durma. Mülkümdeki ağaçlara nefes ol!”

Hava bir boşluktan bir boşluğa dalgalandı. Bir oraya, bir buraya aktı. Oradan oraya savruldu. Tatlı, serin bir yel esti.

Yel yerinde duramaz oldu. Gitti, gitti. Bir dalın elinden tuttu. Bir yaprağa hafifçe dokundu. Çekti, bıraktı. Çekti, salladı.

Yel ağacın kulağına bir şey fısıldadı. "Hey" dedi. "Hey ağaç kardeş! Her şey O'nun sonsuz nazmını söylemekte. O'nu anmakta. Kâinatın O'nu öven nağmesine haydi sen de katıl!" Yel, ağacın ellerinden tuttu. Onu raks eden varlıkların içine kattı.

İşte o an, bir hışırtı koptu. Tatlı bir nağme döküldü yaprağın dudağından. Bir sallandı, bir sallandı. Dalga dalga bir o yana bir bu yana devrildi ağaç. Yapraklar oynadı. Dallar sevince boğuldu. Bir bir içindekileri döktü.

Ağaç, üzerine nakşedilen sanatın güzelliğinden keyiflendi. Bir sallandı, bir seslendi. Sesin ritmi giderek hızlandı. Onu seyre dalan bana, latif şevkini, ulvi zevkini dile getirdi. Sonsuz rahmetin Sahibine engin teşekkürünü sundu. Sesi öylesine tatlıydı ki, kalbimin en hassas teline dokundu. Tel gerildi, gerildi. Sonsuz rahmete teşekkür olarak döküldü dudağından.

İşte o gün, Allah'ın şanını öven bir nağme oldu ağaç. O'nu anlatan bir şiir oldu. Yeryüzünün sinesinde O'nun sonsuzluğunu anan bir kalp oldu.

O gün ellerimle meyve topladım. Midemi meyvelerle doldurdum. O gün duygularım, elleriyle ağaçtan kendi meyvesini topladı. Duyguların meyvesi, sonsuz özellikler sahibi bir Yaratıcı'nın ağaçta tecelli eden sonsuz güzel isimleriydi. Duygularım ağaçta tecelli eden letafetle doydu.

Günbegün atıp giden bir kalbi dinlemeye, seyretmeye gittim. Gün geldi, ağaca bir şeyler oldu. Önce sesi değişti. Rüzgâr bir başka nağme söylemeye başladı. Dalların dudağından bir başka melodi döküldü. Hışırtılar kayboldu. Oynaşan yapraklar oynasız oldu.

Üzerindekileri bir bir attı ağaç. Önce meyveleri kopardı. Kimisi biz insanlarca toplandı. Yapraklarını bedeninden bir bir ayıkladı. Yeşil elbisesini üzerinden çıkardı. Eğri büğrü gövdesi, sarmaş dolaş dalları çıktı meydana. Kuru mu kuru bedeni elbisesiz kaldı.

“Ben buyum işte!” dedi. “Ben fakirim. Hâlbuki sen beni zengin saymıştın. Meyveyi ben veririm sanmıştın. Ben acizim; sen kudretli olduğumu düşlemiştin. Bak, hiçbir şeyim yok. Ne bir meyvem, ne bir yaprağım.”

Şimdi ağaç, “Görün işte beni!” dercesine konuşmakta. “Latif olan ben değilim. Latif olan O’dur yalnızca. Latif olan sonsuzdur çünkü. Bense faniyim.”

Şimdilerde, ağaçlar hiçliğe büründü. Yüzlerce eli kalkmış, yüzlerce el ile dua etmekte. Sonsuz isimlere ayna olmakta. Yalnızca istemekte. Sonsuz rahmetten rahmet dilemekte. Hayat Verenden hayat istemekte.

Tevazua büründü ağaçlar. O’nun sonsuz kudreti karşısında, sonsuz teslimiyete büründü.

Şimdi kış. Rüzgâr bir başka çarpmakta dallara. Hava, yalnızca dallara dokunmakta. Dalları okşamakta. Dallar yapraksız bir başka nağme mırıldanmakta. Rabb’inin adını anan, O’nun sonsuz nağmesini söyleyen her ağaç kulağımıza “meyveler” göndermekte.

Sakın ola aldanmayın, yazın meyve verenler kışın vermez, diyenlere. Her ağaç da meyve vermez diye düşünenlere. Mesela servilerin, çamların, karakavakların meyvesi yoktur diyenlere kanmayın.

Her ağaç, her mevsimde meyveler sunar. Her ağaç, her mevsimde varoluş gerekçesi olan sonsuz isimlerin tecelli yeridir. Yeter ki onları duyun. Kulağınızı bir ağaca dayayın.

Nefes alışını dinleyin. Rüzgârla sarmaş dolaş olmuş dalları seyreyleyin.

Şimdi kış. Kimi ağaçlar yapraksız. Kimileri yapraklı ama meyvesiz. Yine rüzgâr dalları sallamakta. Bu melodiği dinleyin. Alın, gönlünüze kaydedin. Alın, duygularınıza doldurun. Sonsuz meyveleri kalbinize doldurun. Hiç zahmetsiz. Ağaca bile uzanmadan. Kışın da, yazın da. Ağaç yaşken de, kuruyken de...

İLGİ

Varlığını telefona bağlamışsın. Gece gündüz mesaj bekliyorsun. Günlerin telefon sesine kulak kesilmekle mi geçiyor? Bir ses ya da birkaç sözcük seni kendine mi bağlayacak?

Dur, tahmin edeyim. Yüreğin soğuk olmalı. Tahminim doğru, öyle mi? Hatta biraz da çölleştirdi mi? Demek, sözcüklerin tesellisine muhtaçsın. Aşkın sözcüklere. Seni senden alacak sözcüklerin peşindesin. Varlığını rüzgârın önüne katacak sözcüklerin. Yüreğini delip geçecek sözcüklerin. Aklını başından alacak sözcüklerin. Ama aklın hâlâ başında. Belki de bu iyiye işaret, değil mi?

Hiç bakma, telefonuna mesaj gelmiyor. Arayan da yok, soran da. Aşkın sözcükler duymuyorsun. Yüreğini delip geçen değil, yüreğini paralayan sözcükler bile duymuyorsun. Evren dilsiz, seninle hiç konuşmuyor. Yoksa sen mi..?

Hareketsizlik sorunlarını çözmez. Biliyorsun. Kaç kere denedin. Olduğun yerde durmamalısın. Kendini yatağın üzerinde ahmakça bırakmamalısın. Ahmak, ağır mı kaçtı? Özür dilerim.

Çok özür dilerim. Aklın başına gelsin istemiştin. Senin için böyle sözler kullandığımda kırılma bana.

Yürümekten başka ne yapabilirsin? Hadi kalk. Hadi ama. Tamam. Bak, oluyor. Biliyorum kolay değil. Kalbinin dilini

çözeceksin. Her adımın sana bir sözcük öğretecek, konuşmayı yeniden öğreneceksin.

Yataktan kalkıyorsun. Yorgun argın olsan da kalkıyorsun. Yer seni kendine çekse de kalkıyorsun. Yatarak enerji kazanamazsın. Enerji harcayarak kazanırsın.

Yürüyorsun.

Bir adım.

Bir adım daha.

Bak, oluyor işte.

Yerde bir kozalak görüyorsun. İğnemsiz yaprakçıkları gömülü. Yeni doğmuş bir kedinin yumulu gözlerini andırıyor. Dayanamıyor, eğilip alıyorsun. Avucunda tutup onu hissediyorsun. Bir kozalığı hissetmek aslında kendini hissetmektir. Elmaştan daha değerli geliyor o an sana. Tüm dünya bir yana, kozalak bir yana. Ne güzel. Tek bir kozalağın değerinin tüm evrene eşit olduğunun farkındasın. Kalbinde bir şey oluyor.

Yürüyorsun.

Ağaçtan bir yaprak düşüyor. Tam önüne, ayaklarının dibine. Senin için düşüyor o yaprak. Yok hayır, laf olsun diye değil, inanarak söyledim. Bir kere daha o yaprağın senin için düştüğünü söylüyorum. Duruyorsun. Sararmış bir yaprak. Yemyeşil yaprakların içinden toprakla buluşmaya gelmiş. Yerden alıyorsun onu da. Elinde tutuyorsun. Elmaştan daha değerli o an senin için. Tüm dünya bir yana, yaprak bir yana. Ne güzel. Tek bir yaprağın değerinin tüm evrene eşit olduğunun farkındasın. İşte sen busun. İşte şimdi, kendinsin. Kalbinde bir şeyler oluyor.

Yürüyorsun. Rüzgâr ellerinden tutuyor. Duruyorsun. Parmaklarını açıyorsun. Rüzgârı tutamıyorsun. Tutmana gerek yok mu? Tabii ki. Onu yanında götürmene de gerek yok. O seninle geliyor. Nereye yönelen ellerini takip ediyor. Rüzgâr

bir elmastan daha değerli senin için. Tüm dünya bir yana, rüzgâr bir yana. Ne güzel. Rüzgârın değerinin tüm evrene eşit olduğunun farkındasın. İşte sen busun. İşte şimdi, kalbindesin. İşte şimdi, evren kalbine yerleşiyor. Kalbinde bir şeyler oluyor.

Yürüyorsun.

Dura kalka, ağır aksak yürüyorsun. Olsun. Yürüyorsun. Ara ara dinlenmende tabii ki bir sakınca yok. Banka oturuyorsun. Sonra kalkıyorsun. Yine yürüyorsun.

Deniz kenarında duruyorsun. Elini suya daldırıyorsun. Avucunu, denizin tuzlu suyuyla dolduruyorsun. Avucunda elmastan daha değerli bir varlık var. Tüm dünya bir yana, bir avuç deniz suyu bir yana. Ne güzel. Bir avuç deniz suyunun tüm evrene eşit olduğunun farkındasın. İşte sen busun. İşte şimdi, hayatın kalbindesin. Hafifliyorsun. Kalbinde bir şeyler oluyor.

Yürüyorsun.

Ayakların dikkatini çekiyor. Sıraıyla birbirlerinin önüne geçiyorlar. Aralarındaki ahengin farkına varıyorsun. Bana bırakılsaydı ardışık hareketleri yapamazdım diye düşünüyorsun.

İyi ki sana bırakılmamış mı? Bunu son günlerde sık sık düşünüyorsun. İyi ki hayatta birçok şey, her şey sana bırakılmamış. Yoksa ne yapardım diyorsun. Ayakların o an sana elmastan daha değerli geliyor. Sen onları takip ediyorsun, onlar seni. Hayır. Kimse kimseyi takip etmiyor. Birlikte adım atıyorsunuz. Ne kadar bütünleştiğinizi anlıyorsun. Doğumundan ölümüne kadar ne önde ne arkada, ayaklarınla hep yan yana olmak seni heyecanlandırıyor. O an senin için tüm dünya bir yana, ayakların bir yana. Ne güzel. Ayaklarının tüm evrene eşit olduğunun farkındasın. İşte şimdi

kalbindesin. İşte şimdi, hayatın kalbindesin. Kalbinde bir şey oluyor.

Kalbinin üşümesi geçiyor mu ne?

Yürüyorsun.

Bedenin yoruluyor. Olsun. Yorgunluğu hissetmek ne güzel mi diyorsun. Tüm kalbimle katılıyorum sana. Yeter ki Allah kalp yorgunluğu vermesin, değil mi? Yürüyorsun. Bedenin daha çok yoruluyor. Kalbin daha çok dinleniyor.

Yürüyorsun.

Adım adım evrenin dili çözülüyor. Evren farklı renklerle, kıpırtılarla sana doğru geliyor. Evet, sana. Ah yapma, senin sorunun bu işte. Evrenin seninle, evet seninle konuştuğunu, buna layık olduğunu bazen göz ardı ediyorsun. Bazen sessizce konuşuyor evren. Bazen fısıltıyla. Bazen ufak bir çığlıkla sana sesleniyor. Aşkın sözcükler seni senden alıyor. Yüreğini delip geçen sözcükler. Kalbinde bir şeyler oluyor.

Kalbin evrene kulak kabartıyor. Evren sana ilgi gösteriyor. Evren, O'nun adına sana ilgi gösteriyor. Hem de sonsuz sözcükle. Sözcükler ruhuna işliyor. İlla ki duymak istediğini duyma inadından vazgeçiyorsun. Kalbinin, sana seslenen sözcükleri duymasına izin veriyorsun. Kalbinin sağırlığı geçiyor. Ne güzel.

Aklına telefonun geliyor bir an. Mesaj geldi mi acaba? Demek ayrılmak istediğini yazmış. "Yürümeye" devam ediyorsun.

Nietzsche felsefeciydi. Babaannemse sıradan biriydi.

Nietzsche, üniversitede ders verirdi. Babaannem, hayatında okul yüzü görmemişti.

Ünlüydü Nietzsche, bütün Avrupa ondan hayranlıkla bahsederdi. Babaannemse yalnızca kendi köyünde bilindi.

Bu iki ölümlü, aynı gezegenin misafiri oldularsa da bambaşka dünyaların insanlarıydılar. Yine de bir yerde buluştular: Dönülmez kararlar kavşağında. Tercih etmedikleri bir dünyada, yaşamlarını sonsuza dek etkileyecek bir 'tercih'te bulunmalıydılar çünkü. Kararlarını verdiler. Sonra da seçtikleri yola sapıp bir daha asla karşılaşmamak üzere ayrıldılar.

Nietzsche kolay olanı seçmişti, babaannemse zoru.

Mustafa Ulusoy *Nietzsche ve Babaannem*'de en insani ama aynı zamanda en çetin meseleleri irdeliyor. Hayatın anlamı, ölüm, hiçlik, sonsuzluk arzusu, yabancılaşma, mutsuzluk, anlaşılamama, sevilmemeye korkusu gibi bütün çağların ortak meselelerini cesaretle ele alırken, herkesin elbet bir gün yolunun düştüğü o dönülmez kararlar kavşağında buluşuyor okurla.

ISBN: 978-405-5107-78-9

9 786055 107789

Kapi No: 435
Edebiyat: 159

www.kapiyayinlari.com
bilgi@kapiyayinlari.com